

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Margarita Philosophica cu[m] additionibus nouis

Reisch, Gregor

Basilee, 1517

VD16 R 1040

Undecimus Anime rationalis origine[m]/ natura[m]/ immortalitate[m]
futuru[m] statu[m]: tam in miserijs infernalibus q[uod] gaudijs celestibus
per noue[m] ca[...]pos inuestigat: [et] ob id multoru[m] ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-30660

Liber X Trac. II

Reptilia.
Natatilia
Operatiua
Affectionum
indicatiua.

His motiua.

32 q. 2. ca.
Moses.
Scotus sen.
lib. 4.

ventre reptant: et sunt reptilia: ut serpentes. Quedam pennulis aguntur natando: et sunt natatilia: quorum generationes in superioribus exposuimus. Rursumque in manibus/rostris alij sue membris ad operationem adaptantur/operatiua dici solet. Que pulmonem et vocalem arteriam una cum lingua ad formationem vocis mouet/vocatiue/et affectionum indicatiua dici potest. Disci. Aperte singula discussa videntur: sed nondum que res sit motiua perspicuum est. Magister. Motiua vis substantia quedam est a corde originata: formam accipiens in membris diuersis ad distincta opera. Unde ad operationem nutrimenti formam accipit in epate: ad operationem vite in corde: ad opus vero sensus et motus formam accipit in cerebro. Anima autem hec substantia quam et spiritum dicimus anima sensitiua (ut visum est capitulo de modo videndi) et sine sanguine corpore non iungitur. Spiritus enim inquit Aurelius in sicco habitare non potest. Propter hanc autem homini inesse aliam motiuam non organicam: que non partem post partem/sed totum simul moueat: et eiusdem essentie sit cum intellectiva Scotus astruit hac mouebunt corpora gloriosa. Discipulus. Corpus est igitur motiua organica: spiritus autem propter et subtilitatem et agilitatem appellata: non organica autem cuius ultimo mentionem facis: non corpus/sed ipsa anima intellectiva censetur. Magister. Diserte dicta resumis. Discipulus. Restat igitur ut intellectiue conditiones edoceas. Magister. Id ab alio libro commodius ordiemur. Discipulus. Placet.

Liber XI De natura origine ac immortalitate anime intellectiue: et si anima intellectiua sibi ipsi semper cognita sit: in explicatione tamen nature eius multum laborauerunt sapientes.

Capitulum I Magister.

Augustinus

Intellectiua/quam et mentem dicimus: sola est qua a beluis secerntur et creatoris imaginem expressius ingerimus. Hec iuxta Aurelij sententiam in decimo/similiter. 14. de trinitate. c. 10. sibi ipsi semper cognita est. Ex quo enim esse cepit: nunquam sui meminisse/nunquam se intelligere/nunquam se amare destitit. Nihil enim tam nouit quam id quod sibi preest: nec menti magis quicquam preest quam ipsa sibi. verumtamen terrenis inuoluta rebus/quas per sensus haurit non semper se cogitat. Qui ergo in explicatione nature ipsius sudauere arabes/greci/et latini perhibere a terrenis ad sublimiora subleuantes/non tam certas quam diuersas de ipsa protulere sententias: quarum nonnullas ab initio libri decimi sub breuitate commemorauimus: reliquas consequenter nouem campis distributas/auxiliante deo lustrabimus: et in his quid et publice et catholice de natura anime sentiendum sit/venari tentabimus. Disci. Probe. Primum itaque campos enumera: dehinc ipsos suo ordine percurramus. Magister. Primum campus sit definitionis. Secundus diuisionis. Tertius ideitatis. Quartus unitatis. Quintus impartibilitatis. Sextus originis. Septimus immortalitatis. Octauus miserie. Nonus felicitatis. Discipulus. Hunc primum aggrediamur.

De potentijs anime intellectiue

Primus Campus definitionis in quo principales anime definitiones enumerantur.

Capitulum II Magister.

Diminu campū intransitibus/multiplices anime definitiones occurrunt: e quibus pregnatiores tñ dilucidande veniūt. Unde quidam animā in suo esse notificātes dixerunt: Anima est substantia spiritalis/simplex et indissolubilis: inuisibilis et incorporea: passibilis atq; mutabilis: carens pondere/figura et colore. Hec definitio seipsam enucleat. Anima em̄ cum substantia sit incorporea/quāta esse nequit: ideo nec pondus/figurā/aut colore aut alias corporeas qualitates recipit. hinc inuisibilis/id est nullo sensu corporeo perceptibilis: quia substantia spiritalis: simplex autem per abnegationē compositionis physice ex materia et forma corporali: sic etiā indissolubilis. reliqua in sequentibus clariora fient. Rursus in libro de spiritu et anima dicitur: Anima est spiritus intellectualis/rationalis/semper mouens/semper in motu: bone maleq; voluntatis capax. Et Plato in Phedone: Anima numerus est seipsam mouens: intellectus huius in campo immortalitatis edocēdus est: nunc definitiones psequamur. Discipulus. Sane. Magister. Quia animā respectu corporis cuius forma est considerant/taliter definiunt. Nam ait Aurelius lib. de quātitate anime. Anima est substantia rōnis particeps/regēdo corpori accommodata. Et Remigius: Anima est substantia incorporea regēs corpus. Aristo. quoq; Anima est primus actus corporis physici organici: vitam habentis in potentia. Et rursus. Anima est pncipiū quo viuimus/sentimus/mouemur fm locum: et intelligimus primū. Disci. Manifesta sunt hec ex premissis. Magister. Augustinus animā intelligibilib⁹ cōparans ait: Anima est omniū similitudo. Omnis quippe cognitio p viā assimilationis est: vt partim tractatu pcedēti exposuimus: mens aut q; oīa intelligit: oībus se assimilare possit necesse est. Seneca aut eā in ordine ad finem p priū definiēs ait: Anima spūs est intellectualis: ad beatitudinē in se et in corpore ordinatus. qđ in cāpo penultimo et ultimo manifestū fiet. Sed num doctissimi Moysi sententiam silentio pteribimus: ex cuius pphetie initio hec anime definitio emergit: Anima est deiforme (spiraculum vite: ait nāq; deus: Faciamus hominē ad imaginē et similitudinē nostram: hominem nō quidem exteriorē/qui corrumpit: cinis est enim et in cinerem reuertetur: sed hominē interiorē qui iuxta apostolicam sententiam/de die in diem renouatur: et hec est anima: ecce deiforme. Sequitur. Formauit igitur deus hominē de limo terre/et spirauit in faciem eius spiraculū (quantū ad sensitiuam) vite (quantum ad vegetatiuā) et factus est homo in animam viuētē. Est em̄ homo interior anima viuēs: vegetatiuā/sensitiuā et intellectiuā complicans: vt in campis sequentibus patebit. Disci. Latissimus est hic campus et breui sermone qđ in sequētibus venari possit demonstrans: pgrediamur igitur celerius: ne qđ necessariorum oculos nostros aufugiat.

Secūdus cāpus diuisionis in quo primo aīa in intellectu volūtate et mēoriā ptiť. intellectus in agentē et passibilē diuidit: et opa vtriusq;

§ iiij

Prima definitio anime.

Secūda definitio anime.

Alie definitiones.

Augustinus

Remigius

Aristoteles

Augustinus

Seneca

Moses.

Gen. 1. 26

Ibidem. 3. 2

2. Cor. 4. 6

Ibidem. 2. 6

explicatur: nec intellectus nec obiectum solum: sed
vtrūque causa intellectiōis ostendit. Et speciem
intelligibilem in memoria intellectiva quā alia est
a sensitiva reservari probat. Ca. III Mag.

Potētie ante
intellective.

Intellectus
agentis opa.

Intellectus
passibilis opa

Memoria

Intelligentie
correquisita.

Garrus.

Augustinus

Quamvis definitionum cōtiguus est campus divisionū: et tanto quidem
latior/quāto lucidius ea que definitiones cōplicant/in ipso explican-
tur. In primis itaque maiorū auctoritas aīam in tres potēttas di-
tributā tradidit: que sunt intellectus/memoria et volūtas. Harum naturas
paucis edocebimus. Disce. Prīmū igitur intellectū psequamur. Magi.
Intellectus est aīe potētia qua oīa intelligit. Hic rursus in agentē et passibile
distribuit: qui nō essentia/sed opatione secernunt. Disce. Opus ergo intel-
lectus agentis quod est? Magi. Quadrupertitū est. Prīmū quo cum phantas-
mate in intellectu passibili specie intelligibile concusat. Secundū quo cum
specie intelligibili actū intelligendū pducit. Tertiū quo ad habitū dispositio
nē inducit. Quartū quo habitū pficit. Disce. Intellectus passibilis opa quā
sunt? Disce. Eadē sunt in causalitate receptiva/que et agentis in causalitate
effectiva. Illius enim est oīa facere: huius oīa fieri. Agens enim facit oīa potētia
intelligibilia actu intelligibilia. Passibilis autē oīm intellectiones in se reci-
pit. Dū specie intelligibile ab agente et phantasmate causatā recipit et cōser-
uat/memoria intellectiva dicit: dum nō actualē intellectionē ab agente et spe-
cie intelligibili pductā accipit: intellectionē appellat: est enim memorie secunde
exprimere actualē intellectionē. Disce. Ad intellectionē itaque quatuor con-
currere vident: phantasma scilicet: species intelligibilis: intellectus agēs et passi-
bilis. Magi. Scite infers. phantasma equidē: quod acceptū a re p sensus ipsā
singulariter sub conditionib⁹ materialib⁹/que sunt hic et nunc rē. representat.
Atque enim sensus exteriores scilicet et interiores species recipiūt sine materia ab
obiectis. Exteriores quodē in p̄sentia obiecti: sicut cera mollis recipit sine ma-
teria formā p̄sentis et in p̄p̄si sigilli. Interiores autē sensus recipiētes species
eas magis subtiliant: et etiā in absentia obiecti cōservāt: vtrūque cū cōditio-
nibus materialibus a quibus depurate et abstracte cū intellectu agēte species
intelligibiles puras et simplices res in vniuersali representantes pducūt: quas
passibilis (in eo quod memoria est) custodit. Rursus agens dum actualē intel-
lectionē facere nitit: in specie intelligibili ppter sui lūpiditātē/acīē figere nō
valens: iuxta Garronis sententiā/se ad phantasmata huius speciei cōuertit:
quod ppter sui materialitātē obstaculū prebet: quēadmodū visus in lumine si-
ne opaco terminātē nō figit. Quod si multarum rerū species simul in intellectu
fuerint: hec tū intelligit cuius species aut fortius mouet. Concurreūt itaque ad
actualē intellectionē species/aut verius obiectū in specie p̄sens relucēs/et in-
tellectus agens: vt causę partiales/totalē complentes: nec enim obiectū nec in-
tellectus intellectionē causat: sed vtrūque simul. A cognoscēte enim et cognito pe-
ritur noticiā. testatur diuus Augustinus. 9. de trīni. c. 12. Discipulus. Qua-
re igitur non etiam obiectum/sed intellectum intelligere dicimus? Magi.
Nec obiectum/nec intellectum agentem intelligere concedimus: sed intelle-
ctū passibile/intelligentē a suscepta intellectione denominamus: sicut visum
in se visionem recipientē videre dicimus: sic non pictorem albū/sed dealbatū

De potentijs anime intellectiue

parietem/ab accepta albedine album appellamus. Discipulus. Si igitur deus intellectione pduceret/et eandem intellectui nostro infunderet/intelligere diceremur. Mag. Etiam. Dis. Cursus in pductione actualis intellecti-
onis nullus causalitatis locus intellectui passiuo tribuit. Mag. De hoc qd certi proferam nō habeo: diuerse equidem sunt magnorū et philosophorū et theologorū opiniones. Scotus insuper materiā diutius ventilatā dubiā reliquit. Sunt preterea qui speciē intelligibilem in intellectu passiuo pferunt re inane iudicant. qbus ob angustia epitomatis nō rationes/ sed diu Aures-
lij verba obijcimus. At em de tri. li. 9. c. 11. Non oīno ipsa corpora in animo sunt cū ea cogitamus: sed eorū similitudines. Sed ne fortasse id de phantas-
matibus (que etiā corporū similitudines sunt) quispiā intelligendum contem-
dat: quod in lib. 14. scripsit aīa aduertat. Tunc (inquit) et si vite huius mortalis
transacte meminerimus: et credidisse nos aliquā quo nō videbamus memoriā
ter recoluerimus: in preteritis atq; transactis deputabit fides ista/ nō in pre-
sentibus rebus semp; manentibus rē. manifestum est aut in exuta aīa phan-
tasmatā/ que organa quanta requirunt locū habere non posse. Dis. Alia igit
est memoria intellectiua/ et alia sensitiua quam paulo ante in posteriore capti-
tis parte situatā audiuiamus? Mag. Alia eqdem. nam sensitiua nobis cum
beluis cōis est: intellectiua aut solius rationalis mentis potentia est: que ad
imaginē creatoris formata est. Sed iā hec missa facientes/ ceteras diuisio-
nes percurramus. Dis. Tu festinas ad reliqua: ego vero hic aliquantisper ma-
nendum censeo: donec intellectiōis vim enucleatius pandas.

Scotus
Aug⁹. li. 14.
c. 2. et. 3.

De causalitate intellectiōis: et obiecto in- tellectus. insuper et de duplici cognitione in- tuitiua et abstractiua. Ca. III. Magi.

Augustinus

Liquidō (inquit diuus Aug⁹. li. 9. de tri. c. 12.) tenendum est qd omīs
res quācumq; cognoscimus congenerat in nobis noticiā sui. conge-
nerat dicit. l. cū alio generat. s. intellectu. Et subdit: Ab utroq; em
noticia patitur: a cognoscente et cognito. Cognitū vero primum et adequa-
tum intellectus nostri quod sit/ nō paruo labore a sapientibus quesitum est:
alijs deū/ alijs qd dicitur rei materialis/ ceteris x̄o ens in q̄tū ens pro obie-
cto intellecto assignantibus. Primum de primitate perfectionis: alterū de ob-
iecto pro statu presentis vite: tertium aut de obiecto intellect⁹ ex natura po-
tentie concedi pōt. Nam deo quid prius in perfectione? quidditate materiali
quid conuenientius intellectui immerso materie? Aut qd communius ente?
cum nihil sit quod rationē eius possit subterfugere/ prima impressione im-
pressum a se ait Auicē. 1. metha. Quid aut est quod anima nō possit cogno-
scere intuitiue: vel abstractiue: cum etiā ab ente minimo vsq; ad maximū cre-
atum/ nihil possit intellectu eius vel satiāre vel quietare: donec apprehēdat
eū qui cunctarū perfectiones in se complexiū: et virtutis est infinite? Dis.
Intuitiue qñ cognoscimus? Ma. Dum obiectū presens vt presens est ap-
prehendimus. Abstractiue aut: si obiectū in alio medio intelligimus: aut sen-
timus: nam cognitio intuitiua et abstractiua fm nonnullos haud infime au-
toritatis doctores nō tñ in intellectu/ sed etiā in sensu locū habet. Intui-
tiue namq; colorē actū presentē videmus: absente abstractiue imaginamur.

Cognitū pri-
mū diuersum.

Cognitio in-
tuitiua et ab-
stractiua.

Intuitus beati in patria dei contemplantur et omnia creata de quo tñ aliqui
hesitantes contrariū argumentantur. Abstractiue rosa in hyeme a nobis intelli-
gitur. Dis. Intellego ista: latent vero alia q̄ dictis in priorū capitulo contraria
et videntur. Ma. In mediū profer: si forte et huic tuo errori mederi possit. Dis.
Dictū esse memini ad intellectionē phantasma concurrere: quod igitur cognos-
cet p̄nt/que sensibus nec species/nec phantasmata concurrunt: ut sunt virtutes
habitus/substantie immateriales: et rex oīm origo simplicissimus deus? Rur-
sus si species intelligibilis a phantasmate abstracta rē in vniuersali rep̄sen-
tat (vt dictum est) singularia qualiter intelligi p̄nt? Magi. Nec silentio pre-
tereire negligentie esset nō parue: dissolvere aut difficile: attamen quod in alio-
rum codicibus legi/haud silebo. Dis. Probe.

**Substantie immateriales: virtutes: habitus
et cetera huiusmodi: si a nobis pro statu isto
cognosci possint: et qua cognitione et per qd.
et si substantia materialis per propriam spe-
ciem cognoscatur. Cap. V. Magi.**

Sapientia. 9.

Aristo. 1. me-
taphy.
6. Ethicor.

Aristoteles.

Etere q̄ immaterialiū rex q̄ pauloante cōmemorasti noticiā in hac
vita/qua corpus quod corrumpit aggrauat animā/haberi non posse
astruere conati sunt. Nonnulli vero de his cognitionē negatiuā non
aut affirmatiuā nobis concedunt. vt scire possumus q̄ angelus nō est lapis/
nec lignū/nec aliud hmōi: sed que res sit scire nō possumus. Ceteri cognitio-
nem quia est/posse hic haberi de immaterialibus concedunt: non aut ppter
qd. Alium em̄ entū nobis aliquā cognitionē esse possibilem naturale desi-
deriū quo hec scire desideramus indicat: q̄ ad impossibile et frustra esse non
pōt: et tñ oīm est. dicente Aristot. 1. metaphy. Omnes hoīes natura scire de-
siderant. Igitur (per topicā) maximū scire qd̄ est immaterialium entū maxi-
me scire desiderant: quo adepti felices sunt. Summā equidem felicitatem in
hac vita in speculatione altissimarū causarū posuit. hinc et sapientē maxime
felicem esse voluit. Sapientia em̄ circa altissimas causas est. vt in moralib⁹
tradidit. Adde quod ab initio huius libri testimoniū ex Augustini preclaris-
simo volumine de tri. adhibuit. qm̄ mens ipsa (que vtiq̄ immaterialis est) se-
ipsam cognoscit. Dis. Possibilitatē mihi persuasam fateor: modum cogno-
scendi aperias: cum illorum nulla habere possumus phantasmata. Magi.
Nec oīm que cognoscimus ppria phantasmata hausisse p̄ sensus necesse est:
qm̄ nec materiales quidem substantias per pprias species sentimus. Nam
quorū presentia per pprias species videmus/absentiā eorūdem mor̄ eodē
sensu notamus. Dis. Nihil verius. Ma. Quia igitur absentia pante in sa-
cramento altaris post consecrationē nullo sensu percipimus: sequens est vt pa-
nis presentia ante consecrationē per ppriam speciem nullo sensu percipimus.
Dis. Contrarius videris Aristoteli: quē dixisse ferunt in eo. li. quē de anima
ptulauit: lapidem qd̄em nō esse in anima (sed dum intelligit) sed specie la-
pidis: lapidem aut̄ esse substantiā materialem haud dubitas. Mag. Si du-
bitō/ab eodem in pede lesus veritatē experior: non aut ppriam speciem illi⁹
materialis substantie que de se inuisibilis et intangibilis est/in sensu vel ani-

De potentijs anime intellectiue

ma esse concedo: sed speciem accidentiū lapidis: puta figure et coloris &c. ad hunc sensum philosophi dictū accipio. Unde etiā in eodem lib. ait: Acciden-
tia magnā partē pferunt ad cognoscendū qd est. Aliqua igit per acciden-
tia apprehendimus. vt substantias materiales. Alia per cōpositionē diuersorū
phantasmatū. vt aureū montem. Nam vt scribit diuus Aug⁹. ad Hebridiū: Aug⁹. ad He-
briū. Anima per vim augendi et diminuendi imagines format: quas prius totas
nō vidit. partes vero alijs atq; alijs rebus attigerat. Alia in conceptu simpli
ci intelligimus. vt deū in conceptu entis: vel ex pluribus aggregato. vt qd est
ens verum/infinitū/necessariū et sic de alijs: que simul accepta soli deo conue-
niunt. Interdum/imo sepius res et causas per effectus et operatiōes cogno-
scimus. sic animā in viuente corpore arguim⁹. Anima aut seipsam intuetur/
non per cuiuscunq; speciem cognoscit: quia nō ob aliud qd eo quo sibi presens est
inquit Aug. in de tri. Et sicut corporearū rerum noticias per sensus corporis
ris/sic incorporearū rerum per semetipsam: ergo et semetipsam per seipsam
nouit: quoniam est incorporea. nam si non se nouit: non se amat.

2. de anima.
1. de anima.
Apprehensio
nū diuersitas
Aug⁹. ad He-
briū.

Idem li. 10. de
tri. c. 9. Et li.
9. c. 3.

Quā parua sit cognitio nostra in hac vita. et
quomodo philosophi per creaturas in cog-
nitionem creatoris deuenire potuerunt.

Capitulum VI Discipulus.

Si alijs medijs substantiarū corporalium et incorporealiū noticiā hau-
rire nō possumus/diminuta est cognitio nostra. Ma. Recte ais di-
minuta: cū nec minimis entis naturā et qd dicitur vti est/ pfecte scire
possum⁹ qd diu in hoc mortali corpore a patria celesti exules peregrinamur.
Corpus em̄ quod corruptibile (inquit sapiens) aggrauat animā: et deprimat
terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. et difficile estimamus qd in terra
sunt: et qd in p̄spectu sunt inuenimus cū labore: qd in celis sunt aut qd inuesti-
gabit: Nec id omnino Aristotelem latuisse videt. cui cū de hac re sermo exor-
tus fuisset in prima philosophia dicebat: Sicut oculus nycticozakis se habet
ad lumen solis: sic intellectus noster ad ea qd manifestissima sunt in natura.
Habet em̄ cognitio nostra ortū a sensibus. vt in analeticis ait. qbus substan-
tie vt paulo ante dictū est/ subiecte non sunt. quantūcūq; tñ has cognoscere
concessum est ordine quodam concedit: vt de notitia vnius aliud inuestigem⁹
sic p accidentia in substantiarū/ p effectus in causarū noticias deuenimus or-
dine p̄postero q̄tum ad res naturas. Rursus ab oibus his finitis ad cog-
nitiōē infiniti conditoris eleuamur. conceptus em̄ quos de eterno incōmuta-
bilis deo formamus: a sensibilibus et creaturis sumimus. vt diuinus Pau-
lus ad Rom. arguens ait: Qd notū est dei/ manifestū est in illis. de⁹ em̄ illis
reuelauit. S3 quō subiectit? Inuisibilia em̄ ipsius a creatura mūdi p ea qd fa-
cta sunt intellecta p̄spiciunt. Sempiterna qz ei⁹ virtus et diuinitas. Om̄s
em̄ creatura inq̄t Aug. vl. li. de tri. c. 4. p̄clamat se habere p̄stantissimū cre-
atorē. nā vt ait sapiēs: A magnitudine speciei et creature cognoscibiliter po-
terit creator eorū videri: sed cognitio hec ip̄fecta et ex pte est. qz vt ait ap̄lus
per speculum in enigmate. Dis. Quō p ea que facta sunt potuerit primi phi-
losophi in noticiam dei deuenire: cum vtiq; deus nihil horum sit.

Sapie. 9.

Aristo. lib. 2.
meta. Idem
posterior. 1.

Ad Rom. 1.

Sapie. 13.
1. Cor. 13.

Augustinus Mag. hac utiq; via ipsi eū quæsiere. ut patet per Aug. lib. 8. de ciuit. dei. c. 6 et ut idem ait lib. 8. de tri. c. 2. nō parue noticie pars est / si anteq̃ scire possu-
Cardinalis mus quid sit deus / possumus tam scire quid non sit. et lib. 15. c. 2. Sic enī sunt
de Eusa incōprehensibilia req̃renda: ne se existimet nihil inuenisse si q̃ sit incōprehē-
Augustinus sibile quod querebat potuerit inuenire. Nec nī fallor est illa docta ignorātia
 de qua Cardinalis de Eusa secretorū indagator sagacissimus tres edidit li-
 bros. Intelligamus itaq; (ut Aug. in prin. q̃nti libri de trini. docuit) deum si
 possumus quantū possumus / sine qualitate bonū: sine quāritate magnū: sine
 indigentia creatorē: sine situ p̃sidentē: sine habitu oīa p̃tinentē: sine loco ubiq;
 totum sine tpe sempiternū: sine vlla sui mutatione mutabilia facientē nihilq;
 patientē. Quisquis deū ita cogitat (inquit idem) et si non pōt omnimodo in-
 nētre quid sit: pie tñ cauet quantū potest aliquid de eo sentire quod non sit.
 Sed de his altior disciplina est. Dis. Illi igit̃ reseruanda sunt: ne ab ince-
 pra merbado longius nos abducant.

**Si menti nostre concreate sint omnium re-
 rum species siue notiones. et vnde habeat q̃
 etiam de his que non didicit iudicare potest.
 Qualiter insuper accipienda sint verba Ari-
 stotelis: quibus animam tabulæ rase compa-
 rat. Capitulum VII Magister.**

Platonici

O Immaterialiū noticia sicut et corporaliū facillime respondere p̃nt q̃
 menti nostre oīm rez species p̃creatas credidere: quas Platonici
 notiones appellant: q̃ incognita notificant: et p̃ illas aīa de oīb;
 iudicat: et hec honesta / illa turpia dicit: inter vera et falsa discernit: artificū
 opa minus p̃fecta (q̃uis artē operandi talia nō didicerit) vituperat. p̃fectio
 ra laudat: p̃portioib; in silibus repts; gaudet: nec ut aīa sine illis p̃ficere
 posset. sicut nec dñs fugitiuū seruū insequēs / cuius oīno nullā cognitionē ha-
 bet apphenderet. et a natiuitate surdus clibareda nō fieret. Dis. Tale q̃d
 in nobis esse experientia docet: sed an species siue notio sit / certū non habeo:
 libenter tñ hanc opinionē si veram iudicas amplector. Magi. Si per noti-
 ones huiusmodi prime veritatis radiū / oīm entium species et notiones cō-
 plicantē intellexerunt: ceteris in cognitione p̃ferendi sunt. Quantū enim lux
 ista in mente nostra efficiat: que ad imaginē ipsius creata est: diuus Aug. p̃-
 fundissime in libro de vera religione disseruit. insuper et in nono libro de tri-
 ni. c. 6. et lib. 14. cap. 15. Si aut̃ per has notiones species intelligunt / q̃ sunt
 intelligibiliū similitudines proprie: quales memoria nostra intellectiua con-
 seruat preterita intellectione. errori huic proximi sunt: qui aīas nostras ante
 corporū vnionē retroactis seculis in celestib; habitasse / et ibidē deliq̃sse astru-
 unt. Dis. Ille error in supiorib; exploratus est. Sz dic q̃d Aristō. peripate-
 ticoū primus de concreatis aīe speciebus q̃d sensit: idē ne eū priorib; Ma.
 Minime. Di. Cur igit̃ aīam a principio tabulæ rase similem dixisse inuenit;
 eū utiq; rasam tabulam dicere vsus habeat / in qua deleta sit que prius ines-
 rat scriptura vel pictura. sic de aīa dixere priores: qui eam in descensu et cor-
 pore a molis vnione preterito: oblitā voluere. ut dictū est in supioribus.

Aristoteles

De potentijs anime intellectiue

Magister. Quid si Aristoteles minus proprie comparationē dictam expref-
sit: aut forte translator pro tabula nuda ac plana/rasam dixit? Discipulus
Arum q̄ fieri potuit. Mag. Si q̄d restat ocyus pertractemus. Disci. Alte-
rum de cuius intellectu quæstionem singulare est.

Q singulare intelligi possit demonstratur: et
qualiter intelligendum sit q̄ Aristoteles sen-
sum esse singulare: et intellectum vniuersa-
lium dixit exponitur. Cap. VIII. Magi.

Singulare nō posse intelligi/nonnulli preter ea que paulo ante di-
cta sunt ex eo pbare conant: q̄ Aristoteles sensum esse singulare/
intellectū vero vniuersaliū scripsit. E regione alij etiā singulare in-
telligibile astruunt. quia sub precepto dilectionis cadit: dicente dño: Diliges
proximū tuum sicut teipsum. Et Ioannes in canonica: Qui nō diligit fratrem
suū quem videt/ deū quem non videt quō diligit? Incognita aut vt sanctus
Augustinus lib. 10. de trinitate testat/ diligere nō possumus. Amplius si actum
singularem nō cognoscimus/ velle nō possumus: quia nihil volitū nisi cogni-
tum. Si igitur nec cognitū/ nec volitū agimus: dum singulares actus per-
petramus adulterij et rapine/ minime peccamus: quia peccatū adeo volun-
tariū esse dicitur a dño Augustino libro de vera religione: vt nullo modo sit
peccatū si non sit voluntarium. Dis. Facile ex his singulare posse intelligi
crediderim si intelligendi ipsum modum edocueris. Ma. In singulari tria
reperiuntur: sed non eque intellectū mouentia. Est enim ibi natura: que de se in-
differens est esse hoc vel aliud: sed per secundum/ quod differentia indiuidua-
lis siue hecitas dici solet: contrahit ad esse hoc singulare: quod consequen-
ter accidentia quedam concomitant. que sunt forma/ figura/ locus/ stirps/ pa-
tria/ tempus. de quib⁹ libro. 2. de indiuiduo dictū est. Per sensum natura sen-
titur vt quo/ siue vt ratio formalis obiectiua. Differentia indiuidualis siue
hecitas sentitur vt conditio sine qua non: cum conditiōibus iam dictis cum
consequentibus. Totum aut singulare sentitur vt obiectū quod. s. sensationē
terminat. Mouet igitur ibi potentiam sensitivam natura/ non singularitas:
Quis sine singularitate natura sensu p̄cipi non possit: quēadmodū colorē sine
quantitate visus non videt: quīs quantitas non sit ratio formalis et primo
mouens visionis. Discipulus. Plane sensationē singularis explicasti: quīs
id quæstionem non sit. sed magis quomodo intellectus singulare apprehendat
Magister. Et id ex dictis mox apparebit. Si enim de cognitione intuitiua
queris: intellectus singulare vt tria ante dicta includit/ intelligit. Si de ab-
stractiua causarum intellectus singulare vt includit naturam cum hecitate/
sine conditionibus indiuiduantibus apprehendit: non tamen sub ratione sin-
gularis/ sicut nec sensus. Discipulus. Aristoteli autem quid respondendū
censes: qui sensum singularem/ et intellectum vniuersalem dixit? Magis.
Bene dixit: nec illis que iam disserta sunt contrariant. Est enim sensus singu-
lariū tm: intellectus autem vniuersaliū: sed non tm vniuersaliū/ cum etiam
singularia intelligat. Dis. Optime. Nunc si placet ceteras si que latent in
hoc campo diuisiones intellectus detegas.

Aristoteles

Matth. v.

Joban. i.

Augustinus

c. 1. 2. 3.

Idem

In singulari
tria sunt.

De intellectu practico et speculativo. unde hanc denominationem habeat: et quomodo intelligendum sit intellectum extensione fieri practicum. Cap. IX. Magi.

Intellectus speculativus practicus.

Finis intellectus speculativus et practicus

Aristoteles.

Plus intellectum in practico et speculativo divisum cernimus: non quidem partitio essentiali sed accidentali tamen. Practicum quippe et speculativum quibus actum et habitum sunt differentie essentielles et intrinsece: intellectum tamen denominant accidentaliter et extrinsece. Tunc intellectus informatus actu vel habitu speculativo: ut puta scientia aut sapientia speculativus dicitur. Informatus autem actu vel habitu practico: ut sunt ars et prudentia practicus nominatur. Ille speculabilia considerat. id est verum in ratione veri: ut est principium scientie aut sapientie. Ille operabilia attendit. id est obiectum in ratione boni: ut est principium operationis: que a grecis $\pi\rho\alpha\gamma\mu\alpha$ praxis dicitur: inde intellectus nomen sortitus est. Illius finis est speculari: scire et veritas. Istius finis est operari et opus. inde intellectus practicus siue operationis appellatur. Imperfecte quidem si operabilia universaliter siue dictamine persecutionis aut fuge considerat. Perficietur autem si operabilia magis particulariter aut cum dictamine persecutionis aut fuge intelligat. Tunc cum intellectus cibum sub ratione boni delectabilis intelligit: voluntas si determinat ipsum velle sub ratione boni/principiat actum practicum: et intellectui ut media consequendi cibum querat/imperat. Intellectus autem hec media perquirens iam practicus denotatur: quibus imperfecte: dum autem ultra se extendit ut inuenta media in executione ponant: in praxi perficitur. Dis. Intellectus itaque imperfecte practicus/extensione fit perfecte practicus? Mag. Probe. Actus enim siue intellectio circa inquisitionem mediorum convenientium ad cibum consequendum/ licet directius sit: non tamen praxim. id est operationem dirigit: ideo intellectum non nisi imperfecte practicum denominare poterit. medijs autem inuentis in executione possit/intellectio praxim/ id est operationem actu dirigit: ideo intellectum perfecte practicum denominare habet: fitque iuxta mentem Aristotelis in tertio de anima/intellectus extensione practicus. Intellectus inquam primus imperfecte practicus: quia intellectus speculativus obiectum tamen in ratione veri speculatur: et nunquam fit practicus. Actus autem et habitus si ab obiecto aut a fine habeant quod sint practici/magni et philosophi et theologi diuersa senserunt: quod alia determinanda relinquimus. Dis. Optime. Cetera interim percurramus.

Intellectus quando ratio et intelligentia dicatur: et quomodo in portionem superiorem que vir est: et inferiorem que est mulier dividi intelligatur, et si in portione superiori tamen imago dei reperiatur.

Capitulum. X. Magister.

De potentijs anime intellectiue

S paulo intimius hunc campum lustrabimus: intellectū rationē / et
huius portionē superiorem intelligētā / et virum: inferiorē vero ra-
tionem ac mulierē appellari conspiciemus. Synderesim autē et con-
scientiam a nonnullis intellectui / ab alijs vero voluntati attributas inuenie-
mus. **Dis.** Hec queso latius explana. **Mag.** Intellectus qz p discursum et ra-
tionein intelligit / ratio puenienter dicit. Cuius portio supior qm incō-
mutabile pteplans / supnā et internā pūlit veritatē: intelligētā est: eo qz sim-
plicius et qetius hmoi apphendar. Inferior autē portio inferioribz tractādis
gubernandisqz deputata / a ratione nōdo nomen retinet. In illa est sapientia
ad ptemplationē eternoz atqz incōmutabiliū ptinens: in hac scientia actioni
qua bene vtimur tpalibz coherēs. Tunc autē inqt diuus Aurelius li. 12. ca. 13.
de tri. his bene vtimur: si qecquid in vsu tpaliū facimus / eternoz adipiscendo
rum contēplatione faciamus: per ista transeuntes / illis inherentes. Et in eo
dem libro hanc virū / illam autē mulierem appellat. idem quoqz insinuari per
Apōlū affirmat: dū scribens Corinthijs ait: Vir qdem non debet velare ca-
put suū: qm imago et gloria dei est: mulier autē gloria viri est. **Di.** Quid per
velamen intelligis? **Mag.** Potestatem cohibentē. Quoniā quantūcūqz
(inquit) se extenderit in id quod eternū est / tanto magis inde format ad ima-
ginem dei: et propterea non est cohibenda: vt se inde contineat ac temperet: et
ideo vir (id est portio superior: cuius est eterna contēplari) non debet velare
caput. Quia vero illi rationali portioni que in rebus corporalibus / tempo-
ralibusqz versat / periculosa est nimia in inferiora pgressio: debet habere po-
testatem super caput: quod indicat velamentū: quo significatur esse cohiben-
da. s. inferior portio: cuius est temporalibus intendere. Sit autē hec cohibitio
a portione superiore: que in speculo consilij presidet: et viri officiū exercet: et
cum a carnali sensu magis elongata sit / validior est. Inferior autē portio sen-
sualitati vicina sepius emollit et facile consentit. hinc mulieris naturā imi-
tatur. Unde sicut in paradiso terrestri Gen. 3. a. serpens mulieri illecebrā in-
gessit: cui consentiens de ligno vetito comedit: et vt vir in idem consentiret il-
lexit: qui cum vxoris insolentiā nō cohibuit / diuinū mandatum transgres-
sus est: et nobis mortē intulit. Sic in paradiso spiritali / mentis nostre sen-
sualitas illecebras corporis portioni inferiori exhibet: que vt mulier emolli-
ta consentit: et portioni superiori de eadem ad manducandum consentiendūqz
prebet: que si non viri officiū exerceat / mulierem cohibendo: sed membra in-
iquitatis arma peccato exhibet: vt si potestas sit etiam corpore compleat:
tamiam simul de cibo vetito comedit: et anime mortem per peccatū intulit.
Dis. Diuersarū ne / an vnius essentie sunt he portiones? **Mag.** Vnius. Vñ
cum eas cōmemorasset Augustinus / subiunxit: Cum igit differimus de natu-
ra mentis humane / de vna quadam re differimus: nec eam in hec duo que cō-
memorauimus nisi per officia geminamus. **Dis.** Cur igitur in vna tm. s. superi-
ore imaginē dei dictū est? **Magister.** Quia vt idem astruit. ex hac cōspe-
ctam consuevit veritatem. Illa autē intenditur in agenda inferiora. Quod qui-
dem ita accipi potest / vt in superiore imago dei sit magis expressa: in inferio-
re autē minus expressa: ideo in illa / non autē in altera esse dicitur. Qua autē
ratione mens dei imaginē gerat fortasse in sequentibus enodabitur: nunc qz
reliquū est breui sermone transcurramus. **Dis.** Ex prelibata distributiōe
restat vt de synderesi et conscientia loquamur.

Intellectus
ratio.
Intelligentia

Augustinus

1. Cor. 11.

Gen. 3. a.

Rom. 6. c.

Augustinus.

De synderesi et conscientia vnde nomina habeant: et si intellectui aut voluntati attribuenda sint. et qualiter ad syllogismum practicum concurrunt. **Capitulum XI Magi.**

Qui synderesim et conscientiam voluntati attribuunt: in intellectu quod duo ponunt correspondentia. Primum est lex nature: que est vniuersalis regula operandorum. huic in voluntate correspondet quidam motor vniuersalis: stimulans ad talia principia vniuersalia semper concordans dictamini legis nature. Ideo synderesis dicitur a syn quod est con: et beresis electio: quasi electio concordans legi nature. Lex autem nature dicitur bonum eligendum: et malum fugiendum. Huic igitur synderesis concordans bonum appetit: semperque malo remurmurat. Hanc Aug⁹. in lib. de baptismo paruulorum describens ait: Synderesis est lumen innatum aie precreatum: quo dirigimur et mouemur ad faciendum ea que pertinent ad vitacionem culpe et pene: et ad adeptionem glorie. Vnde sicut in intellectu est lumen naturale quo principiis intelligibilibus naturaliter assentimus: et intellectus siue habitus principiorum dicitur: sic in voluntate lumen est naturale: respectu operabilium appetendum: quod synderesis dicitur. Secundum quod in intellectu ponuntur est ratio recta de particularibus agendis: cuius dictamen quasi subsumit sub principiis vniuersalibus. Huic in voluntate correspondet quidam motor particularis stimulans ad opus finis dictamen rationis recte. Hinc dicitur conscientia: eo quod sit electio deliberativa in voluntate concordans cum conscientia in ratione recta. Vel dicitur conscientia: quasi concludens scientia. Vnde in syllogismo practico synderesis maiorem ponit ex dictamine legis nature. recta ratio minorem subsumit: et conscientia concludit. verbi gratia dicit synderesis: Omne malum vitandum est. subsumit recte rationis portio superior. Adulterium est malum: quia a deo prohibetur. vel portio inferior. adulterium est malum: quia turpe et inhonestum. infert conscientia: igitur adulterium est vitandum. Dis. Sicut ergo in speculabilibus habitus principiorum dicitur intellectus: et habitus conclusionum scientia: sic in operabilibus habitus principiorum est synderesis: et habitus conclusionum est conscientia. Mag. Scite conclusis ex dictis: et opinioni alteri alludis: que synderesim et conscientiam intellectui practico potius quam voluntati attribuit. Ait enim Damascenus lib. 4. Conscientia nostra est lex intellectus nostri. synderesis autem: vt testatur diuus Hieronymus super Ezech. scintilla est conscientie. et hoc si tenere placuerit: ea que synderesim et conscientiam voluntati tribuenda arguunt: quia synderesis remurmurat malorum: conscientia remordet. intelligenda sunt ostensue et dicta tue: et quodammodo inclinative: sine tamen coactionis necessitate. Sunt etiam que conscientiam intellectui: synderesim autem voluntati accommodant. quod similiter ex intelligentia dictorum saluari potest. Si autem synderesis existat qui possit: et conscientia etiam erronea sub peccato ad opus liget: et alia huiusmodi dubia vtrumque concernentia theologie reservamus. Hunc si quid aliud in hoc campo latitare existimas: ostende. Discipulus. Prime diuisionis qua animam in intellectum: memoriam et voluntatem distribuis: prima duo membra pro epitomatis capacitate satis lustrauimus: superest vt tertium voluntatis. scilicet naturam diligentius perquiramus.

Augustinus
Synderesis.

Conscientia

Damascenus.

Hieronymus

De potentijs anime intellecti ue

De potentia rationali motiua: que est voluntas: et eis subseruientibus: irascibili et concupiscibili. insuper de diuisione voluntatis in naturalem et deliberatiuam. Ca. XII Magi:

Sicut in sensitua preter apprehensiuam etiam appetitiuam siue motiuam ostendimus: sic et in rationali preter cognoscitiuam: quam intellectum nominamus siue rationem etiam appetitiuam inuenimus: quam voluntatem dicimus. Et est (vt inquit Augustinus lib. de duabus animabus) motus animi cogente nullo ad aliquid vel non admittendum / vel adipiscendum. Subiungit enim voluntati irascibilis et concupiscibilis. Per hanc contraria non admittit: per illam conuenientia adipiscitur: verumtamen vna sunt res cum voluntate: nec realiter et organice ab ea distinguuntur: quemadmodum in sensu. Hic est appetitus rationalis motum imperans in rationalibus ad ea que ratio cognoscit. Cognitum namque ab intellectu sub ratione boni / obiectum fit voluntatis cum qua causa partialis ad actum volendi concurrat: sicut species intelligibilis et intellectus ad actum intelligendi: ita vt quodlibet in sua causalitate perfectum sit / ab alio independens: perfectior tamen est intellectus in actu intelligendi et voluntas in actu volendi quam obiectum: nisi forte in obiecto beatifico. Vnde rursus bifarie diuidunt. In naturalem videlicet et rationalem. Naturalem quidem vocant voluntatem: qua volumus que non appetere non possumus: vt sunt / esse / viuere / scire etc. Rationalem vero appellant / qua non naturalia que et appetere et renuere possumus volumus. Hanc similiter deliberatiuam dicunt: nam ex deliberatione id appetit et aliud respuat.

Voluntas.
Augustinus

Voluntas
duplex.

De libero arbitrio. Ca. XIII Magi:

Facultas autem rationem et voluntatem complexens / liberum arbitrium dicitur: de quo catholici doctores plures edidit liberos: in quibus naturam / conditiones et varia circa id incidentia dubia / quorum decisio in theologia apprimè est necessaria dissolunt. Sed ab his nunc stilum reuocemus / ne constitutos limites excedamus. Disce. Saltem liberi arbitrij descriptionem aliquam ex memoratis libris in medium perferas. Magi. Aug. ipse ita describens ait. Est facultas rationis et voluntatis / qua bonum eligi gratia assistente: et malum eadem desistente. Facultas inquit id est potentia siue potestas rationis et voluntatis: non quod liberum arbitrium ex his duobus constitutum sit: sed quia ad actum eius hec duo concurrunt: habet enim se per modum electionis: quare duobus altero recusato vnum eligimus. Ad electionem autem ratio necessaria est: per quam diiudicat quod alteri preferatur: et voluntas / per quam id quod prelatum est appetat. Dicit itaque arbitrium ab arbitrando / quantum ad rationem: et liberum quantum ad modum voluntatis: quod sequitur et obiectum et adiutorium demonstrat. Est enim liberum arbitrium circa bonum a ratione discretum et a voluntate acceptum: gratia autem assistens adiutorium est ad bene agendum / desistens autem priuatione ad oppositum: sicut absentia naute ad periculationem nauis. Huius ampliorum rem elucidationem in Augustino / Bernardo / Anselmo et ceteris materiam hanc tractantibus perquiras. Ecce in termino huius campi constituti / e diuerso alium conspiciamus: in quo nonnulla venabimur: que ad predictorum intelligentiam conducunt. Discipulus. Hunc igitur celeres ingrediamur.

Augustinus
Liberum
arbitrium.

**Tertius campus idēptitatis. Si potentie anime sint realiter idēptificate essentie anie
z quomodo trinitas z imago repiatur in ani-
ma. Capitulum. XIII Magister.**

Augustinus

Idē c. 5. et. 6.

Job. 17.

s. Hugo

Augustinus
ca. 13.

Anima varie
nominatur

Bernardus

In hoc campo multiformē conflictū non tam inter philosophos q̄ in-
ter sacre theologie p̄fessores cernere est. Affirmantibus alijs quas p̄-
currimus anime potentias a substantia anime realiter diuersas: z acci-
dentia esse de secūda specie qualitatis: accidētia tamē inseparabilia. Alijs e di-
uerso asserētibz: aīe potētiās esse aīe ptes/inter se quidē realiter esse distin-
ctas: nō autē ab essentia anīe: q̄ nō omnino eadem sint ipsi. In tertia acie
pugnāt: que potētiās aīe easdē substantiāliter cōcedūt cū essentia aīe: ab eadē
tū differre realitatibus relatiuis astruūt. P̄ter hos accedūt q̄bus nec hoc
quidē sufficēter dictū videt: sed ipsas essentie aīe realiter idēptificatas/for-
maliter autē distinctas asseuerāt. Et idem sensisse diuī Aug. liquido apparet
ex his que in multis locis libz de trinitate scripsit: e q̄bus id qd lib. 10. c. 11.
asseruit addurisse sufficiat: ait nāq: Hec igit̄ tria: memoria/intelligētia z vo-
luntas: qm̄ nō sunt tres vite/sed vna vita: nec tres mētes/sed vna mens: conse-
quēter utiq: nec tres substantie sunt/sed vna substantia. et paulo post. Quo cir-
co hec tria: eo sunt vnū/quo vna vita: vna mens: vna essentia: eo xō tria quo
ad se invicē referunt: z in fine. Equalia sunt tota singula totis singulis: z tota
singula simul omnibz totis: z hec tria vnū: vna vita: vna mens: vna essentia.
Hec Augustinus. que. s. vna cum his que in alijs libris: maxime autē in nono/
vndecimo/ z q̄ntodecimo disseruit/ ad intentionē auctoris referant: glosulas
eoz que in opposita parte sunt/ nō admittunt. Mouet z aliud: nam beatitudi-
nem anīe per se competere manifestū est ex libro. 13. de trinitate. Beatitudo
autē per intellectū inest: dicente ip̄a veritate. Hec est autē vita eterna vt cog-
noscant te verū deum/ z quē misisti iesum christum. Intellectus itaq: (cui salu-
tem p̄pinquus inheret beatitudo) accidens si est z nō eiusdem nature cū anīa
beatitudo per accidens inheret anime. Disci. Anīe igitur z potentiarū eius-
dem/ vnam naturā astruūt? Magister. Non modo ego/ sed quem in testem
p̄duxi diuī Aurelius: a cuius sentētia nec Hugo de sancto victore discrepat
in eo quē de spū z anima p̄tulauit libro (quē z nōnulli Augustini esse volue-
re) dicens: Anima fm̄ sua opera varijs nuncupat nominibus. Dicē nāq: ani-
ma dum vegetat: sensus dum sentit: animus dum sapit: mens dum intelligit
ratio dū discernit: memoria dum recordat: dum vult voluntas: spūs dum con-
templat. Ista xō nō differunt in substantia quāmodū in nominibz: qm̄ oīa
vna essentia: p̄p̄tates quidē diuerse/ sed essentia vna rationalis: z vna anī-
ma in essentia simplex/ in officijs multiplex. Et rursus. Hec aliud nec minus
est ratio in substantia q̄ anima: sed vna eadēq: substantia fm̄ diuersas poten-
tias diuersa sortitur vocabula. Diuus insuper Bernardus sup Cantica ait:
Quedam in anima intueor: memoriā/ intelligētiā z voluntatē: hec tria
ipsam est. Discipulus. Ananims illorum videtur in hac re sententia: su-
perest autem vt qd ob stare videtur dissoluas. Trinitatis imaginē in anima
fm̄ tres potentias repertas dudum accepi. tres vero persone/ Pater/ Filius
z spiritus sanctus/ Quis in diuinitatis essentia conueniant: inter se tamen res

De potentijs anime intelle ctive

liter differunt: igitur pariformiter potentie anime realiter distinguuntur. Magister. Super benedictę trinitatis imago non precise consistit in tribus anime potentijs: quia et si in his sit consubstantialitas/non tamen distinctio realis/nec consistit in actibus potentiarij: in illis equidem et si sit distinctio realis: non tamen consubstantialitas. Consistit igitur in potentijs ut subsunt actibus suis: sic enim in ipsis reperitur consubstantialitas/realitas/diversitas/et ordo originationis. Nam sicut a patre filius/et ab utroque spiritus sanctus: sic quodammodo a memoria secunda noticia gignitur/et in intellectu recipitur: ab utroque autem velle originatur. Id autem latius discutiendum theologie reservatur: interim quid in campo unitatis lateat perquirendum est.

Quartus campus unitatis. In plantis est tantum anima vegetativa: in brutis est tantum anima sensitiva: in hominibus est tantum una anima scilicet intellectiva: in qua ceterę continetur sicut trigonus in tetragono. Et si aut quomodo embrio primo vivat. **Capitulum XV Discipulus**

Quid in hoc campo venatu dignum arbitraris: cum non unam/sed tres animas esse in principio libri decimi dictum sit? Magister. Quod dictum commemoras de animarum numero hic haud retrahendum: sed si omnes he anime in uno vivente simul consistant/in transcurso huius campı venabimur. Discipulus. Optime. Ab hoc igitur stilo habenas relata. Magister. In vegetabilibus et plantis unam tantum animam vegetativam scilicet/unanimi sententia omnes predicant. In animalibus vero que homines non sunt/preter animam sensitivam que (et nutritionis/augmentationis et generationis opera exercet) aliam esse animam pauci opinati sunt in philosophia minus exercitati. De homine autem nonnulli precelantes doctique philosophi vel incertam sententiam protulisse/vel tres distinctas animas in eodem posuisse inveniuntur. Ceteri vero rem limatius considerantes/et superfluitatem naturam exhorrere intelligentes: uni homini unam animam tantum attribuunt: hec est intellectiva: cuius naturam presentia libri in diversis venamur campis. Discipulus. Necessario est igitur huius opera et vegetative et sensitive ascribere: non enim homo tantum intelligit/sed et vegetatur et sentit/et secundum locum mutatur. Magister. Probe. Id namque Aristoteles insinuat: cum premissas animas in intellectiva quemadmodum trigonum in tetragono contineri asserit. Manifestum autem ex mathematicis trigonum et tetragonum specifice differre si separatim consistant: qui autem in tetragono continetur trigonus: non trigoni/sed eius a quo continetur tetragoni forme subest. Sic vegetativa/sensitiva/et secundum locum motiva trigonum integrant: quam animam bruti dicimus: et sub specie sensitive consistunt: quibus si intellectum addideris/tetragonus fit: in quo dictus trigonus continetur: nec iam in forma trigoni/sed tetragoni subsistit. quem humanam animam/mentem siue intellectum nominamus. Meminem equidem philosophie gnarum

Vita embrio-
nis.
Augustinus
Exo. 21. c.

latere poterit inferiorū perfectiones excellentiore modo superioribus inesse. vegetatiuā itaq; 2 sensitiuā 2 motiū in homine: nō vegetabilis aut buralis/ sed rōnalis aīe dicimus. Unde 2 in lib. de ecclesiasticis dogmatibus ca. 14. et in libro de spū 2 anima. c. 48. dicit. Neq; duas animas esse dicimus in vno homine. sicut Iacobus 2 alij syroꝝ scribunt: vñā animalē qua animet corpus/ 2 inmixta sit sanguini: alteram spiritalem que rationē ministrat. Sed dicimus vñā esse eandēq; animā in hōie: que 2 corpus sua societate viuificet/ 2 semetipsam sua ratione disponat: habens in se libertatē arbitrij/ vt in sue substantie eligat cogitatione qd̄ vult. **Discl.** Quō igitur embriōnem viuere/ primo quidem vita plante/ dehinc vita animalis/ demū autem vita hominis intelligendū putas? **Magi.** Embriōnē nō anima ppria/ sed matris cui colligatus est/ 2 vegetare 2 sentire intelligo: sicut pustulā in corpore ex crescentē: nec intellectiua ante expletā formatiōē infundit: vt manifeste deducit Aug. li. 9. de. 2 noui testa. et c. Moyses. 32. q. 2. Unde 2 in lege pceptū est. Si quis percussit mulierē pregnantē: 2 illa abortiuū fecerit: si nō fuerit formatū/ mulctetur pecunia: si autē formatū fuerit/ reddat animā p animā. Ex quo aperte monstratur: ante formatiōē embriōnē non viuere: nec animā cum carne seminari. Sed ordo quē premissa innuit auctoritas in hoc accipi potest: vt per aīam matris primo vegetandi/ dehinc sentiendi exerceant opera. Intellectiua 2 supueniens cepta prosequit opera: 2 similiter motiū influit qua interdū materni vteri parietes pulsat. Intellectionē autē nō nisi in nato/ 2 post temporis intervalla ostendit. **Discl.** Plane. Sed dic queso in qua potissimū corporis parte animā residere existimes. **Magister.** In eo qui sequitur campo id ceteri venatu deprehendemus. **Discl.** En patet ingressus: quid tardas?

Quintus campus impartibilitatis. Anīa intellectiua est in nulla corporis pticula determinate sed tota in toto: 2 tota in qualibet ei⁹ pte: nec maior in maiore nec minor in minore: licet perfectius in vno operetur q̄ in alio. 2 q̄ etiā fatui sint rationales. **Ca. XVI Magi.**

Qui anime aliquā ex corpis substantia partē in sedem regni sui determinant/ corpoream dicant necesse est: id autem per loci spacium longitudine/ latitudine 2 altitudine ita sistitur vel mouetur/ vt maiore sui parte maiorem locum occupet: 2 breuiore breuiorem/ minusq; sit in parte q̄ in toto. Anima vero per omnes corporis particulas tota simul adest (inquit Augustinus ad Hieronymū) nec minor in minoribus/ 2 in maioribus maior: sed alicui intensius/ alicui remissius/ 2 in singulis tota adest. Neq; enī aliter qd̄ in corpore non toto sit/ tamen sentit. Nam cum exiguo puncto in carne viua aliquid tangitur: quis locus ille non solum totius corporis nō sit/ sed vix in corpore videat: animam tamen totam non latet: neq; id qd̄ sentitur per corporis cuncta membra discurret: sed ibi tm̄ sentitur vbi fit. Unde ergo ad totam mor peruenit. Quod non in toto fit: nisi quia 2 ibi tota est vbi fit. Nec vt tota ibi sit cetera deserit. viuūt enim 2 illa ea presente vbi nihil tale factū est.

Augustin⁹ de
origine anime

De potentijs anime intellectiue

Quod si fieret: et vtrūq; simul fieret: simul vtrūq; totam pariter non lateret. Idem in de trinitate libro. 6. c. affirmat. Discipulus. Si tota in qualibet particula consistit: singule hominis partes homines dici possunt. Magister. Dici quidem possunt: non autem a doctis: sed stultis. Stultus est enim qui in nobis ossa et ungues homines dicit ait aurelius de ciui. del libro. 7. In ethe-

Aug⁹. c. 23.

rogenijs nāq; forma nō parti: sed primo toto inest. Discipulus. Aliud et forte simili responsione dignum queri potest: si tota vbiq; est: cur non in pede videt et oculo audit? Magister. Miror te huiusmodi querere: qui libro precedenti ad sensationem organa in debita proportionē necessaria intellexisti.

Discipulus. Si nō maior in maiore: nec minor in minore: cur alios alijs rationabiliores: ingeniosiores aut memoria prestantiores dicimus? Magister. Quantitatē virtualem et graduum tam accidentalium q̄ essentialium latitudinem ab anima non secludo: quēadmodum libro octauo deductum est. Sed ne peregrina videatur hec positio: diuini Augustini libro. 12. de ciuitate con-

Augustinus

sulas: ait nāq;: Cum em̄ deus summa essentia sit: hoc est summe sit: et ideo immutabilis sit: rebus quas ex nihilo creauit / esse dedit: sed non summe esse scit ipse est: et alijs dedit esse amplius: alijs minus: atq; ita naturas essentialium gradibus ordinauit. Preter hec autem ratione corporum et organorum in quibusdam anime operationes perfectiores cernimus: unde tales alijs prestantiores nominamus. Quēadmodū lucernam splendidiorē dicimus: quē lumen subtiliore: aut vitro: aut cornu circūdat: tenebrosiorē autem: quē vitro aut cornu grosso turbido aut immundo candelam continet: vbi non fit imitatio in lumine: sed in circūdante corpore per subtile libere radios diffundit: quē in opaciorē reuerberatur. Discipulus. In stultis igitur et fatuis anima rationalis est: cuius tamen ob corporis indispositionē opera minus emicāt.

Magister. Recte. Nam et si intellectiua organica non sit: coniuncta tamen corpori corporalium species per sensus recipit.

Anima hominis indiuisibilis est: nec ad sectionem et membri diuisionem partitur nec retrocedit: sed viuificare illud membrum definit: probatur exemplo cuiusdam presbyteri qđ Augustinus refert. Ca. XVII Disci.

Queso ne succensas / si dictis aliud qđ fortius mouet adlungam. Totam in qualibet parte animam astruis: abscesa manu anima cū eadem decidet: aut in brachium in quo tamen prius erat retrocedit. Magister. Quāto cūq; diuiso a toto membro: indiuisibilis anime substantia nō partitur: nec se retrahit: cū prius in qualibet parte tota sit. Abscisum tamen membrum viuificare desinit: nihil autem obstare videtur quo minus huc loco presens sit: quem abscisum membrum ante occupabat cū toti consistingeretur. Discipulus. Contradictionem admittis: simul equidem informans et nō informans esset. Informans quidē corpus: et non informans absce partis locū. Magi. Nec contradictionē (quē est ad idē et fm idē) non includunt. Discipulus. Probe. Memini nunc talia libro secūdo audisse. Sed qđ si manus arelcat: arelcat ne in eadem anima? Magister. Nequaquā. in corpus

B iij

Augustinus
Exemplū de
quodā presby
tero

petibilis est enim: ut mori parebit: desinit autē in tali membro vegetatio et sensus ipso manente vnto toti: quod in sanis quoque potest saltem ad tempus fieri. Et Augustinus in de ciuitate libro decimo quarto. ca. 24. plerisque fratres recētissima memoria expositos ait: presbyterum quendam Restitutum nomine/ in parochia Calamē. ecclesie: ita se dum voluisset abstulisse a sensibus: ut nō modo vellicantes atque pungentes non sentiret/ sed nec aliquando ad motu ignis adustione declinaret. In ipso etiā tanquā in defuncto nullus inueniebat anhelitus. hominē tamen voces si clarius loquerent/ tanquā de longinquo se audisse postea referebat. Clarū est hoc argumentū vnitatis vegetatiue/ sensituiue et intellectiue in homine: et dominij mētis super vires suas. Nec hō mortuus non erat: quod adhuc astantiū voces quasi e longinquo audiebat: sed in eo anima se a tactus sensatiōe cōtinebat: ne multiplicatas ad organū qualitates aduerteret: quia spiritus egrediēti ad organa sensuū influxū suspēderat. Quēadmodū si cādela illuminās cubile esset anīata: radios suos ad centrū lucis vbi vellent attraheret: fieretque cubile tenebrosū sine luminis extinctione vel cādele separtione. Disci. De idēptitate vegetatiue/ sensituiue et intellectiue in homine: similiter et ipsius impietate/ que voluit audiri: de quantitate et vegetatiue et sensituiue in vegetabilibus et brutis/ si idem sentias nōdum intellexi.

Si anima sensituiua in brutis sit extensa et diuisibilis opiniones ponunt. et si diuisione anima multiplicari possit. Ca. XVIII Magi.

Augustinus

Sensitiuam brutorū esse indiuisibilem: nec in minore minore aut maiore maiore nō spernēde auctoritatis pbi credidere: que tota sentit quod in singulis partibus corporis fit: cum totam nō lateat: nec cabens sentire posset. Manifestū est etiā ex prioribus: quoniam species visibilium in oculis extense nō sunt: igitur nec potentia. Per idē de speciebus et interioribus potentijs intelligendū. Non est autē epitomatis nostri positiones multis rationibus fulcire: sed vñ ex pbatissimis in testē assumere. Cedentibus autē ceteris diuo Augustino/ placuit hunc aduocare: qui in lib. de quantitate anime non modo intellectiue/ sed sensituiue quoque extensionē localem demonstrat longe abesse. Sed in oppositum multos mouere solet: quod in anulozorum et quorundam vermiū diuisione/ vtraque pars et motum et sensum seruat: id autē aut partitiōne/ aut multiplicatione anime fiat necesse est: multiplicationē vti nature principijs contrariā refutant: partitiōne igitur fiant concludunt. Disci. Et ego nō inerte conclusum existimio: ni argumenti nodulum inualidū deduxeris. Magister. Animā de anima multiplicari: et quasi extra duce nasci/ in superioribus explosum est. Quod autem de candela accensa/ aliam accēdentē sine luminis sui diminutione in delucidationē dicti adducunt/ falsum esse constat: ven enim lumen sine substantia in quo subiectatur in alteram transfertur candelam (accēdens enim de subiecto in subiectum non migrat) substantia igitur lucida quam in candele capite flagitare cernimus nisi continuo de corpore candele restaretur/ citius ad incēssionem adductarum candelarum consumeretur. Disci. Ad aliud autem quid dicit? Nam ut aiunt/ indiuisibilis punctus ad diuisionem linee in vtraque parte torus cadit: sic et anima. Magister. Punctum esse in linea libro octauo reprobatum est. esto autē actu sit: vel destruitur si actionē

De potentijs anime intellectiue

diuisione accipit: aut in alteram partem solus cadit. Discipulus. Sic pars reliqua esset actu infinita: quia termino non clausa. Magister. Non esset quidem clausa termino extrinseco: sed intrinseco. Discipulus. Duo igitur in linea puncta in potentia fuere: que diuisione facta in actum reducuntur? Magister. Probe. Sic quidam in planta vel bruto/vnam actu dicunt animam: potentia plures: que diuisione consummata in actum prodeunt virtute forme prius: et beneficio corporis celestis/calore coagente. Huius nempe maxime est seminaria excitare. Cubantur enim oua a calore simi. Sic utraque partium diuise plante/plantam dicunt imperfectam: facile autem perfici posse propter partium similitudinem: utrobique enim manet quo alimentum digeritur. In surculo autem absciso/et si radix non sit (cuius est alimentum sumere) sufficiens: tamen cibus per poros donec radices mittat/potest introire. Ipsa nempe radix non nisi per poros solet alimentum attrahere: quibus obstructis deficiet planta et emoritur. Facile autem iuuatur/si radix finditur: et lapillus in fissuram ne concrecant extrema immittitur. Anguille autem et huiusce generis animalium partes diuisionis/animalia vocant imperfecta: nec posse perfici propter partium maiorem diuersitatem: non enim os/et id quo digestio celebratur in singulis partibus reperitur. At vero diuus Aurelius eo libro quem de anime quantitate pretilaui: non modo intellectiuam/verum tamen brutalem/nec loco contineri: et ideo corporalem quantitatem non habere docuit. Id quoque non omnino extranea similitudine explicuit. Nam et si nomen per litteras tanquam per partes diuidi possit: intelligentia tamen seu significatio non potest: quia nec longa/nec lata est. Sicut autem lantato corpore anima discedit: sic diuisum nomen significationem quam habuerat perdit. In quibusdam tamen nominibus viuunt partes litterarum: quasi frustra corporum anima non diuisa: ut in hoc nomine lucifer: quod in duas partes sectum/in utraque uiuit: vel potius quasi uiuit: non enim eandem vitam: id est significationem habet diuisum quam integrum. Discipulus. Rescto si expressior similitudo ad hanc rem demonstrandam inueniri possit. Jam tamen in mentem venit: quod nudius tertius ad dissoluendam hanc de partibilitate sensitiue anime questionem in medium attulit ignotus quidam: quem habitus et mores delirum magis quam philosophum ostentabant. Magister. Quid ait is? Non enim amictus corporis magnopere/sed dicentis verba persequenda sunt. Discipulus. Dicebat is: brutalem animam per se quidem indiuisibilem esse: per accidens autem diuidi posse ad diuisionem corporis quod informat. Magister. Non propter philosophiam locutus est: nam et diuus Augustinus in loco quo supra/positionem hanc non improbat: sed doctissimorum virorum esse affirmat. Nos ad alia properemus. e regione quippe campum spaciosissimum intueor: cui nomen est origo.

Sextus campus originis. De origine anime gentiliu et catholicoru opiniones sub breuitate recitantur: et manicheorum insania hic improbat: quia dicit animam esse partem diuine substantie. Ca. XIX Discipulus.

Augustinus
Anima non
est quanta.

Quo aia sensitiua sit diuisibilis.

Quid in hoc campo vinctu dignū arbitrare? Magister. Id quod non modo omnium seculorum et gentium philosophos attonitos reddidit: sed et nostris quoque nonnullos perniciose errare / ceteros sententiā suā aliq̄dū suspendere: et quid verius salubriusq̄ de essentia et origine anime disci possit / ingenti labore perquirere coegit. Disci. In primis de philosophis deinde de ceteris te absolvas. Magister. Philosophorum positiones in principio libri decimi saltem vniuersali sermone commemorauimus: nec tam necessarium quod operosum est omnes singillatim explicare. Stoici animā corporeā astringunt. Hippon aquam credidit. Democritus ignem affirmavit. Diogenes et Anaximenes substantiā anime aeream esse voluere. Permenides ex terra et igne. Xenophantes ex terra et aqua. Epicurus ex igne / aere / et spiritu mixtā. unde Varro animā definiens ait: Anima est aer conceptus ore / deferuefactus in pulmone / temperatus in corde / diffusus in corpus. Empedocles ex quatuor elementis cōcretā. Critias sanguinē cordi diffusum. Chrysippus spiritum. Hipparchus ignis vigorem. Hinc et Varro: Ignis est ollis vigor. Heraclitus scintillā stellarum essetia: alii Heraclitus exhalationē humidā. Philolaus Aristoxenus harmoniā. Quibus alludunt Simplicius: affirmās animā esse harmoniā ex partibus corporis ite gratibus resalantē: et Dinarchus quatuor elementorum concordia harmoniā: Allineon diuinū quoddā et semper mouens Xenocrates numerū maxime virtutis. Pythagoras et Plato numerū se mouentem. Anaxagoras intellectum. Aristoteles endelechiam siue actum et corporis formā. Et rursus de origine discrepantes: quidam eam semper fuisse: alij incepisse tradidere. Alium sententias diuini Hieronymus nostris cōmiscens / quinque precipuas opinionones de origine anime commemorat: scribens Marcellino et Anaphichie / dicens: Super anime statu memini vestre questiuuncule / imo maxime ecclesiastice questionis. Utrū lapsa sit de celo (ut Pythagoras philosophus / omnes platonici et Origenes putant) anima. An a propria dei substantia. ut Stoici. Manicheus et Hispanie Priscilliani hereses suspicant. An in thesauro habeatur dei olim condite. ut quidam ecclesiastici stulta per suasionem confidunt. An quotidie a deo fiant et mittantur in corporali finem id quod in euangelio scriptum est: Pater meus usque modo operatur / et ego operor. An certe ex traduce. ut Tertulianus / Apollinaris naris / et maxima pars occidentalium autumant: ut quodāmodo corpus ex corpore / sic anima nascatur ex anima: et simili cum brutis animantibus conditio ne subsistat. Hec ille. Augustinus quoque easdem opinionones / dempta / secunda in libro tertio de libero arbitrio. Item in epistola ad Marcellinum / in epistola ad sanctum Hieronymum de origine anime in epistola ad Opratum de eodem error Manicheorum tamen errorem semper refutauit: quem et beatus Hieronymus in expositione fidei ad Damasum papam anathematizat. Tanto enim facilius hic error conuincitur quanto manifestiore contradictione in angaria se concludit. Si enim anima dei pars est / creata esse nequit: creatam tamen dicit / qui ipsam de dei substantia productam intelligit. Amplius dei essentiam non omnino simplicem / sed particulis distributam quot sunt anime: rursus dei patre toti homini imperfectiorem: aut quālibet animarum immensam / omnipotentem / et si que talia de deo verificantur / dici necesse est: et quod execrabilius est: deum peccatis obnoxium / sicque eternis supplicijs cruciandum necessario sequitur. Hunc errorem a diuo Augustino multifarie explosum relinquimus:

De potentijs anime intellectiue

si prius vnum testimoniū ex ipsius libris adduxerimus: in lib. ii. de ciuit. dei ca. 22. circa finē intulit. Si Manichei nō desiperent / vel potius insanirent: dei naturā sicuti est incommutabilem atq; oīno incorruptibilem crederent / cū nocere nulla res possit: animā vero quē voluntate mutari in deterius et peccato corrupti potuit atq; ita incommutabilis luce priuari: non dei partē / nec ei nature quē dei est: sed ab illo conditā longe imparē conditori christiana sententia sentirent. hec ibi. **¶** Vero duplicē aīam in hoīe / vnam bonā: alterā mouentem ad malum et bonā facere nequeuntē fabulant: errorem nō minuit / sed auget. Itā fingunt: cū deus videret quāta labe et vastitas immineret regnis suis: nisi aliqd aduersē genti opponeret et ei resisteret: misisse hanc virtutē. i. animā bonā: de cuius cōmixtione cū malo et gente tenebrarū mundus fit fabricatus. Errorē hunc tēterrimū diuus Aug⁹. li. de duabus aīabus. et li. cōtra fortunatū funditus eliminauit. Quid em̄ stultius et execrabilius dici potuit: q̄ omnipotentē aliquā aduersam gentē timuisse? Primā et terciā opinionones in cāpo immortalitatis ventilabim⁹. P̄bōz autē opinionones quatuor p̄cipales / q̄ dicūt aīam vel aerē / fumū / statū / ignē sive scintillā / sanguinē mouentē cor tē. sapiēs phīs li. Sap. c. 2. refutauit. et Aristo. i. de aīa incōueniēs res docuit. Hunc duas vltimas sub breuitate pcurramus. **Dis. Et liber.**

Anime nō sunt ex traduce: sed singule singulis corporibus a deo creatur noue et infunduntur. Opinio Auicēne de intelligentiarū productione refutatur. Cap. XX. Bis.

Animas p̄creari ex traduce / p̄ter scripturarū auctoritates quas diuus pater Augustinus in prefatis epistolis resoluit: id maxime arguebat: q̄ ab Adam omnes nascimur filij ire. Non autē ratione carnis (cui peccatū inesse nemo sanus credit) igitur ratione anime: quē ex anima illius traducat: vel vt corpus de corpore / vel vt lucerna de lucerna accendit: aut in semine a patris aīa simul decindat. Discussis autē falsitatis tenebris hec quoq; opinio reiecta est: et singulas aīas singulis nascentibus quotidie a deo fieri / vt rationi et fidei p̄sonū receptū et approbatū est: tum ab Augustino / tum a Hieronymo: q̄ p̄ ceteris hanc questionē elaborauere. Vñ Aug. li. de eccle. dog. sic ait: Animas hominū non esse ab initio inter ceteras intellectuales naturas / nec simul creatas: sicut Origenes fingit: neq; cū corporib⁹ per coitū seminant: sicut Luciferiani / Cirillus et aliq̄ latinorū presumptores affirmant: sed dictū corpus tū coniugij copula seminari: creationē vero anime solum creatorē nosse: eiusq; iudicio corpus coagulari in vulua / et comungi atq; formari: ac formato iam corpore animā creati atq; infundi: vt viuat in vtero homo ex anima p̄stans et corpore: et egredietur viuus ex vtero plenus humana substantia. attestat idem glo. in. c. q̄d vero. 32. q. 2. Cōsentit diuus Hieron. li. 2. contra Rufinū. et in eplā ad eundē. et regius p̄pheta dicens: Qui finxit singillatim corda eorū. Esaias quoq; ait in persona dñi: Quem statū ego feci. quas scripturas de aīab⁹ exponunt. Aristo. q̄q; li. de aīa lib. 16. solum intellectū ab extrinseco aduenire docuit. Quod autē Auicēnā in sua metaphysica de intelligentiarū vnius ab alia / insuper ad animarū ab intelligentijs productione differuit: et auctor libro causarū eundem secus

Impugnatio philosophorū

P̄ter christum et mariā matrē eius

li. 2. sentent. dis. 28. Aug⁹. c. 13.

Idem de sp̄s et anima. Anima creatur do infunditur Hieronymus ps. 32. Esaias. c. 57. Aristoteles. Auicēna. li. 9.

tus affirmavit/ut minus sufficienter pbatū et catholice assertioni contrariū
exploditur.

**Anima est essentia simplex: nec ex materia
corporali nec spūali cōposita pbyssice: licet cō
posita sit metaphysica compositione. Ca
pitulum XXI. Magister.**

Uerunt catholicoz nōnulli 7 si aīas vt dictū est/ singulas singulis
a deo creari et infundi astruant/ immateriales tū illas esse non ad
mittunt: quoz alij vt facilius q̄ obijciunt p̄cellere valeant: aīas
nō de materia corporali/ sed spirituali: extensionis/ p̄uatiōis et corruptio
nis penitus immuni p̄sistere affirmant. Facile vtrūq; sine philosophie et fī
dei iactura defensari potuit. eas tū nec de materia corporali/ nec spūali: s; de
nīhilo a deo creari: Magister sīat li. 2. di. 17. et Dionysius li. de diuinis no.
scripserunt. Substātie q̄ppe spūales: sicut sunt incorpales ita et immateria
les. Q; aut Aug. li. de eccle. dog. omnē creaturā corporeā dicit: mox causas
et intellectū dicti subiūgit: Quia nō vbiq; sunt/ sed localiter circūscribunt: sī
cūt aīa que carne claudit: vt posthac declarabit. Idē in epla ad Hiero. de ori
gine aīe deducit. Dis. Simplex igit essentia est aīa? Magi. Simplex est
per exclusionem cōpositionis pbyssice: que est ex materia et forma naturali.
cōposita vero est cōpositiōe metaphysica: que est ex realitate et realitate: qua
rum vna se habet in potentia vt qd: altera in actu vt quo. ab illa genus/ ab
ista differentia sumit. Hinc Boetius lib. de trinitate: In omī qd est citra p̄i
mū/ est hoc et hoc. i. qd est et quo est. Est et in ea accidentis et subiecti cōposi
tio. de luce em̄ in tenebras: de scientia in ignorantia mutabilis est: de illa Au
gu. li. 6. de trini. et. 11. de ciui. dei/ disseruit: Nos reliqua percurramus.

**Excusat se auctor de tarditate ad respōden
dum: et positiōes de anima vegetatiua et sen
sitiua enumerat. Cap. XXII. Bis.**

Que de origine et substantia anime digesta sunt/ de sola intellectus
intelligenda inducta testimonia per suadent. de vegetatiua igitur
et sensitiua qd astruis? Mag. Difficiles difficillimis questiones
accumulas/ nō aduertens/ materias grandes (vt inquit Hiero.) ingenia par
ua ferre nō posse. insup q̄ odiosum sit/ ex multis positiōibus vnā p̄ferre
nihil pendis. Ego aut e contrario ad respōdendum effictor tardior: quo in
genij paruitatē/ stili ruditatē et epitomatis p̄scriptos limites cōsidero at
tentius. quozū p̄imum arcana nature nō penetrat: alterū sane conceptū ob
scurius et p̄licat: vltimum nec selectū corroborare/ nec neglectum sinit ratio
nibus confutare. Dis. In singulis his eo facilius veniam dabo/ quo min
ea a te exquiro. plano aut sermone ad p̄positam questionem respondere te
plurimū hortor. Mag. De brutali aīa diuersi diuersas protulere sentētiās
Differentibus alijs a creatore omniū has aīas in primordio ex materia qua
dam spiritali productas: consequenter vero ex illis in specie cōsimiles acti
one nature eductas. Alijs oppositū tuentibus/ visum est eas et a primordio

Magi sīatū.
Dionysius.
Augustinus

Compositio
simplex
Quo aīa di
caē cōposita.

Boetius.

Aug. c. 6. r. c.
10. de ciui.

Hieronymus

Opiniones
de aīa brutis.

De potentijs anime intellectiue

et deinceps a solo creatore de nihilo fieri. quibus suffragari videtur dictum Augustinus. Augustini libro de vera religione dicentis: Nulla vita est que non sit ex deo: quia deus vtiq; summa vita est/et ipse est fons vite. et regius ppheta cum de animantibus terre marisque sermonē texeret/subiecit: Auferes spiritū eorum et deficient et in puluerem suum reuertent. Emitteres spiritū tuum et creabuntur: et renouabis faciē terre. Ceteris deum a quotidiana creatione sequestrantibus/persuasum est animā ab anima generari: non per decisionem aut partium separationē/sed quemadmodum accensa candela alias accendendo sine luminis proprii diminutione multiplicat. Cum enim omnis anima (vt aiunt) indiuisibilis sit: ad diuisionē materie in partes vtrobiq; tota cadit. sicut cernere est in furculi decerptione: et anguillarū diuisione. Sed qz nec ea sententia satis perspicua videt: placuit reliquis animae huius generis a primordiali rerū origine beneficio creatoris vel ex nihilo/vel precreata ratione seminali esse cepisse. deinceps autem non per creationē/sed naturae actionem ex inditis a creatore elementis generatiuis seminalibus coagere celorum influxu in propatulum prodire: fm q scriptū est in Gen. Producat aque reptile aīe viuentis etc. Nec sententia verbis diui Aug. corroborari posset: que ex egregio de trinitate ipsius volumine li. 9. cum de plantis ageretur inferuimus. et lib. de ecclē. dog. ait: Animalū vero anime cum carne ipsa carnis viuacitate nascunt/et cum carnis morte finiunt. Simile in libro de spiritu et anima legitur. Libro quoq; de animalibus Aristo. idem sensisse videtur. Sunt tamen qui nec semen/nec celi influxū viuentes substantias attingere concedunt. agens equidem prestantius est passor: omne autem viuens prestantius est non viuente. ex. 12. de ciui. dei. inanimati igit celi: et quilibet semina viuentem animam attingere nequeunt. Omnis itaq; anime causalitatē deo immediatius attribunt: nec tamen animas tales creari admittunt. Creatio namq; nullam pro recipienda forma materiā exigit. sicut in plantis et animalibus esse conspicimus. Nec positio et si philosophie principijs innitatur: precedenti tamen preiudiciū non facit. Nam quod de nobilitate agētis assumit: non ratione essentiali/sed causalitate accipi potest. nobilior est enim agere q pati. vel quia in simplicibus et vniuersis locū habet: celum aut et seminaria vis vnā causam aggregat: cuius ad minus pars vna equiuoca est ad formam introducendam. Celum insuper inanimatū ex his que libro septimo digesta sunt concedimus. Seminaria autem elementa omnino mortua dicere non possumus. viuunt enim semina/accepta a creatore vita latenti: que oportet: in temperamento occasionibus excitata erumpit/et species suas peragat: in xra sancti Augustini traditionem.

VII. Campus immortalitatis. inq̄sitio immortalitatis aīe multorum fuit: sed inuentio paucorum. quorum nonnulli ob amorē alterius vite necauerunt seipsos: quod tñ minime licet. insup quibus rationibus tum a Platone tñ ab alijs aīe immortalitas psuasa sit. Ca. XXIII. Bis.

Augustinus.

Ps. 102.

Gen. 1. d.

21. 3. c. 8. et. 9

Aristo. 6.
animalis

Semen viuit

Augustinus

Lactantius

Hieronymus

Theobrotus.

Aristoteles

Aug. de trini.

li. 14. c. 10.

Ana seipsam

intelligit semp

Quæli nunc gressu quæ ex aduerso campu intueor audius percurras
mus: ut simul cu solis occubitu hic liber sine accipiat. Mag. Haud
scite hunc vastissimu campu innumeris anfractibus interceptu va
rijs ite et densissimis vepibus pstru celeriore cursu percurrendu mones. na
diuus Aureli. in. 11. de tri. c. 9. de vera beatitudine et aie immortalitate dispa
rens ait: Humanis qppe argumentationibus hec inuenire conates: vix pau
ci magno prediti ingenio: abundates octo/doctrinisq subtilissimis eruditi/
ad indaganda solius aie immortalitate puenire potuerunt. Qui tñ aie bea
tam vitam no inuenerut stabilem. i. vera: ad miserias ea qppe vite hui? etiã
post beatitudinẽ redire dixerut 7c. Dis. Rento igit passio hec duo p ordinẽ
despiciam? Mag. Aie immortalitate phoz nonnulli cu didicissent/amore futu
re felicitatis sibi pps man? intulerut. ut Cleates/Chrysippus/Zeno/Em
pedocles et Cato. inqt Lactanti? li. 3. c. 18. institutionu. et bñs lbero. sup Ba
nie. c. 1. Zenonẽ principẽ stoicoz inferos et immortales aias pcessisse astruit.
Theobrotu qp lecro Platonis libro vbi de immortalitate aie disputat/se p
cipitẽ dedisse de muro: atq ita ex hac vita emigrasse ad eam qua credidit. et
se melioz Aug? .1. de ciui. dei. ca. 22. refert. Ateru in eodem: nulli hoim lice
re in seipsum manus truculentas iniicere abunde deducit. Hos huiuscemodi
et varias rationes p affirmanda aie immortalitate pulto preterimus: nec
ex his q ab Arist. in lib. de anima/in metaphysica: aut in ethicis scripta cer
nuntur euidentis demonstratio colligi poterit. Leteru in de aialibus solum in
tellectu ab extrinseco aduenire astruit. in lib. vero de pomo et morte (si ipsi?
est) id clarius expressit. Dis. Platonis aut argumentu quod est cui Theo
brotus tantum credidit? Mag. Numerus seipsum mouens indeficiens est:
anima numerus est seipsum mouens: non igit anima interire pot. Dis. Nu
merum et motum inter accidentia connumerari. lib. 8. digestu est: aiam vero
substantia esse que in. 10. lib. tractata sunt coprobant. sic syllogismi premissi
alteram ppositionẽ falsam esse necessario sequit. Mag. Numeru numeran
tem et motu se mouentẽ (qualem Plato credidit animã) substantia esse: nihil
hoiũ que differuntus prohibet. vñ cum in mouentibus et motibus deuenien
dum sit ad id quod ex se mouet: non participatione motus/ preter intellectũ
nullum aliud assignari potest. Prima nempe causa immobilis est: et primũ
corporum stare potest: in ipso em motus a substantia secernit. Dis. Num et
anima exuta corpore ipsum mouere desinit? Magi. Etiam fili. Accessori?
equidem est hic motus. Ande debita corporis harmonia corrupta/motus vi
uificationis in eo desinit: et aia (que sine tali motu corpus no informat) rece
dit: seipsam aut motu intellectuali mouere in perpetuu non cessabit: intelle
ctis em alia super seipsum reflectit motus: et circularis efficit. nunq enim
seipsam intelligere destitit ex quo esse cepit. ait Aureli?. Dis. Habet igitur
motus sui principiu? Ma. Aiam sui esse/ deũ habere auctoẽ cognouimus:
quõ ergo motu ipsius q viuit principio carere dicemus? Aides qz rotunditas
motui cogruit: facilius em mouet qd magis rotundum est: maximũ igit rotũ
dum q rotundius dari no posset/ si super pfecte planũ caderet/motu ptinua
ret sine termino: esset naq mouens et mobile. Sic intellectualis natura ex q
esse cepit/ seipsam sine fine intelligit: et cu alta cognoscit/ratiocinando se mo
uet. ut qtuor no sunt duo: q qtuor tria ptinet: duo aut tria no habent. pari
formiter et in ceteris. Preterea tps inter corruptiois causas Aristoteles co

De potentijs anime intellectiue

memorat. que em̄ corrumpunt/generata sunt et tpe mēsurant: tps aut̄ vt vi
sum est cū sit numerus/ab aīa dependet: aīa vero tpi subdita non est: sed ad
tempus se habet vt visus ad oculum: q̄ licet sine oculo nō videat/ tū non ha-
bet ab oculo q̄ visus est. sic aīa in mēsuratōe motū tpe vtiē. et in hunc vs-
sum varia instrumenta fabricat. Motus itaq; discretionis aīe q̄ tpe mensus
vari nō habet: tpe finiri neq̄: ideo perpetuus est. Adde: q̄ nullus vel numer⁹
vel motus pōt aīe mēsurandi ac numerandi motū euacuare: q̄ oēs precedit
motu suo intellectiuo. Tū ratio circuli ante omnē motū est/ nec in tpe p̄strin-
gitur: hec tū in aīa rationali reperit: sūt et cetera mathematice discipline: et
incorruptibiles scibilibz veritates: quare aīa immortalē esse manifestū
erit. Dis. Non mediocriter mouet: q̄ veritates inuariabiles quas aīa ab-
stractas intelligit cōplicat: et addiscenti miro modo explicādo manifestat:
nec in talibus corpore necessario vtiē. limpidius nāq; hec intueor dū clausis
oculis: et quoad fieri potest mētē supra corpus eleuo. Mag. Plane. Nam
pphete in extasi aut raptu/ sūt et in somnis secretissima p̄tēplabant. clarius
sūt ab om̄i corpali mole liberata aīa talia intueē. Di. Persuasus sum. Ma.
Confirmat hoc: q̄ marcescēte corpore/ reddi aīa ad p̄tēplandas altissimas
veritates expeditio: nec a maxime intelligibilibz ledi: quēadmodum dis-
solubiles potentie ab excellēti sensibili corrumpunt. P̄terea desiderū na-
turale frustratōis esse neq̄. li. 3. de aīa. 2. phys. et. 1. de celo et mundo Arist.
astruit. Omnes homines aut naturali desiderio beatitudinē appetunt. ait san-
ctus Aug⁹. li. 3. de tri. ca. 8. et Arist. primo ethicorū. Beatitudo vero nō po-
test haberi in hoc mundo. fm̄ beatū Aug. lib. 2. de ciui. et Boetii lib. 3. de cō-
solatione philosophiē. igitur necessariū est aīas in aliud seculū durare: ibiq;
desiderata beatitudinis eternitate potiri. Sed qd̄ plura? Imago et resplen-
dentia viuētis in secula creatoris quomodo desineret: cum nec dies illustra-
ta sole deficeret: si in nostro hemispherto sol semper consisteret?

Aristoteles
Augustinus
Boetius.

**Quibus scripturarū testimonijs confirmari
possit anime immortalitas: et quō anima re-
spectu dei mortalis sit: quia mutabilis: et de
duplice eius morte. Cap. XXIII. Mag.**

Sed ne quopiam veritatis lumen qd̄ ex premis de aīe perpetuitate
hausisti obtenebrari possit: ipsum sacrorū eloquioz muro circūda:
Uī ait veritas: Ego vitam eternā do eis. et Aureli⁹ in ecclē. dog.
ca. 15. quē librum nonnulli Hennadij dicunt/ solum hominem credimus habere
aīam substantiā: que exiit corpore viuit: et sensus suos atq; ingenia viuaci-
ter tenet. Non cū corpore moriē: sicut Arabs asserit. neq; postmodum interi-
tura: sicut Zenon dicit: q̄ substantialiter viuit. Idem lib. de spiritu et anima
c. 48. dicitur. Et Dionysius de diuinis nominibus. ca. 4. Anime humane ha-
bent ex bonitate diuina q̄ sint intellectuales: et q̄ habeant substantialem vi-
tam et inconsumptibilem. Et Cicero in lib. de senect. introducit Socratem
apud Platonē dicentem: Quid multa? Sic mihi persuadeo/ sic sentio: cum
tanta celeritas animorū sit: tanta memoria p̄teritorū/ futuroz prudentia: gentium

Anime immor-
talitas.

Johannis. 2.
Augustinus.

Dionysius

Cicero.

Testimonijs
gentium

tot artes: tante scientie: nō posse eam naturā que res eas continet esse mortalem. Et in fine adiungit: *Q*ue preclarū diem / cū in illud animorū p̄siliū p̄fici-

Valerius car: et cū ex hac turba et collusione discedā. et plura ibidē. **Valerius** q̄q̄ ma-
maximus ximus lib. 2. nōnulla ad id p̄positū p̄tulit. **Vergilius** q̄q̄ in. 6. enei. et **Qui**
Vergilius dius lib. 9. metamor. et poetarū numerosa turba aīam immortalem credidit.

Quidius Sed q̄bus nec ista satis faciunt. c. penul. 24. q. 3. legant: et contrariū asseren-
tes: inter se hereticos inueniēt. *Dis.* Si sacris lris dicta firmare p̄ēdis: q̄ cō

1. **Thimot.** 6. traria vident ex his testimonia dissoluas necesse est. *Alit* enim **Apl's** loquēs
Ezech. xvij. de deo / q̄ habet immortalitatē solus. et p̄pheta **Ezechiel:** Anima q̄ peccauit

rit / ipsa moriet. *Ma.* Fortiter opponis: sed hec longe aliter accipiēda sunt.

Solus em̄ deus immortalitatē habet: qui cū incōmutabilis sit: sicut vitā in

semetip̄o habet / sic seipsum p̄seruat: et ipsum nō esse impossibile est. Anima

aut mutabilis de bono in malum accepit esse per creationē: et a creatore p̄pe-

tuat per indefinentē p̄seruationē. **Ezechielis** aut vaticiniū de morte p̄ pec-

catum quod priuat animā vita gratie intelligendum est. de qua in lib. **Sap.**

Sapientie. 16. Per maliciā occidit homo animā suam. quia peccatū gratiam expellit. cui⁹

presentia anima sicut corpus per ipsam viuit. inquit **Augustinus.** Est et alia

anime mors et quedam summa alienatio. s. eius a vita dei in eternitate sup̄-

p̄lij. vt testatur idem lib. 6. de ciuita. sed de hac in campo miserie. *Hūc* que

restant in hoc campo lustrabimus.

Sola rationalis anima immortalis est. positi-

tio aut Platonicozū de anima mundi: in quā

plantarum et brutorū animalū resoluendas

putant exploditur: et contrariū luculentissi-

mis testimonijs sancti Augustini astruitur:

Capitulum

XXV.

Disct.

Aug. de ec-
cle. dog. 15. et
16.

Platonis et
Alexandri po-
sitiones

Barro
Aug. de ci. li.
4. c. 11.

Anime humane solum / an et ceteris immortalitatem inesse credis?

Mag. Premissum ex lib. de eccle. dog. testimoniū / solum hoīem im-

mortalem habere animā explicat. quod si minus est / adducam quod

in eodem ca. sequenti addit. Animalū vero anime nō sunt substantie (intelli-

ge corruptibiles). *Al* sequit: sed cū carne ipsa carnis viuacitate nascunt. et

cum carnis morte finiunt: et ideo nec ratione regunt: sicut **Plato** et **Alexan-**

der putant: sed ad omnia nature incitamenta ducunt. *Disct.* Si igit iuxta

Platonicoz positionē immortales sunt anime etiā irracionales: arboze suc-

cisat: et bestia moriente / vbi manent illarū anime si non corrumpunt? *Ma.*

In animā mundi inquirunt resoluunt. nam vt aiunt / ab ipsa sunt. *Al* sicut ani-

ma rationalis tota in toto / et tota in qualibet parte hominis est: sed non ea-

dem officia in omnibus exercet. in oculo etenim videt: et dicit vīsuā. in auri-

bis audit: et est auditua. et sic de alijs. Sic vt aiunt / anima mundi impartī-

bilis in toto mundo tota rē. lapidibus prestat esse: plantis vegetare: brutis

sentire. Hec inquirunt ante aduentū intellectiue embrionē vegetat: et id exer-

citiū in nonnullis mortuis exercet: quibus et vngues et capilli crescunt. *Arto*

placem em̄ gradum animarū **Barro** distinguit vt refert **Aurelius** lib. 7. c. 25

vegetatiū in plantis: sensitiū in astris: que mūdi sunt oculi. et intellectiū

De potentijs anime intellectiue

In quo hōes deo videntur similes. Solos em̄ illos animaduertisse qđ sit deus credidit: qui em̄ aīam motu ac ratione mundum gubernantē affirmant. Nam et ipse (vt ait Aurelius) dicit deū se arbitrari esse animā mundi: et hunc ipm mundum esse deū. Alludit Vergil. cū ait: Jupiter est quodcūq; vides: quod eūq; mouet. Plato aut mundum esse animal beatissimū et sempiternū/ sic sidera instanter affirmat. vnde et homo grece microcosmus. i. minor mūdus dicitur: hoc aut qđ improprie diceret: si macrocosmus. i. maior mundus/ cui homo similitudinē gerit/ animā non haberet. Et quia ab hac anima oīm motus/ ordo et discretio est: ipsa quoq; numerus seipsum mouens appellat. Nec mirū si Aristoteles eam ipsam naturā sagacem/ alij fatū/ alij necessitatē complexionis dicere voluerit. Singuli tñ positiones suas moderātes (de quibus differendi locus nō est) in illa nō modo aīas/ sed et oīm rex formas ante rexpductiones: nō quidem tempore/ sed natura preexistere Platonici voluerit: nec formas vt in rebus sunt et in mundi anima fm̄ rem: sed fm̄ essendi modū tantūmodo differre: Multa secretiora quedam philosophie circa anime mūdī declarationē explicanda veniunt: que p̄sultius in epitomate istoc silentio preterimus. Augustinus vero in locis prenomīnatis positionē de anima mūdī satis exterminat. Quid aut de animabus stellarū/ et ex consequenti aliarum mundi partiū sentiam. lib. 7. non omnino preterisse memini. Dis. Conclusionem igitur in premisso ex lib. de ecclesiasticis dogmatibus capitulo tenendam censes? Magi. Etia fili. Et in lib. de fide ad Petrū loquens ait. Quosdam spiritus sic deus creauit vt semper essent: qđsdam vero vt qhōq; spiritus desinerent: illos itaq; desituros. quosdā ex aqua: quosdam qđ sic voluit p̄dixit ex terra. et infra: Spiritus oīm animalium tādiu spiritus sunt/ qđiu in corporibus viuunt. anima q̄ppe que rationis capax diuinitus facta non est/ cū carne sua et incipit et desinit viuere: quia qđ corpori vitā non tribuit/ et ipsa nō uiuit. Atq; ita miro modo cum omni carni anima sit causa viuendi/ spiritus tñ irrationalis tamdiu uiuit qđiu in carne manere potuerit: et dñ a carne sua separatē extinguit. Alludit dictis qđ beatus Greg. in. 4. dialogorū de triplici spū a deo creato astruit. Dis. De ratioe vero quā idē locus a brutis sciungit/ qđ aīa? Mag. Tu primū quid te moueat exponas.

Animalibus brutis inesse rationem imperfectam et informem quomodo concedi et argui possit ex his que operari solent. Capitulum XXVI Discipulus.

Multa preter ordinē cōmiscere videamur/ pp̄to capite de hoc loqui exordiamur. Vides ne (vt a minimis ad maiora ascendam) araneas circa ediū fenestras telas suas ordinatim contexere: et in centro vel circūferentia predam aduolitantē. s. muscā diligēter obseruare? Formicas in estate granorū aceruū compotitare: in p̄seruadis singulari industria vti? Itē byrundines qđ artificiose ex luto nidos p̄glutinare/ omni vidēti perspicuū est. Quid dicam de canibus: qbus tanta inest discretio: vt dñm ab alienigena/ latronē et homicidā ab infante in vindicta secludant: in biuio feram altera declinasse parte syllogisant. Eiconarū/ equorū et elephantum naturas longum esset commemorare: qđ singulari predicti noscuntur ingenio.

Idem lib. 7.

c. 6.
Vergilius.

Platonici

Augustinus

Augustinus

Gregorius

Plinius.

Philoxenus
drinus
Hieronymus
Brutorum ra-
tio informis

Augustinus

Ps. 31.

Mag. De brutorum ratione Philonem scripsisse Hieronym. lib. de viris illustri-
bus testat. Hanc si nos quoque irrationabilibus non omnino adimere volueris
mus: ipsam non simpliciter rationem, sed rationem informem dicere possumus.
Sicut enim visus in colorum discretionem confusus est: et informis: formatur autem
in ratione inter album et nigrum discernere: sic brutorum discursus si quis in ope-
rando cernit perfusus est: nec satis distinctus. Huius in homine simile quoddam
do conspicimus: intellectu tamen formari haud ignoramus. Nunquid qui vocabu-
lorum vim ignorat: legens librum per differentias litterarum/syllabarum et vocum
discurrit: intellectus autem si adhibet/discursum esse bene aut male iudicat?
Dis. Sic canis a deo vim collatam dici posset: quia ex his que sensu deprehendi-
dit specialius syllogizet. informem tamen esse hunc discursum/cum nesciat si bene/
an male discurrat. Magi. Hanc vim rationem nonnulli appellant: cum discursus
et discretio (quasi perfusa) omnino a ratione seungi non possit. Et et Aure-
lius lib. 11. de ci. dei. cap. 27. Inest sensibus irrationabilium animalium et si scientia
nullo modo/ac certe quedam scientie similitudo. At autem: scientia nullo mo-
do. nam ut in libro de fide ad Petrum scribit: nullam intelligendi facultatem diuini-
tatis acceperunt. Et David rex: Nolite fieri sicut equus et mulus quibus non
est intellectus. In imperfectioribus autem operibus: ut puta grana illo vel illo
loco reponere: telam in fenestra potius quam alia domus parte texere etc. par-
tim ex experimento et memoria preteritorum est in his que experite sunt: partim
ex nature instinctu. Nam telam texit aranea/et grana colligit recenter for-
mica producta. operatur autem et inclinatur nature instinctus in eisdem specie ad
similia: ideo omnes hyrundines similes nidus/araneae telas similes fabricant.
Qui autem cognitione ratiocinativa operantur: opus ad placitum variant. Et nec
omnes homines scriptores: et qui scriptores/non similibus characteribus scribunt.
Dis. Aperte loqueris: nec alia dilucidatione opus est. Ad alterum quod Au-
gustinus in premisis verbis innuit: animalium. scilicet regressum sermonem vertam.

De revolutione animarum a celo in humana
et bestiarum corpora: et de ingressu earundem
in celum: qui et quid philosophi senserunt.

Capitulum XVII. Magister.

Pythagore
platonis et
aliorum error
circa revolu-
tionem animarum
Hieronymus

Quidius

In omnibus quibus (ut cumque) anime immortalitas innouit cau-
sa coniunctionis cum corpore/et recessus ab eodem eque patuit. In
primis autem opinionem illorum qui animas tempore precessisse corpora vo-
luere sub breuitate transcurramus: dehinc innixam veritati sententiam teneam-
us. Di. Probe. Ma. Pythagoram autem primum *μετεμψυχωσι* id est
transanimationem docuisse: et adeo quidem generalem/ut animarum nostrarum in
bestias/ei rursus bestiarum in homines/et talium in plantas transitum crederet.
Hinc ut testatur diuinus Hieronymus lib. 2. contra Iovinianum ca. 35. pythagorici
ei omne quod mouetur et viuunt edendum non putant: et eiusdem criminis reos ar-
bitrantur qui abietem/querquam succiderint: cuius paricide sunt et venefici.
Ipse insuper Pythagoras se dicit in bello troiano fuisse militem Euphorbum
et ibi occisum a Menelao: qui minor Herides dicebat. Unde Quidius li. 15.
μετεμψυχωσι de transformatis opinionem Pythagore pertractans/ in
persona ipsius ait: Ipse ego me memini troiani tempore belli/Pantoides Eu-

De potentijs anime intellectiue

phorbus erant: cui pectore quondam Hest in aduerso grauis hasta minoris
 Aride: et rursum in eodem: Morte carent anime semp priore relictæ: Sede no
 uis domibus viuunt habitantq; recepte. Omnia mutant nihil interit errat:
 et illinc Huc venit. hinc illuc et quolibet occupat artus Spiritus eque feris
 humana in corpora transiit: Inq; feras noster nec tempore deperit vilo. Atq;
 nouis facilis signatur terra figuris: Nec manet vt fuerat nec formas seruat
 easdem: Sed tamen est eadem: animam nec semper eandem Esse: sed varias
 docet migrare figuras. Plato altissimarum speculationu cupidissimus Py
 thagore dogmata audiens / non modo nō respuit: sed ipse quoq; animas ho
 minum post mortem reuolui vsq; ad corpora bestiarum scripsit et tenuit. Hūc
 secuti Apuleius / Plotinus / Porphyrius / Varro / Vergilius / Tertullianus /
 Origenes quoq; nonnulla quæ in pia de animarū reditu scripsere. Quorum
 alij omnes animas puras ab initio conditas arbitrantur: et eas que ab omni
 contagione corporis libere sunt / celum possidere: appetitiuas vero corporum
 latenti desiderio de celo prospicere: et pondere terrene cōtagionis / paulatim
 in inferiora dilabi / corporibus diuersis coniungi: et ab his tandem resolutas et
 purgatas / non ea qua descenderūt porta ad superos reuerti. Quas equidem
 in celo portas pro descensu et ascēsu animarū Macrobius super somnio Sci
 pionis ad mentem Platonico:rum explanat. Prima est porta hominum / et
 descensus: cancer. f. Altera Capricornus porta deorum: qua rursus ascenden
 tes anime immortalitatem deorum consequuntur. Salaria autem per signifi
 rum potentis circuli locus est beatorū. Cetera autem signa transeuntes /
 quasi ebrie ex visis diuersis obliuiscuntur eorū que habebant in celo. In sphe
 ra Saturni acquirunt intelligentiā: in Joue vim agendi: in Marte animosi
 tatis ardorem: in Sole sentiendi opinandiq; naturam: in venere motus volu
 ptatum: Mercurio interpretandi vigorem: in Luna vim augurandi. Purga
 tas quoq; euocari ad lethæum fluiuium: vt inde bibētes obliuiscantur preteritoꝝ
 maloz que in corporibus passē sunt / et ad supera conscendāt: et ab his rursus in
 inferiora reuerti cupiāt. vnde Vergilius platonice dixit: Lethæum ad fluiuiū
 deus euocat agnime magno (scz animas) Scilicet inmemores supera conuexa
 reuolunt: Rursus et incipiant in corpora velle reuerti. Intantū etiā Apuleius
 desipuit: vt in li. de deo Socratis assereret animas hominū in demones trās
 re / vel lares si boni sunt / vel lemures siue laruas si mali. Manes autē deos di
 cūt. Varro autem animarū reuersionē ita constrinxit: vt nō in bestiarum / sed
 ppria corpora redire eas diceret. Porphyrius quoq; et Iamblicus idem as
 seruit: et post purgationē de celo nō reuersuras amplius in alia corpora. Pur
 gationē vero animarū / quā theurgiam dicunt / et has falsas opiniones Aure
 lius libro. 9. et. 10. de ciuitate sufficienter cribrauit. Et beatus Ambro. li. de
 fide resurrectionis. c. penultimo et vltimo huius figmenti auctores irridet / di
 cens: Neq; enim mirum debet videri qd credetis vos in bestias posse mutari
 qui bestias adoratis. Discipulus. Pythagoram / Platonem / Porphyriū
 ac ceteros gentilitatis caligine obfuscatos in difficillimis questionibus / ani
 marum scilicet origine et perpetuitate errasse parū facio. Originē vero quē
 singulari ingenio et vite puritate clariuisse: et sacras literas non modo legisse
 verumetiam abunde exposuisse ferunt: in dictis questionibus delirasse / quis
 facile crederet? Magi. Nemo nisi qui eius scripta singulari diligentia consi
 derauere. Discipulus. Et qui fuere isti? Magister. Diuus Hieronymus et

Plato

Macrobius

Verg. 6. encl.

Apuleius

Varro

Aug. de ciuit.

li. 22. c. 28.

Ambrosius

H

Augustinus ingenio/eloquio/doctrina/fide et sanctitate clarissimi. Discipulus.
 Pauca si presto sunt ex his de Origenis circa animas errore deducas.

**Origenis error de lapsu animarum de celo
 et mutatione earundem in demones: et de sal-
 uatione demonum. Ca. XXVIII Magi.**

Hieronymus

Origenis
 opinio

Epiphanius

Augustinus

Beatus Hieronymus ad Autum scribens inter ceteros errores Ori-
 genis quos in libris $\pi\epsilon\gamma\alpha\chi\omega\upsilon$. id est de principiis docuit etiam
 hunc de animabus aperte ostendit: et in expositione fidelis ad Damas-
 sum papam condemnat. Credidit enim Origenes (ut plano sermone pauca re-
 feram) animas in celis fuisse angelos: ubi que postquam peccauerunt detectas
 in istum mundum in diuersa corpora/tanquam in carceres pro delicti qualitate:
 in quibus si noluerint ad meliora conuerti: in alio mundo demones fieri: demo-
 nes quoque si voluerint ad meliora conuerti: in alio mundo vel mundis per sup-
 plicia atque tormenta in corporibus erudiri: et rursus ad angelicam peruenire
 dignitatem. Hos quoque si negligenter non egerimus/in corporibus angelos
 futuros ait. Animam etiam angelum et demonem (quos vnus asserit na-
 ture/sed diuersarum voluntatum) pro magnitudine negligentie et stulticie
 lumentum posse fieri: et pro dolore penarum et ignis ardore magis ac ma-
 gis eligere ut brutum animal sit: et in aquis habitet ac fluctibus: ac corpus as-
 sumere huius vel illius pecoris. Et quia hec dogmata non iuxta suam senten-
 tiam in primo patriarchon dicat: in sequentibus tamen multa alia erronea in-
 ducens suam fatetur: ut patet per Hieronymum quo supra. Epiphanius quoque
 in epistola ad Iohannem hierosolymitanum episcopum (quam sanctus Hierony-
 mus e greco in latinum transtulit) Origenem hec sensisse libere astruit. Insu-
 per et discipulos suos docuisse: ne quis oret in celum ascendere: ne petus iterum
 peccatis quam ante peccauerat/rursus precipitetur in mundum. Propter has namque
 animarum circulationes diuersos sibi inuicem succedere mundos sensit et scri-
 psit: inquit diuus Augustinus libro. 11. de ciuitate dei. c. 23. Error hunc pesti-
 mum Augustinus varijs locis confutat: ut puta li. 11. c. 23. libro. 12. c. 13. libro. 19.
 ca. 20. in epistola ad sanctum Hieronymum de origine anime: de eodem ad Euo-
 dium et Optatum. et libro. 12. de trinitate ca. ultimo. Sacri etiam canones erro-
 rem istum inter hereses damnant. 24. q. 3. ca. penultimo.

**Quod anima non est in corpore ut in carcere
 in quo luat in celo commissas: sed ut in proprio
 perfectibili. Ca. XXIX Disci.**

Catholica
 positio.

Roma. 9. c.

Explora vanitate/quid tenendum sit videamus. Magister. Anti-
 mas rationales quotidie singulis corporibus sufficienter dispositis
 singulas a deo creari et simul infundi ex prioribus liquet. Infundun-
 tur autem non ut carceribus in quibus nescio que priora delicta luant: que enim
 simul infundendo creantur/prius non erant/nec peccauerunt. Hinc et apostolus lo-
 quens de Iacob et Esau ait: Cum enim nondum nati fuissent: aut aliquid boni
 egissent/aut mali/ex vocante dictum est: Iacob dilexit/Esau autem odio habuit

De potentijs anime intellectiue

Rursus qui carceribus penaliter includuntur: eos non modo non amant / sed si possunt effugiunt. anime autem tali amore corporibus copulantur: vt iuxta apostoli vocem: non expoliari / sed superuestiri velint. Discipulus. Nam idem dixit desiderium habens dissolui et esse cum christo? Et iterum: Infelix homo ego / quis liberabit me de corpore mortis huius? Dauid insuper ait: Deu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Magister. Prompte scripturarum loca adducis: sed fortasse minus intelligis. Nam vt beatus Thomas exponit: Paulus non refugiebat corporis naturam: quia ab eo expoliari nolebat: iuxta prioris vocem: sed volebat carere infectione concupiscentie et corruptione corporis que aggrauat animam ne possit deum videre. Unde notanter dixit: de corpore mortis huius. Non igitur anima corpori tanquam carceri: sed proprio perfectibili vnitur: non per assistentiam vt rector nauis quoniam admodum maledictus Auerrois somniauit: sed per realem informationem vt per se forma: vt exprimit clementina vnica de summa trinitate et fide catholica. Cum autem talis informatio consistat in proportionem harmoniacam que in alio eadem non reperitur: ideo nec anima vnus corpori alterius vt forma coniungitur / sed cuius propria infunditur / creatoris voluntate: vt in eis ipsi famulantes maiorem mereantur vniionem aliquando perfecte consequendam in aduentu iudicis. vnde inquit Athanasius in symbolo: Omnes homines resurgere habent cum corporibus suis / et reddituri sunt de factis proprijs rationem: qui bona egerunt ibunt in vitam eternam: qui vero mala in ignem eternum: que duo sequentibus campis indaganda veniunt. Discipulus. Optime. Prius tamen separationem et reunionem anime et corporis latius persuadebis.

Quomodo anima reuniri possit corpori exemplo deducitur: et Auerrois opinio de vnitatem intellectus reprobatur. Insuper resurrectionem a gentilibus creditam ab ecclesia: christo apostolis et prophetis multipliciter attestatam esse ostenditur. Capitulum xxx Discipulus.

Nama cum in proportionem quadam vnita sit corpori / necessario separabitur proportionem resoluta: quia vero immortalis est substantia: separata non interit / sed per se subsistit: nec tamen perpetuo desiderio suo quod ad corpus habet / cuius per se forma est frustrabitur. Natura autem idem corpus numero resolutum in cineres restaurare non potest: restaurabitur igitur ab eo qui ipse primo ex nihilo in communem omnium materiam creauit: cui permanens vt anima proprio perfectibili reunitur. Quoniam admodum enim prout vitrum in portione integrum vni quandoque immittit / motum et sonum harmoniacum in eodem efficientem quam rupta vitri portione et integritate necesse est mox abscedere: que vis si incorruptibilis esset substantie et per se subsistere posset / donec aliqua arte vel ingenio vitro reformato reuniretur in eodem vtiq; pretermissum motum et sonum continuaret. Discipulus. Placet hec manu ductio: nam creationi et infusioni anime videtur plurimum conuenire. Non enim extra-

Malach. 2.

2. Cor. 5.

Phil. 1.

Ps. 119.

Tho. secunda

secunde. q. 25.

arti. 5.

Auerrois.

Clementina

Athanasius.

Alia similitudo.

**Querois erro:
maledict?**

**Sibylla.
Augustinus
Labeo
Marcus.
Barro.**

vitrum percutiens vim hanc causat & vitro immittit: sed in vitro eam conde-
rat. Sic & creator animā nō prius creat extra corpus & postea infundit: sed si-
mul eodem instanti corpore creando infundit: in quo motus viuificationis et
intellectionis varios exercet. **Magister.** Scite qđ volui resumis. **Discipu-
lus.** Aliud autem video paulo ante cōmemoratū: qđ nondū intelligo. **Ma-
gister.** Plura fortasse: nec em̄ omnia dilucidare possumus: verū tamen edici-
to quid te dubium reddat. **Discipulus.** Cur **Queroim** & maledictum & som-
niantē appellaueris. **Magister.** Quia hic catholicam irridens sinceritatē
ad Mahumetis caninā perfidiam redijt: & dum **Aristo.** lucubratiōes in mul-
tis non indocte exposuisset: tamen eum locum qui de ppetuitate anime ratio-
nalis est: non tam obtenebrauit q̄ etiam rationibus & argumētationibus tele-
araneæ paulo fortioribus depianare conatus est: intantū vt diceret vnum et
eundem numero omnibus hominibus esse intellectum: qui corpus nō realiter
inherendo informaret: sed coassistendo intelligentiam prestaret. Quo dicto
quid turpius: a philosophia vera quid remotius: in fide christi quid execra-
billius? **Discipulus.** Nihil profecto: sequeretur enim castos quosq; ac virtuō-
sos cum lenonibus auarissimis eadem labeteneri infectos: & ex corpore & ani-
ma non vere vnum posse fieri compositum. **Magister.** Adde qđ mox in se-
quentib; demonstrabif: omnes hoīes in eterna gloria beatificādos: eosdēq;
in eternis cruciatibus puniendos. Si em̄ vnus hominis intellectus diuina
perfrueretur visione: omnes beati erūt quorum hic idem intellectus est. **Rur-
sus** si vnus intellectus diabolo & socijs eius adiudicabitur ad gehennam: om-
nes ardebunt pariter quorū hic idem est intellectus. **Discipulus.** Intelligo:
sed fortasse si hic intantū desipuit: nec resurrectionē in vitam vel penam cre-
didit. **Magister.** Credidit utiq;: qui & intellectum imortalem cognouit: & p-
pter futuras spureltias lege Mahumetice seruauit in eadem promissas. Nō
enim resurrectio mortuorum & alia vita a solo christo & apostolis in nouo te-
stamento / pphetis quoq; in veteri testamento predicata est: sed a gentibus
etiam prenūciata: vt clare videre est in versibus **Sybillæ Erithree**: quos **bi-
uus Augustinus** libro. 18. c. 24. de ciui. cōmemorat. **Plato** etiam scripsit ant-
mas ad corpora redituras: vt ante patuit: & **Augustinus** lib. 22. de deciuia.
ca. 27. testatur. sic **Vergilius** / sic **Pythagoras** senserūt. **Labeo** quoq; & **Mar-
cus Barro** nōnullos resurrexisse scripserunt: vt recitat **Augustinus** in eodem
libro. c. 28. **Discipulus.** Naturalibus igitur rationibus futuram resurre-
ctionē venerari poterimus. **Magister.** Quapropter? **Discipulus.** Quia
vtiq; iam dicti philosophi eā nō ex fide possibilem crediderunt. **Magister.**
Serum. Attamen vel auctoritate scripturarum antecessorum suorum / vel ipsa
experientia permoti possibilem fore anime & corporis reunionem concessere:
nam naturali indagine nec a priore / nec a posteriore (vt quidam opinantur)
id sufficienter probari poterit: sed articulus est fide creditus: vt patet in sym-
bolo apostolorum vbi dicitur: Carnis resurrectionē: in symbolo **Atheno** vbi
dicitur: resurrectionē mortuorum. In symbolo **Athanasij** / vnde primo addu-
ctum est testimonium. Insuper dominus in euangelijs: Apostoli in suis epi-
stolis: fere omnes prophete veteris legis idem luculentissimis testimonijs
astruunt: que ad præsens pretereunda sunt: ea tamen diuus **Augustinus** in li-
bro decimo octauo de ciuitate dei sufficienter deducit. Ros campum glorię
ingrediamur.

De potentijs anime intellectiue

Octauus cāpus Glorie. In hoc cāpo inq̃
rit ad quā gloriā puenire possit aīa itellectiua
nūc corpe exuta ⁊ demū eidē in resurrectione
vniuersali reddita. Ubi interim sint anīe exu
te bonorū ⁊ malorū donec corpora resurgāt.
Quibus etiā bonis aīe bonorū interim pfruā
tur: ⁊ q̃bus dotib⁹ ornent. Ca. XXXI. Bis.

Austam felicissimāq̃ semp hanc predicauerim horam / qua amenissi
mi huius campi sepibus appropinquamus. Iucundissimam quippe
in eo futuram venationē / nomen ip̃i quo pretitulus est pmittere
videf. Itēq̃ eī crudeles / sinanesq̃ bestias sentibus / spinis aut grauiter olen
tibus paludibus / latitare phas est in eo loco cui nomē gloria est? Magister.
Probe. Quoniam nemo hic habitabit in monte dñi / nisi qui ingredit sine ma
cula ⁊ agnū immaculatū tollēt peccata mūdi sequat quocūq̃ lerit in pascuis
vberimis. Qui autē ex hac lachrymarū valle egrediens macula secū defert
compunctionis oleo non linitas: nec ignis incēdio purgari poterit: sed in ex
teriores tenebras p̃scietur in infernum inferiorem. Macule x̃o que cōpun
ctionis oleo hic mollite fuerint: edacia ignis purgabūtur in eo loco quē ob id
purgatoriū dicimus: que mūdate ab omni contagione corruptionis: sicut ⁊ il
le que maculas aut nō contraxerunt / aut hic anteq̃ extrent diluerunt / euef
glo ad superos euolabunt: vbi in placidissimis sedibus constitunt donec re
cipiant corpora: sed iam incorruptibilia que ornent / non onerēt inquit diuus
Aug⁹ li. 15. de trini. c. 25. Et rursus li. 13. de ciui. c. 7. Idem sub his verbis ex
p̃mitit dicens: Anīe p̃lorū iam sunt in requie: ⁊ imp̃lorū in tormento / donec
eorum corpora reuiuifcant: illorum ad vitam / aliorum ad mortem perpetuā.
Et in Enchiridion. c. 108. et ius pontificū. 13. q. 2. c. tempus. Tempus qd in
ter hominis mortem ⁊ vltimā resurrectionē interpositū est / animas abdītis
receptaculis continet: sicut vnaqueq̃ digna est / vel requie vel erumna: pro eo
qd sortita est in carne dum viueret. Deducunt autē anīe ad hunc glorie mon
tem / ab angelis sanctis: vt dñs testatur de anīna mendici Lazari. Nec mi
rum si ab his ducuntur in requiem / quos in labore habuere coadiutores ⁊ cus
todes: faciem tamen dei semper contēplantes: ait eī dñs: Angeli eorū semp
vident faciem patris mei. Super quo ⁊ diuus Hieronymus. Magna inquit
dignitas est animarum: vt vnaqueq̃ ab ortu natiuitatis sue habeat ad sui
custodiā angelū deputatū. Huic tu speciali oratione complacere stude: ⁊ in cō
spectu eius semper prauē agere p̃timefice: vt corporis tui proportionē dissolu
ta / anīmā tuam ad dictum glorie montem in iocunditatis campo constitutū
deducat: vbi quanta gloriā / quanta dentq̃ felicitas sit enumerare quis contē
det: cum Apostolus raptus in celum tertium dicat: Nec oculus vidit: nec au
ris audiuit: nec in cor hominis ascenderunt que preparauit deus diligētibus
se. Discipulus. Credo quia vt sunt explicari sermone / aut ab humano anī
mo hic cōprehendi nō possunt. Attamen de his pauca saltem ⁊ in genere dici
posse haud dubito: tu igitur qd ex multorū codicibus didicisti breui cōpendio

Anīarū decem
dentiū dīner
tūculū triplex.

Augustinus

Luce. 16. e

Matth. 18.
Hieronymus.
Angel⁹ cuiq̃
proprius

1. Cor. 2
Esale. 64.

Purgatio edifferas. Magister. Faciā qđ potuero. Nec attēdo eos qui vel sue pndē auctoris. sic innitētes/vel canino dente omnia qđ ipsi nō fecerūt corroderentes/et huiusce modi pbe principijs ac pimis rudimētis nō deberi cōmiseri calūniabunt: in quoz auribus nihil dulce resonat qđ nō ab Aristotele et ceteris gentilibus elaboratū est. Nobis placet verū a quocūq; dictū. Sed ut ad rem redeamus: que petitioni tue nunc satisfacere possunt/sunt que de dotibus anīe catholice tractatoribus digesta sunt. Anima nempe que hic fide/spe/et charitate eterni patris filio subarrata est: cum sponso suo adducta fuerit/ correspondentibus ornabit atq; dotabit dotibus: que sunt visio/dilectio et fructio/in quibus tota anime felicitas cōplectitur: si securitatē addideris de nō finiēdo. Mā ut inq; Augustinus diuus Aug^o. li. 13. de tri. c. 9. Beata vita esse nō potest/nisi sit immortalis.

Quō his dotibus felices erūt anīe potētie primor et p has aīa et qđ essentiā dei oculis corporeis nec hic nec alibi in ppria natura videmus sed oculis mentis: qđ sanctorū testimonijs probatur. Ca. XXXI Discipulus.

Dulo amplius tam cōmemorata dilucidāda sunt/preceptor colende. Magister. Actus glorie principales fm quos anima in deum conuertit: ut in essentielle beatitudinis premiū tres distinguunt: videre scz/diligere et frui. Rationalis em̄ vis cuius nunc est credere per fidem; et videre p speculū in enigmate: tunc videbit apte. Videbimus (inq; Johānes in sua canonica) ipm sicuti est/facie ad faciē. Occupabilis/cuius est hic amare: tunc diliget pfecte sine interruptione. Irascibilis/cuius est hic erigi et in ardua tendere p spem: tunc apprehēdet continebitq; certe/cōtinue/et cū securitate. Primo itaq; perficiet intellectus beatifica et clara visione. Secundo voluntas pfectissima et suauissima dilectione. Tercio memoria firmissima securitate et cōtinua retentione: sicq; tota anima pfecta iucundissimaq; fruitione. Unde et Bernhardus clareuallis sanct^o abbas: Deus futurus est intellectui plenitudo lucis: voluntati multitudo pacis: memorie continuatio eternitatis. Discipulus. Beatitudo igitur primo potētis inherit: et per has anīe? Magister. Ita nō spernende auctoritatis theologos/Bonaventurā. s. et Scotum sensisse manifestum est. Nisi em̄ sic esset: tunc seclusis potentijs ita qđ deū nec intellectus videat nec voluntas amet/beata poterit esse anima: qđ anili fabule sile est. Verū tamē de subtiliorib⁹ questionibus hic supsedendū et temporis exiguitas et epitomatis leges iubent: neq; em̄ de subtiliora distinctione potentialium quid cuiq; tribuatur agere volui: cum irascibili inter ceteras locū dedi. Discipulus. Ad finem festinātius pperas amātissime preceptor: et plura ma indiscussa sub densissimis arbutis latitare pareris. Magister. Quia id dudum epitomatis limites nos egressos video. Sed que sunt que latere non patris? Disci. Quō ibi deum quē essentielle beatitudinis premiū astruisti? Si deus sit debimus? Magister. Deus iuxta nature sue pprietatē nec hic/nec post finem visibilis. Iam resurrectionē corporeis oculis videri potest: cum ipse sit incorporeus: ita Augustinus disseruit Augustinus ad Fortunatū scribens. Et ne cuiuspiam hesitatiois aut Joh. 1. diffidentie scrupulus remaneat/in testes assumit apostolū Johannē dicentē

De potentijs anime intellectiue

Deum nemo vidit vnq̃: vnigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit. **1. Tim. 6.**
Paulū quoq̃ diuinū Timotheo scribentē de deo: quē nullus hominū vidit:
sed nec videre potest. Preter hos diuinū Hieronymū / Ambrosiū / Athanas-
ium / Gregoriū nazanzenū quoq̃ idē sensisse testatus est. Quod autē in multis
scripturę locis deum ab hominibus visum legimus: nō fuit per propriā deita-
tis naturam / sed per assumptam sicut placuit creaturam. Huius similitudinē
ad Paulinā scribens adducit dicens: Sicut voluntas nostra inuisibilis per
quascūq̃ vult voces se ad extra manifestat. **Disci.** Quomodo igitur ipm̃
videbimus si oculis nō cernemus. **Magister.** Oculis corporeis quibus hic
vtimur nō cernimus: sed oculis mētis deum iam cōmemorati viri doctissimi /
deum videndū asserunt. Sic quoq̃ intelligendū atunt qđ dñs ait: **Beati mū** **Matth. 6:**
do corde: quoniam ipsi deum videbunt: sic et cetera de hac re scripturarum testi-
monia intelligant: de his quippe oculis et Paulus Ephesijs scripsit dicens: **Eph. 1.**
Pet vobis in agnitionē eius illuminatos oculos cordis vestri.

**Electi varia miraq̃ secretissima myste-
ria in deo videbunt: Trinitatis scz predestina-
tionis: prouidentie et nec continuitas huius
visionis aliquando vastiduum pariet: aut mi-
nus mirabilia erunt post multa annorū milia
q̃ ab initio. Ca. XXXIII Disci.**

Dane siue oculo corporis siue mentis deum visuros beatos certum
est. **Magister.** Certissimū. **Disci.** Sed quid amplius videbunt?
Magi. Extra deum queris aliud per quē / in quo / et cum quo sunt
omnia? Audi diuū Gregoriū in. xij. moralū circa finem loquētem de sanctis
omnibus Qui intus (inquit) omnipotentis dei claritatē vident: nullo modo
credendū est quia foris sit aliquid qđ ignorent. Quod dictum sanctus Bona-
uentura ad ea que saluti pfecte necessaria sunt limitant. Erit nempe ibi (vt
diu? Aug. scribit in li. de triplici habitaculo) assidua lectio libri vite. i. eterne
veritatis: et summe sapientie: et verbi dei / que est christi iesu visio: vbi quicquid
nos nunc latet manifestum erit. Ibi ratio manifesta est: cur hic electus est / et
ille reprobatus: cur hic in regnum assumptus / et ille in seruitutem redactus:
cur alius in viro moritur / alius in infantia / alius in iuuentute / alius in sene-
ctute cur alius pauper et alius diues: cur filius adultere baptizatur: et aliquan-
do filius legitime coniugis ante baptismum moritur. Cur qui bene incipit vi-
uere aliquando male finit: et qui male incipit se bene finit. Hec omnia et huius-
modi multa in libro vite plana et aperta omnibus erunt. Ibi omnium bonum
omnibus patebit: ibi omnes inuicem suas cogitationes cognoscent: ibi mini-
mus maiorem sine dubio habebit gloriam q̃ totum habens mundi regnum:
etiam si eternum esset. Tanta iocunditas lucis eterne est: vt etiam si non lice-
ret amplius manere in ea q̃ vnus diei mora: propter hoc solum innumera-
biles anni hui? vite pleni delictis in circūfuentia tēporū bonorū: recte meritoq̃
contēnerent. Non em̃ falso aut paruo affectu dictū est: Quoniam melior est
dies vna atrijs tuis super milia. Et paulo infra idem Augustinus ait: Faciē

Gregorius
Bonauentura.
Augustinus

ps. 85.
Aug. in li. de
triplici habi-
taculo.

hs liij

dei si omnes carcere inferni inclusi viderent: nullā penā / nullū dolorē / nullāq;
tristitiā sentirent. Quia p̄sentia si in inferno cum sanctis habitatoribus ap-
pareret: cōtinuo infernus in amenū conuerteret paradīsum. Et infra in codē.
Ibi per speculū diuine claritatis et ip̄m deū vt est videbimus / quantū possi-
bile est creature: et nos ipsos et ceteros vera et certa scientia cognoscemus: tūc
abditā creaturā et ipsius inferni videndo videbimus. Tunc iustis manifes-
tum erit: quōd deus est inuisibilis: incōparabilis / sine initio: sine fine ante oīa.
Quicquid interest inter nasci / qđ ad filium pertinet: et p̄cedere / qđ ad sp̄itu
tū sanctū: excepto qđ vnus ex vno natus sit / alter ex duobus p̄cessit. Et quō
pater nō p̄cessit filium tempore / sed origine: nec sp̄itū sanctū. Et quō om̄ia
dei vnū sunt in deo: excepto qđ ad relationem pertinet: et quomodo mundus
erat in deo anteq̄ in seipso esset non mūdus / sed deus. Et quomodo vbīq; to-
tus sine loco / magnus sine quantitate / bonus sine qualitate. Et quomodo
om̄ia penetrat munda et immunda sine sui pollutione. Ecce fili hec et al-
ia que diuus Augustinus in prefato libro / insuper in soliloquio / meditatio-
num / manuali enchiridion ca. 94. et in fine preclarissimi voluminis de ciuitate
dei luculentissime prosequitur in hoc regno videbunt electi intuentes deum et
tu inquiris quid amplius visuri sunt: non attendens qđ hec visio totum homi-
nem satiabit: dicente regio propheta: Satiabor cum apparuerit gloria tua.
Discipulus. Petitioni mee (quis minus discrete) satisfactum intelligo.
Sed num ex frequenti longaq; visione talium / anima satiata tandem fastidi-
re incipiet? Magister. Reuertē delecte em̄ ipsius (vt Augustinus in dicto
libro ait) sine fastidio sariant: que cum a beatis inueniuntur / semper tamen des-
yderantur et esuriem et sitim sine pena efficiūt. i. ardenti semp desiderio sem-
per delectant. Scriptum est em̄: Qui edunt me adhuc esuriunt: et qui bibunt
me adhuc sitiunt. Quis etiam secreta mirabilia videntibus ea semper noua
sunt et mira: et non plus cum incipiunt videri / partunt stuporem cernentibus:
qđ post mille annos et milles mille. Et cū angeli ab initio mundi ea soliti sint
videre / inde hodie nō minus mirantur ea qđ primo die.

Anime beate vidēt nūc corpus christi in ce-
lo: et alia corpora intuitiue et abstractiue nō tñ
mediante phantasmate: et sciētias hic conqui-
sitas nō amittunt post resurrectionē: beati tri-
plicem visionē habebūt. Ca. XXIII. Bis.

¶ Vltimā visionem que ante corporum resurrectionem vtuntur intel-
lectione: intelligo. Magister. Probe. Discipulus. Spiritualiū
tñ erit / an ne etiam corporaliū? Magister. Etiam corporaliū.
Vident em̄ nunc corpus christi et aliorū s̄q̄ iam plene resurrexerunt. Vident
Beatitudinis ratio hoc quidem exigit: sed quomodo hoc fieri possit / questio-
nem habere videtur. Magister. Quapropter? Discipulus. Quoniam ex
superioribus manifestum est: intellectionem sine specie intelligibili fieri non
posse. hec autem a phantasmate: phantasma a speciebus receptis per organa
corporis originem trahit: que exuta anima non habet. Magister. Intel-
lectionem fieri a cognoscente intellectu pariter et ab obiecto presente in specie

Ps. 16.

Augustinus

Eccle. 28.

De potentijs anime intellectiue

Intelligibili certū est: et in precedentib⁹ diuī Augustini auctoritatibus robo-
ratur. Speciem vero intelligibilem a phantasmate/et hec rursus a corpore
is sensibus abstrahimur: quidem necesse est: ppter hoc quod Sapīēs dicit:
Corpus quod corrumpit/aggrauat animā: et terrena inhabitatio deprimit
sensum multa cogitantē. Tunc autē cum carnale pondus exuerit anima/libe-
re ab obiectis presentibus imēdiate abstrahere poterit species intelligibiles
intelligetq; nō modo abstractiue recedentibus obiectis/ sed etiam intuitiue
presentibus obiectis. Hinc et Auitenna libro. 6. naturalī dicebat: Anima
separata clarius videbit veritatem q̄ coniuncta. Sunt tamen viri catholici
qui noticiam quam de nouo acquirunt exute anime/ fieri astruunt per species
non ab obiectis receptas/ sed a deo infusas. Dis. De scientijs autē hic cō-
quisitis quid erit? Mag. Indeficiens labor: quo non tñ philosophi de im-
mortalitate anime edocti: verumetā summi theologi et sancti patres scien-
tias cumulare conati sunt: euident argumentū est/ q̄ illas etiam in animab⁹
separatis permanere credebant. Hinc diuus Hieronymus in prologo biblie
Paulinū ad studium cohortans ait: Discamus in terris quorū scientia nobis
perseueret in celo. Dis. Contrariū sentire visus est sanct⁹ apostolus Pau-
lus. Magister. Vbi nam? Dis. In prima epistola ad Corinthios/ capitu-
lo tredecimo: ubi ait: Charitas nunq̄ excidit (et mor) scientia inquit destru-
etur. Magister. Destruetur quidem quo ad actum/ non quo ad habitū. nec
enim tunc intelligendo ad phantasmata se contertet/ que nulla erunt. species
autem remanebunt. Unde et sanctus Augustinus libro. 14. de trinita. ca. 2.
Tunc inquit vite huius mortalis meminimus: et credidisse nos aliquando
que non videbamus memoriter recoluerimus. Erit autē vt in libro de triplici
habitu Augustinus testat⁹: electis dei trina visio. Intellectualis: qua pu-
ro mentis oculo in spiritu deū videbunt et suas animas/ et virtutes intimas
et spiritus angelicos. Spiritualis: qua similitudines corporum in spiritu nō
fallaci phantasia inspicient. qua visione etiam hodie fruuntur spiritus iusto-
rum a corporibus exempti. Et corporalis: qua corpora cernunt: quorundam
splendentia vt sol: quorundam vt luna: aliorum vt stelle.

Sap. 9.

Auitenna

Hieronymus.

Als

Aliso' electorū
triplex.
Aug. lib. 12.
super Gene.
ad litteram

Corporum beatorum gloria deriuatur ab
anima: et qui maiore gloria fulgebit super ali-
os se nō extollit: nec qui minore alteri inuidet
sed ob mutue charitatis perfectionem quili-
bet de beatitudine alterius tantum gaudet
quantum de illa quam ipse possidet. Ibi erit
et fruitio perfecta: et ad vtrumq; consequen-
dum vtilis est scientia et dei noticia hic acqui-
sita.

Capitulum tricesimum quintum.
Discipulus.

h v

Sed hec Augustini verba sonant/beatoy corpora in claritate diuer-
sa erunt: de animarū gloria idē sentiendum censeo. Mag. Probe.
Nam apłs Paulus his verbis qbus et Augustinus vsus est/ diuer-
sitate remunerationis asseruere voluit. cum autē corpoz gloria ab anime bea-
titudine maiore vel minore pueniat/ vtrūq; exemplificans/ de corporib⁹ cō-
pletus est: nōnulli tū in sola claritate beatoy corpora alia precellere sentiūt.
Dis. Sed hec dictis aduersari vident: vbi beatos oībus bonis satiari conclu-
sum est: quō autē oībus satiabit et q̄tus erit/ q̄ in alijs videt q̄ sibi desunt tan-
ta bona? Mag. Hoc in filijs seculi fieri neq̄t: vbi iuxta poetē vocē: Inuid⁹
alterius rebus marcescit opimis. Ibi autē p inuidia charitas: p odio perfe-
cta erit dilectio: et tanta/ vt in eadē vrbe (quēadmodum in p̄fato lib. Augu-
stinus expressit) premiū singulay oīm/ et oīm singuloy erit p charitatē. Ibi
nullus superior supbus erit: nullus inferior inuid⁹. Et in manuali ca. penul.
Si q̄s alius quē oīno sicut teipsum amares eandem beatitudinē haberet/ du-
plicaret gaudium tuū: q̄ nō min⁹ gauderes p eo q̄ pro teipso. Si vero duo
vel tres/ vel multo plures id ipsum haberent: tantundem p singulis quantū
dem pro teipso gauderes: si singulos sicut teipsum amares. Ergo qd erit in
illa p̄fecta charitate innumerabiliū beatoy angeloy et hoīm: vbi nullus di-
liget aliū minus q̄ seipsum? Non em̄ aliter gaudebit vnusq; pro singulis
alijs q̄ pro seipso. Si ergo cor hoīs de tanto bono suo vix gaudiū suū capi-
et: quō capax erit tot et tantoy gaudoy? Et vtiq; qm̄ quantū quisq; diligit
aliq̄/ tantū de bono eius gaudet. Sicut in illa beata felicitate vnusq; sine
cōparatione plus amabit deū q̄ se et oēs alios secū: ita plus gaudebit absq;
examinatione de felicitate dei q̄ de sua et oīm alioy secum. Dis. Non mō
petitioni mee his satisfactū fateor: sed etiā qd de dilectione mouere statuerā
dubium enodatū est: de fruitione vero qd? Mag. Talis tantaq; erit ibi fru-
itio sup̄benedicte ac excellentissime trinitatis (Nam res qbus fruendum est
sunt pater et filius et spiritus sanctus. ait Augu. li. i. de doctrina christiana)
Augustinus. quanta fuerit ipsius et cognitio et dilectio. Est em̄ frui. (vt idem scribit li. x.
de tri. c. ii.) amore inherere alicui rei ppter seipsam. et est vti cū gaudio nō
adhuc spei/ sed iā rei. Incognita autē q̄ amare nō possumus: vt in eodem lib.
ca. i. 2. et. 3. testat: ideo ca. 10. ait: Fruimur cognitis in qbus voluntas ipsa
ppter seipsam delectata conquiescit. Dis. Ad mensurā igitur visionis si-
ue cognitionis erit mensura dilectionis: et ad modum vtriusq; erit mensura
fruitionis. Mag. Probe. vñ diuus Aug. in manuali ca. vlti. ait: Tantum
gaudebunt quantū amabunt: tantū amabunt quantū cognoscent. et in solilo-
quio li. ca. j. ait: Ob hoc em̄ non te diligit dñe: q̄ non te cognoscit. et paulo
post: Hinc est ergo dñe/ q̄ non tantū diligo quantū debeo: q̄ nō plene cogno-
sco te: sed q̄ parū cognosco/ parū diligo: et q̄ parū diligo/ parū in te gaudeo.
Dis. Mihi igitur proderit ad fruitionis perfectionē: si in cognoscēdo deum
hic me exercuero? Mag. Vtiq;. Nam idem doctor in manuali quō supra/ et
Soliloqio dñm deprecatur dicens: Oro te deus meus vt cognoscam te: amen-
te: vt gaudeam de te: et si non possum in hac vita ad plenū: vel p̄ficiā de die
in diē: vsq; dum veniat illud ad plenū: p̄ficiat in me hec noticia tua: vt ibi fi-
at plena: et cetera que sequunt. Dis. Non mediocriter ergo errare videntur
q̄ accepto dono intellectus/ caducis vanisq; intenti/ diuinis insudare negli-
gunt: et pigritiā suā palliantes/ aiūt: Et quid frustra in his que p̄fecte hic

Horatius
De charitate

Fruitio trini-
tatis

Frui.
Augustinus.
An

Idem

De potentijs anime intellectiue

sciri nō possunt/ingentiū non sine labore fatigarem:cū eadem eque cū alijs in patria visurus sum? Mag. Illos errare nemo sane mentis dubitat. Nam & angelus dicebat Danieli: Qui autē docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamentis: et qui ad iusticiā erudiunt multos/quasi stelle in perpetuas eternitates. Sunt tñ alij qui subtiliori fūco/de nō discendo torporem operunt. dicunt em̄ celestem hierarchiā non plenitudine scientie/sed charitatis culmine finiri. Tñ seraphin qui denotatur a plenitudine charitatis/supremus est ordo. sub quo cherubin: q̄ a plenitudine scientie nomen accepit. Dis. Ad hec qd tu? Mag. Cherubin a plenitudine scientie quā pre oībus inferiorib⁹ habet/denominari certū est: similiter et seraphin a plenitudine charitatis: s; in seraphin esse minore scientiam q̄ in cherubin catholici negāt. vt patet p̄ magistrum in sententiā li. 2. dis. 9. Et Bonauētura ibidem. q. 4. tantū igitur seraphin in scientia cherubin excellit/quantū in charitate. a charitate autē ille supremus ordo tanq̄ nobiliori dono nominat⁹: ad quod p̄fecto scientia ordinatur. Cherubin autē non a charitate/sed a scientia nominari debuit: qz iā superior ordo a charitate nomen sibi vendicabat. Dis. Patet igit⁹: qz sciētia et cognitio magna/se sola ad beatitudinē non proficit. Mag. Probe. s; ad charitatē ordinata proderit. Scientia em̄ vt apl's testatur/sine charitate inflat. inflatis autē et superbis in illa regione claritatis aditus nullus patebit. Alludit nec contrariatur dictis quod Hugo de sancto Victore in commentarijs celestis hierarchie dicit: Intrat dilectio et appropinquat: vbi sciētia foris stat. Sed hec missa facientes/quoniam alterius speculationis sunt/nec hoc loci definienda: quod cepimus prosequamur: et de gloria corporum que sp̄s erit post resurrectionem/loquamur.

Doctrinarū
salubriū sp̄e
tores.

Danielis. 12.

Mag. inīarū.
Bonauētura.

1. Cor. 2. 9

Hugo

**Tempus vltime resurrectionis humani/
tus inuestigari non poterit: futura est tamen
in momento ministerio angelorum: et di
uina virtute: in voce tube. et si aliqui viui re
maneant in aduentu domini.**

Capitu

lum XXXVI Discipulus

Dulo ante futurā resurrectionem nō solum mihi puenientissime p̄ suam/verū etiam sacrarum litterarū testimonijs firmissime cōprobatam meministi: sed qñ aut quō fiat nunc cupio edoceri. Mag. Importune omnino illud querit qñ fiat: ait diuus Augustinus li. 18. de ciuitate dei. ca. 43. Si em̄ hec nobis nosse prodesset: a quo melius q̄ ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis disceretur. Non em̄ siluerunt inde apud eum: sed a presente quæserunt dicentes: Dñe si hoc in tempore representabis regnum Israel? At ille: Non est inquit vestrum nosse tempora que pater posuit in sua potestate. Frustra igitur annos qui huic seculo remanent computare ac definire conant⁹: cum hoc scire non esse nostrum ex ore veritatis audimus. Tñ filii quotquot huic calculationi operā dederit: religiosissime ac bone vite vtriusq; sexus hōies expertentia teste defecere. nā dudū preterierūt anni in q̄bus ipsi mundi finē statuerūt. Dis. Quid nosse hoc nostrū nō est: nunq̄d aliud qd pposuerā respōsum inueniet? Ma. Inueniet: sed imperfectum.

Augustinus

Actum. 1.

Que em lingua explicare posset/qualiter oim hominū ab initio seculi vsq in
vltimū diem vbiq terrarum in terre visceribus quiescentiū/ab ignibus/ab
aquis/aut quibusq voraginibus psumptoz in cineres: aut vsq in elementa
resolutoz: a varijs vel bestijs vel hominibus comestoz in momēto/ in ictu
oculi resurgere habeant: vt diuus Paulus in prima ep̃la ad Thessalonicē-
ses restat. **Dis.** Mira dictis. **Mag.** Si operantis infinitā virtutem pfide-
rantes/facile assentires. Qui em omnia ex nihilo pducere potuit verbo (Di-
xit namq et facta sunt) oīa reformare pōt in momento. Attamē vt doctores
catholici ex scripturis colligunt: collectio puluerū angeloz ministerio fiet: q̃
cum finite sint potentie: nō in instanti/ sed in tempore quīs breuissimo opera-
ri habent. Inductio aut formaz tam mixti/ q̃ anime intellectiue virtute diui-
na fiet in instāti. **fm** Scotū in. 4. Hanc virtutē apl's tubam ⁊ vocem archan-
geli appellat/ id est Christi: q̃ est magni consilij angelus. qui de seipso idem
testatur dicens: Veniet hora in qua omnes qui in monumentis sunt/ audient
vocem filij dei: et pcedēt qui bona fecerūt in resurrectionē vite: qui vero ma-
la egerunt/ in resurrectionē iudicij: id est eterne mortis. Dabit em/ vt pphē-
ta ait/ voci sue vocem virtutis. **Dis.** Ausculta queso si verum sit quod Chri-
stum dixisse astruis. **Mag.** Euangelio tu nō credis: et ei in cuius ore dolus
inuentus nō est? **Dis.** Credo: sed ipsum contraria dixisse haud approbo.
Quō enim audient vocem dñi qui in monumentis sunt/ nec viuūt? Si autem
tunc demū audient cū iam reuixerunt/ nō in voce resurgent. **Mag.** Prius
natura audiunt q̃ resurgant: vtrumq̃ aut simul et eodem momēto temporis
fiet. sic ⁊ ordinē quem apl's insinuat accipere debemus/ vbi dicit: Mortui qui
in Christo sunt resurgent primi: deinde nos q̃ viuimus/ qui relinqmur simul
rapiemur cū illis in nubibus obuiam in aera. **Dis.** Dum per scripturaz te-
stimonia a me dubia auferre conaris: noua prioribus accumulās. Quō enim
apl's cum his q̃bus scribit in resurrectione se viuētē relicturū ait: qui dudū
oēs mortui sunt? **Mag.** Non se et illos q̃bus loquebat supicturos vsq
ad resurrectionē voluit: sed eorum quos viuentes inuenturus est Christus/
personā in se et illos qui tunc secum vivebant transfigurabat: asserit beatus
Augustinus libro. 22. de ciuitate dei ca. 22. Nec hoc alienū tibi videatur: cū
non solum in scripturis sacris/ sed gentiliū quoq̃ similes orationes ornatissi-
me poni reperiant. **Dis.** Probe. Sed hi viuentes in aduentu dñi quō resur-
gent: si viuū obuiam christo in aera rapiēt? **Mag.** Verū est quod apl's Co-
rinthijs scribit: Omnes resurgemus. et vt alia littera habet/ omnes dormi-
emus. Illi igitur qui viuū reperiunt: rapti obuiā christo simul et morientur
et resurgent. ait diuus Aug. loco quo supra. Concor dat quod in eccle. dog. c.
6. et. 7. scripsit. Sanctus aut Hiero. ad Marcellam in solutiōe tertie questi-
onis ait talium corpora viuoz in ipsis anima manente transformari: quē ad
modum surrectura de corruptione et mortalitate in incorruptionē et immor-
talitatē. Nec ibidem cuiusdam greci opinionē recitat (vt quidam dicunt) sed
ppriā: quam dictis apl'i firmare nitit. Nec huic sentētie Aug. in dictis locis
oīno ptrariat: cū vtrūq̃ sustineri possit. Unde in de ciui. li. 20. c. 20. post ven-
tilatam questionē ait: Quō aut sit futurū/ quod nostre ratiuncule virib⁹ vt
eunq̃ coniecimus: tunc potius erit vt nosse possimus. **Dis.** Nos quoq̃ do-
nec fiat/ cū tantis viris opinari potius/ q̃ temere aliquid asserere debemus.
Restant tamen alia que indiscussa pretereūda nō sunt. **Mag.** Audiam.

1. ad Thes. 4

Ps. 31. b.
Angelorum
ministerium

Scotus

1. Cor. 15. g.

Esa. 11. a.

Joh. 6.

Ps. 67.

1. Petri. 2.

Mortui quō
audient

1. Thes. 4.

Augustinus

1. Cor. 15.

De viuis qui

obuij christo

De potentijs anime intellectiue

De quantitate resurgentium: paruulorum etiam et
gigantium. De etate et sexu: quoniam in utroque resur-
gent viri et mulieres. pudenda tamen non erunt
dedecori: sed honori. **Ca. XXXVII. Bis.**

Circa resurgentium quantitatem nonnulla alia circa eorundem quali-
tatem futura occurrunt: que si in scripturis resoluta sint/nec ne edo-
ceas. Primum: si pueri statura pusilli: aut gigantes tota corporis mo-
le reuiuiscant? **Mag.** Ad hec diuus Augustinus ultimo libro de ciuit. dei.
c. 15. respondens ait: Suam recipiet quisque mensuram/quam vel habuit in iu-
uentute/etiam si senex est mortuus: vel fuerat habiturus si ante est defunctus.
In tali eadem etate iuuentutis. scilicet circa tricesimum annum currit/christum re-
surrexisse legimus. Aplo autem teste: oes in virum perfectum in mensuram eta-
tis plenitudinis christi ei occurremus. in mensuram inquit non corporis/sed eta-
tis. **Dis.** Patres igitur prioris seculi quos multos centenarios annorum sup-
gressos scriptura astruit: in resurrectione non nisi trigintatium aut quattuor
annorum erunt? **Mag.** Nec id apostolus pretendit: sed omnes nos corpora eius sta-
ture et plenitudinis rehabituros testatur/cuius fuere iuuentutis tpe. Unde
ait: in virum perfectum. **Dis.** Dum per apostoli testimonium vnum dubieta-
tis vulnus sanare satagis/aliud inferis. Si enim omnes in virum perfectum
resurgemus: aut mulieres non resurgent: aut sexu permutato omnes in viros
transformabuntur. **Mag.** Neutrū sana fides recipit. Nam christus a sadu-
ceis interrogatus: cuius septem fratrum erit vxor? respondit: Non nubent/
quod ad feminas pertinet: neque vxores ducent/quod ad viros. **Alii** et diuus
Aug. loco quo supra. c. xviij. vtrumque sexum resurrecturum ait. Et in lib. de eccle-
sia. dog. ca. xl. dicit: In resurrectione ex mortuis sexus forma non mutabitur:
sed vir mortuus resurget in forma viri: et femina in forma femine. Idem in
expositione fidei ad Petrum: Erunt autem tunc membra feminea (inquit) non ac-
comodata vsui veteri: sed decori nouo: quo non alluciat aspicientis concupi-
scentia/que nulla erit: sed dei laudetur sapientia atque clementia: qui et quod
non erat fecit: et liberauit a corruptione quod fecit. In verbo autem apostoli vi-
rum pro homine accipi posse sequenti ca. docet. sicut ibi: Beatus vir qui ti-
met dominum. cum sint et femine que timent dominum. Alium tamen intelle-
ctum ponit: quem breuitas hic relegauit.

Augustinus

Ad Ephe. 6.

Marci. 12.

Matth. 22.

Utriusque sexus
resurrectio.

Ps. 3.

Omnia resurgent in homine que ceciderunt in
morte: nec tamen erit excessiua quantitas. Caro
a quocumque comesta resurget in illo in quo pri-
mo erat aiata. Solui quod opponit de costa
Ade unde formata est Eua. De abortiuis et
monstris. **Ca. XXXVIII. Bis.**

- M**Am sicut genitalia resurrectura ad decorē asseris: sic et quelibet
 alia mēbra/insup capillos/vngues/intestina: et humores resurgē
 tes abituros credis? **Mag.** Totū quod in morte cecidit/ pculdu
 bio resurget: electis ad decorē/ reprobis ad pfusionē. nam et de his que ad or
 natum et ad necessitatē corporis sunt/ scriptura testimoniū perhibet. Unde
 de ornamentis corporeis dñs ait discipulis: **Capillus** de capite vestro nō pe
 ribit. **Et rursus: Capilli** capitis vestri oēs numerati sunt. De his q̄ corp⁹ in
 tegrant/ fides dicit: **Carnis** resurrectionē: et ne dubiū cuiuspiam de ossibus re
 maneret/ ppheta ait: **Custodit** dñs oīa ossa eorū: vnū ex his non pteret. **Qd**
 vtiq; in futuro accipiendum est: nā hic ossa sanctorū non solum p̄rita/ sed ab
 infidelibus incinerata legimus. **Si** adhuc dubitas: exemplar patientie **Iob**
 gentilem audi. Scio inquit q̄ redemptor meus viuit: et in nouissimo die de
 terra resurrectorus sum: et rursus circūdabor pelle mea: et in carne mea vi
 debo deū: quem visurus sum ego ipse: et oculi mei p̄specturi sunt: et nō alius.
Dis. Si itaq; ut hec approbant testimonia/ totū hominis resurget: mira de
 formitas erit. capilli. s. longissimi: excessui vngues: et corpora vel obesa vel
 impinguata: et in monstruosis in immensum dilatata. **Mag.** Non interest
 ad vnitatē resurgentis si nō quelibet portio materie in pristinū locum resti
 tuatur. sicut exemplificat diuus **Augustinus** in **Enchiridion. c. 88.** de statua
 aurea cōminuta et iterū refusa. Similiter et in vltimo de ciui. c. 19. vbi et de
 vase ex limo facto similitudinē adiecit. in omnibus em illis seruata integri
 tate substantie/ sola deformitas peribit. Sic et de omnipotente artifice senti
 endum. Nam quod minus est q̄ decet: creator nouit vnde supplebit: qd plus
 est q̄ decet/ materie seruata integritate detrahet. **Pulchritudo** nāq; erunt electo
 rum corpora. **Pulchritudo** aut vt ibidem ait/ est partiū congruentia cū quas
 dam coloris suauitate. **Principalia** tñ membra locis suis decenter restituen
 da **Ezech. 37.** da **Ezechiel** preuidisse legē in figura future resurrectionis. ait em: **Accesser**
 runt ossa ad ossa: vnūquodq; ad iuncturā suam. **Dis.** Placent hec. Sed ques
 so patienter feras/ si alia q̄ interim orta sunt dubia in mediū p̄eram. **Ma.**
Patienter. **Dis.** Homoī carnes vel a bestiis deuorata: aut ab alijs immanio
 ribus hominibus comeste in quo resurgent? **Mag.** Nec illud diuus **Aug.**
Augustinus. indiscussum reliquit. ait namq; in **Enchiridion. c. 87.** Non aut perit deo ter
 rena materia: de qua mortaliū creatur caro: sed in quelibet puluerē cinerēne
 soluet: in quolibet halitus aurasq; diffugiet: in quacūq; aliarū corporū subs
 tantia: vel in ipsa elementa vertet. in quocūq; animalū etiam homī cibum
 cedit/ carnemq; mutet: illi anime humane puncto temporis reddetur: que il
 lam primitus vt homo fieret/ cresceret/ viueret animauit. Idē de fide ad **Pe**
trū: et in preclaro volumine de ciui. dei: lib. vltimo. ca. xx. astruit. **Dis.**
Costa igit sumpta de **Adam** vnde **Eua** formatā legimus/ in **Adam** in quo
 primo animata est/ resurget. et **Eua** vbi erit? **Magi.** Totum in eo resurgere
 tandem dicimus in quo primo esse cepit: non ad aliud ordinatū. **Costa** aut de
 qua causaris et si in **adā** primo ceperit/ ad **Eue** tñ substantiā ordinata erat:
 non ad integritatē ade: in quō vel superflua fuit: aut loco eius deus carnē sup
 pleuit. Sic et liberorū corpora/ non in patribus in quibus primo in semine ce
 perūt resurgent. Et gloriosum christi corpus/ **In Damascenū** de purissimis
 sanguinibus virginis **Marie**/ spiritus sancti operatione formatū/ in **E** histo
 resurrexit: non in ipsā intemerata virgine. In abortiuis aut et monstis in
 tegrabī quod nondum erat integrum: instaurabitur quod fuerat vitiatum;

De potentijs anime intellect iue

inquit Aurelius in Enchi. Et in binembris/singule anime/singula corpora Aug. c. 84. et obtinebunt: ac si gemini nati fuissent nullis coherentibus etiam que coheren duob' sequet. ria nata fuerant.

Corpora post resurrectionem non erunt in grauamen animabus: sed in maiorem gloria: quia immutata dotabuntur dotibus quatuor. Capitulum XXXIX. Disci.

Ita omnium dubiorum nodositatem a me profugasti: ut preter unicum tamen non remanserit quod a resurrectionis fide deterreat. Mondum enim cecepi quod ad locum glorie animarum pertineat corporum resumptio: maxime quia nonnulli de inhabitatione lutee substantie attedias dixisse legimus: Ite mihi quia incolatus meus prolongatus est. et: Lupto dissolui et esse cum Christo. Minus. quod ut Sapiens asserit: Corpus quod corrumpit/aggrauat animam: et impedit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: aut aliterius modi futura corpora credenda sunt. Ma. Alterius modi. i. aliter qualificata: et in substantia tamen eadem. De qua re vnum hoc testimonium sufficere arbitror: quod dicitur? Paulus apostolus in prima epistola ad Corinthios scribit: Seminat in corruptione/surget in corruptione. Seminat in ignobilitate/surget in gloria. Seminat in infirmitate/surget in virtute. Seminat corpus animale/surget corpus spirituale. Et infra: Potest enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. Que verba catholici expositores dilucidantes/immutationem beatorum corporum in quattuor precipue futura distingere: quod dotes corporis dicunt: quibus in desponsatione animarum suarum ornabunt. Sunt autem impassibilitas/claritas/subtilitas et agilitas. Hi et eedem dotes in libro Sapientie inueniunt: cum dicitur: Fulgebunt iusti et tanquam scintille in arundinetis discurrent. Et Aurelius in Augustinus libro. ult. de ciui. ait: Liberit a corporibus nostris omnis deformitas (per claritatem) omnis tarditas (per agilitatem) omnis infirmitas (per subtilitatem) omnis corruptio (per impassibilitatem). Que autem diuus Anselmus libro de similitudinibus ultra hec commemorat/sub predictis continentur. Nunquid tale corpus oneri erit anime? Discipulus. Nequaquam. Sed de his quoque latius differamus.

Quid dotes corpori conferant: et quod non equales in omnibus erunt. Capitulum quadragesimum. Magister.

Impassibilitatis dote ita electorum corpora ab omni passione immunita erunt: ut nec infernali incendio ledi/nec ab acie ferri acutissimi penetrari possint: sed potius quodlibet obiectum ad instar radii solaris crystallum penetrantis transierit. Eorum nempe harmonia et copago amplius resolutioni et corruptibilitati non subiacet. Dis. Claritas quod proferet? Mag. Miram pulchritudinem. Pulchritudo vero ut Aug. loco quo supra: et in epistola ad Hebrideum ait: est continentia partium cum quadam coloris suauitate. Per claritatem igitur corporibus color proprius non auferetur: sed perficitur.

Ps. 109.

Phil. 1.

Sap. 9.

1. Cor. 15.

Quattuor corporis dotes post resurrectionem.

Sap. 3.

Augustinus

Impassibilitas

Aug. 11. 12. de ci. c. xviii.

Claritas

Aug. 11. 22. c.

rit

1. Ide ad Hebrideum

- Matth. 13. f.** tur. quoniam fulgebunt iusti (inquit dominus) sicut sol in regno patris eorum. Erit tamen hic splendor: non offendens / sed demulcens visum. et in potestate beatorum est claritatem suam vel occultare in toto: vel in parte manifestare. Christus enim inquit Augustinus sua resurrectione ostendit quale futurum sit corpus nostrum. Ipse autem nunc claritatem suam ostendebat: nunc pro nobis occultabat: ut evangelica testaretur historia. **Dis.** Subtilitas autem quid?
- Subtilitas.** **Magister.** Et penetrare possit quodlibet corpus non gloriosum: non quidem per poros: aut diuidendo partes / sed simul coexistendo. **Discipulus.** Fiet itaque penetratio dimensionum? **Mag.** Et hanc esse possibilem octauus liber edocuit. Non enim dimensionum penetratio duo corpora simul esse prohibet: sed repletio loci que dimensiones consequitur / ut effectus causam. Potest autem deus auferre vel suspendere posterius priore permanente: sicut abstulit vel suspendit actionem seu calorem ab igne in fornace puerorum. sic facit in corpore glorioso. **Dis.** Non igitur a natura fiet gloriosum corpus cum non glorioso in eodem loco existentia: sed virtute diuina. **Magister.** Non aliter intelligunt qui per subtilitatis dotem hoc fieri asserunt. non enim corpus hanc dotem natura habet: sed a deo. Rursus gloriosum corpus locum replere potest / et non gloriosum expellere. nihil equidem sibi resistere poterit: sed ipsum alteri. Unde et se palpabile exhibere / aut tactum penetrando poterit latere.
- Luce. 24. f.** **Gregorius** Unde et Christus ait: Palpate et videte. Quod autem diuus Gregorius ait Corrupti necesse est quod palpat. de hoc quod tactui subiacet accipiendum est. **Dis.** Sed nunquid duo gloriosa simul esse poterunt? **Magister.** De talibus non est sicut de glorioso et non glorioso: quoniam gloriosum penetrabile non est nisi ad voluntatem alterius cuius est corpus. **Discipulus.** Agilitas autem ad quid? **Mag.** Et ubi vult spiritus mori ibi sit corpus suum sine fatigatione in retardatione in tempore imperceptibili. Possunt enim beati mouere corpora sua vel progressive et organice: vel simul totum: et hoc per potentiam motiuam non organicam secundum Scotum. **Discipulus.** In octauo libro huius epitomatis / motum grauis sursum violentum esse / nullumque talem perpetuari posse / differtim memini: quomodo igitur animarum felicitas cum corporibus perpetua manebit: an forte quia grauitatem amittent? **Magister.** Deperire a corporibus beatorum grauitatem / haud facile persuaderi poterit: cum nec corporis sit vitium: nec deformitas: que sola auferent / seruata substantie integritate. ut Augustinus in vlti. de ciui. dei li. c. 19. dicit. Nec ex hoc violentia est in motu talium: cum conueniat eis secundum naturam superiorem bonitate sua sic ordinante. Unde idem in eodem. c. 11. ait: Multa grauita terrena sunt corpora. sicut plumbum: et formam tamen ab artifice accipiunt qua natam valeant super aquam. et ut accipiat qualitatem corpus humanum qua ferri in celum / et esse possit in celo omnipotenti artifice contrahitur. hec ibi. Et fortasse fuit hanc eandem qualitatem Esaias pennas dicere voluit / cum ait: Assument pennas ut aquile: et volabunt et non deficient: current et non laborabunt. Quod autem diuus Augustinus loco quo supra de ablatione graui ponderis a corpore ponit: deum hoc posse / non autem facturum dicit. Poterit inquit: non autem ut faciet. Aut si quis in contrarium contendat: ex sententia Augustini deum ablaturum pondus grauitatis / intelligi potest / quantum ad impedimentum: non quantum ad essentiam. illud enim deformitatem importat / hoc perfectionem. **Discipulus.** Equales ne sunt omnium votes? **Magi.**
- Dis.** **Magister.** Et ubi vult spiritus mori ibi sit corpus suum sine fatigatione in retardatione in tempore imperceptibili. Possunt enim beati mouere corpora sua vel progressive et organice: vel simul totum: et hoc per potentiam motiuam non organicam secundum Scotum. **Discipulus.** In octauo libro huius epitomatis / motum grauis sursum violentum esse / nullumque talem perpetuari posse / differtim memini: quomodo igitur animarum felicitas cum corporibus perpetua manebit: an forte quia grauitatem amittent? **Magister.** Deperire a corporibus beatorum grauitatem / haud facile persuaderi poterit: cum nec corporis sit vitium: nec deformitas: que sola auferent / seruata substantie integritate. ut Augustinus in vlti. de ciui. dei li. c. 19. dicit. Nec ex hoc violentia est in motu talium: cum conueniat eis secundum naturam superiorem bonitate sua sic ordinante. Unde idem in eodem. c. 11. ait: Multa grauita terrena sunt corpora. sicut plumbum: et formam tamen ab artifice accipiunt qua natam valeant super aquam. et ut accipiat qualitatem corpus humanum qua ferri in celum / et esse possit in celo omnipotenti artifice contrahitur. hec ibi. Et fortasse fuit hanc eandem qualitatem Esaias pennas dicere voluit / cum ait: Assument pennas ut aquile: et volabunt et non deficient: current et non laborabunt. Quod autem diuus Augustinus loco quo supra de ablatione graui ponderis a corpore ponit: deum hoc posse / non autem facturum dicit. Poterit inquit: non autem ut faciet. Aut si quis in contrarium contendat: ex sententia Augustini deum ablaturum pondus grauitatis / intelligi potest / quantum ad impedimentum: non quantum ad essentiam. illud enim deformitatem importat / hoc perfectionem. **Discipulus.** Equales ne sunt omnium votes? **Magi.**
- Potum ineq. qualitas.**

De potentijs anime intellectiue

Nequaquam. Nam ut paulo ante dictum est ubi de triplici electorum visione tra-
ctauimus: ad mensuram meritorum dotabitur anima: et ex consequenti corpus:
ex redundantia nempe glorie anime in corpus quas tam percurrimus dotes
consummationem et perfectionem accipiunt. Sit enim diuus Augustinus a.
Dioscorum: Tam fecit potentem deus animam: ut ex eius plena felicitate re-
dundet in corpus sanitas perpetua et vigor incorruptibilis. et Apostolus vas
electionis Corinthios de resurrectionis gloria informans ait: Alia claritas 1. Cor. 15.
solis: alia claritas lune: alia claritas stellarum. Stella enim differt a stella in
claritate: sic et resurrectio mortuorum. Discipulus. Memini de hoc hesternu
no vespere non nihil dictum esse: sed nunquid et ceteri corporis sensus in actu
erunt quemadmodum oculi?

**Homo totus perfecte beatificabitur in ani-
ma et corpore: de sensibus autem omnibus si
habebunt operationes suas non facile est defi-
nere. Capitulum XLI Magister.**

Orum hominem in anima et corpore perfecte beatificari in superna
hierusalem/ vniuersi omnium sententia concessum est: de eo autem
quod queris/ temere definire quis audebit? Sunt enim qui omnes
sensus corporis in actu esse concedunt per species influxas per quas viden-
t/ audient/ olfacient/ gustabunt/ et tangunt que presentia non sunt: modo
multo perfectiore quam Adam in statu innocentie: et presentia similiter per rece-
ptas species cognoscent: alij sensationem absentium per species influxas non
accipiunt. De visu et tactu non dubitant/ quia ibi et obiecta et media conuenien-
tia habere possunt. De vocali laude et auditu idem licite opinandum astruunt.
Olfactum autem et gustum propter imperfectionem quandam: similiter et ob-
iectorum et mediorum diuersorum absentiam/ non esse in actu existimant: om-
nes tamen premiandos ex anime redundantia concedunt. Quia vero scriptu-
rarum testimonia facillime ad spiritalem intelligentiam interpretari possunt:
ea pretermitto: non de obiectis/ non de medio sentiendi/ aut modo questionem
facio: ubi christus iesus dei filius deus erit omnia in omnibus: abstergens om-
nem lachrymam ab oculis sanctorum: et retribuens abundanter facientibus
superbiam: sed non in hac terra viventium: sed in regione vmbre mortis: cu-
lus fumigantes voragines/ abruptas ardentium montium iuga celerrime
nunc demum peragrabimus. Discipulus. Id promissorum ordo exposu-
lat: ut tandem lustratis omnibus/ ad campum miserie venandi causa gressus
nostri tendant: si forte aliquid et venatu et scitu dignum de anime natura be-
abyssus exhibeat.

De potentijs anime intellective

Monus De locis infernalibus quatuor
in campo miserie discretis in genere: et de lim
bo patrū ubi et qualis fuerit: testimonijs san
cti Augustini et Gregorij particulariter dis
putatur. Capitulum XLII Magister

Non videtur hic campus: in quo non elementa: sed elementorum magis
defecationes resident: nebula/caligo/tenebra et umbra mortis secus
lo incubant: fletus et stridor dentium habitantes nunquam destituent: sed
hec in lacu inferiore: ab initio autem tollerabilia loca intratibus patet. Qua
drifarie namque hic campus partitus est. A principio limbus patrum: post hunc
purgatorium: sub quo limbus pueroiū: et in loco infimo locus infernalis dam
natorum. Discipulus. Consimilem audiui partitionem fundi/terrene molis
li. 7. cum de terra ageretur. Magister. Verum: sed celerius hec loca egressi/
nōdum quid contineant spectauimus: nunc autem singillatim de omnibus disse
remus. Discipulus. Primum igitur de limbo patrum si quid habes. scitu dis
gnum in mediū pferas. Magister. Limbus patrum locus est apud inferos
tormentis impiorū remotissimus: quē nonnulli sinum Abrae a dño in euange
lio appellatū volunt. i. requiē credentium. De hoc loco diuus Augustinus in
egregio volumine de ciuitate dei li. 20. c. 15. sic ait: Non absurde credi videt/
antiquos etiā sanctos qui venturi christi tenuerūt fidem: locis quidē a tormē
tis impiorū remotissimis: sed apud inferos fuisse/donec eos inde sanguis chri
sti et ad ea loca descensus erueret. Cui per omnia illud sanctissimus papa
Gregorius libro. 12. moralium. c. 19. dicens: Ante aduentū mediatoris dei et
hominis/omnis homo quous munde pbateq; vite fuerit: ad inferni claustra
descendit: et capitulo sequenti. Hec tamen ita iustorum animas ad infernum
dicimus descendisse: vt in locis penalibus tenerentur: sed esse superiora infer
ni loca/esse ab alia inferiora credenda sunt: vt in superioribus iusti requiesce
rent: et in inferioribus iniusti cruciarentur. Ab his propheta dei adiutorio se
preueniente liberatum confitetur dicens: Nisi quia dñs audiuit me paulomi
nus habitasset anima mea in lacu inferiori. Et iterū: Eruxisti animā meam ex
inferno inferiori. Et exemplar patientie beatus Job hunc abhorrens dicit.
Quis mihi tribuat vt in inferno protegas me: et pater patriarcharum Jacob
ne forte nimia tristitia preoccupatus domino peccaret: et ad hunc tormento
rum locum mortuus descenderet: filijs suis ait: Deducetis canos meos cum
dolore ad inferos: iuxta diui Augustini interpretationem libri. 12. super Ge
nesim ad literam cōmunit tamen expositio id de limbo patrum intelligendū
asserit. Discipulus. Limbum patrum esse/sufficienter inducta testimonia
probant: sed cum ab inferno inferiore et locis penarū sit remotissimus/vnde
infernus dici possit nōdum accipio. Magister. Respectu lacu inferioris/su
perior infernus nō dicitur: respectu autem celozū infernus nominatur. Nam
vt inquit diuus Gregorius circa finem libri. 13. moralium: Quam ad sublimita
tem celi/spacium huius aeris non immerito dici infernus potest: in quem iux
ta apostoli Petri sententiam/ruentes apostate angeli in iudicio cruciandi
referuāt. Disci. Plane qđ querebā beatus Gregorius dissoluit. Purgato
rium iustreius.

Infernus qua
druplex.

Limbus
patrum.
Luce. 16:
Augustinus

Gregorius

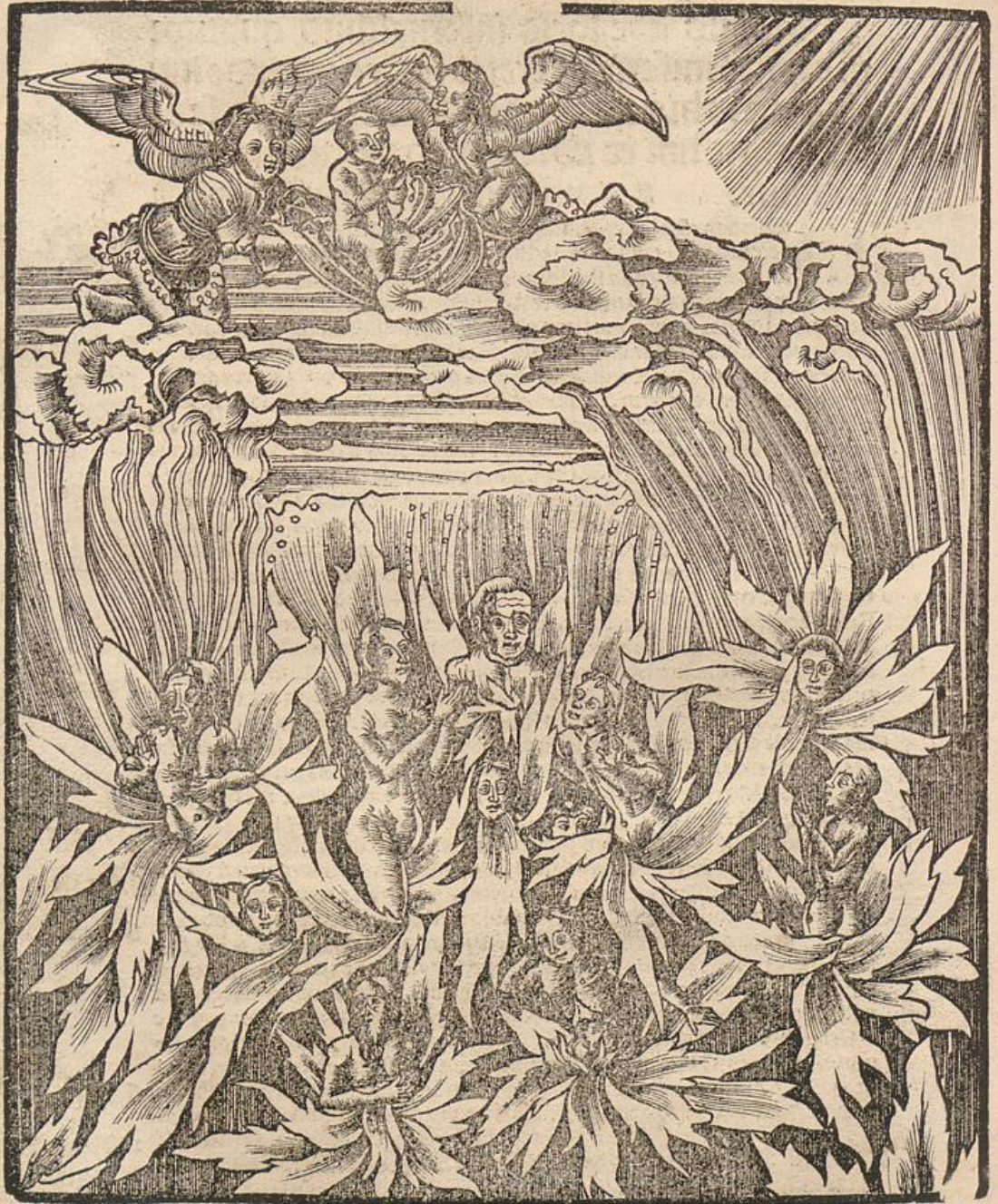
Ps. 92. et. 35

Job. 14. c

Gen. 42.

Gregorius

2. Petri. 2.

De potentijs anime intellectiue

Purgatorium esse post hanc vitam contra grecos scripturarum testimonijs astringitur: et suffragijs iuari possint purgandi probatur. **Capitulum XLIX Magister.**

Purgatorium esse ex utrisque animabus / plerisque grecorum impugnare Error grecorum
veriti non sunt: quos catholici viri multotiens / nonissime autem in Concilium
concilio Florentino sub Eugenio quarto presentibus grecorum pa florentinum
triarcha / episcopis / et imperatore / luculentissimis rationibus / et scripturarum
testimonijs conuicerunt. operosum nimis esset omnes scripturas de purgato-
rio loquentes hic commemorare. Discipulus. Saltem aliquos edicito. Ma-
gister. Num egregium psaltem legisti eo loco quo ait: Transiimus per ignem
et aquam / et eduxisti nos in refrigerium? Discipulus. Legi psalmo. 65. Ma-
gister. Num et Iudam Machabeum virum fortissimum commendatum audisti: Ps. 65. c.
quia duodecim milia drachmas argenti misit Hierosolymam: eas ibi offerri pro 2. Mach. 2.
peccatis mortuorum iuste et religiose de resurrectione cogitans? Discipulus.
Audiui sepius in officio quod ecclesia de mortuis frequentat: insuper et ibi additur
Sancta ergo et salubris cogitatio pro defunctis exorare ut a peccatis solue-
rentur. Magister. Sane. Audi et euangelistam Mattheum. hic dominum dixisse Matth. 5.
ris. Amen dico tibi: non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem. Et
infra. Qui dixerit verbum contra spiritum sanctum: non remittetur ei neque in Idem. 12.
hoc seculo neque in futuro. Sunt igitur ut inferi sanctus Gregorius quedam pecca- Gregorius
ta que in alio seculo remittuntur. Apostolica quoque tuba Corinthijs aperto ser-
mone de purgatorio insonuit cum dicit: Uniuscuiusque opus quale sit ignis pro-
babit. Si cuius opus arserit / detrimentum patietur: ipse autem saluus erit: licet 1. Cor. 3.
tamen quasi per ignem. Quis iuxta Augustini traditionem: hec sententia etiam Augustinus
de tribulatione presentis seculi verificari possit. ut in Enchiridion. c. 67. Et
libro. 21. de ciui. dei. ca. penultimo. Ceterum que et quanta testimonia docto-
res ecclesie de purgatorio / et suffragijs quibus purgandi iuari possunt per-
hibeant: testantur sacri canones distin. 25. para. alias. et eadem distin. Qui in
aliud seculum et c. Qualis. de penitentia distinctione septima. et in fine nullus
et. 13. q. 2. c. tempus. c. anime. c. non estimemus. et de celebratione missa. c. Cum
marthe. in fine. et Magister libro quarto. dist. 45. Verumtamen glo. magna. c.
tempus. 13. q. 2. nominans mediocriter malos qui in mortali decesserunt / Au-
gustini verba non sane intelligit: quoniam talibus suffragia nulla prodesse
possunt: patet per doctores in quarto dist. 45. et diuinum Augustinum de verbis Augustinus
Apostoli: qui ait: Frustra his pietatis officia impendi a suis / qui sine fide ope-
rante per dilectionem / eiusque sacramentis de corpore exierint. tales autem sunt
omnes qui in mortali / quibus vitio decedunt: igitur.

Ubi aut in qua mundi parte purgatorium
sit: pena qualis: qui tortores in eo: quantum
purgandi adiuari a viuis desyderant: quis

patienter penam hanc sustineant. Capitulum.
XLIII Discipulus.

Hugo.

Nunde de purgatorio sententiam scripturarum testimonijs solida sit: sed ubi sit nondum ostendisti. Magister. Hugo de sancto victore libro secundo de sacramentis, parte. 16. ca. 4. astruit hunc locum omnino non esse determinatum. Et fortassis inquit probabilis erit ut in his potissimum locis singuli penam sustinere credantur / in quibus culpam commiserunt. Hoc doctores theologie in quarto super magistrum dist. xx. concedunt de quibusdam singulari dispensatione dei / non omnibus: quoniam secundum communem legem hunc tormentorum locum consistere circa infernum / fuisse de mente divi Gregorii ex quarto dialogorum claret. Nec tibi cure sit de loco purgatorii, sed quomodo hic per penitentiae lamenta de peccatis satisfacias: ut penam hanc acerbissimam evadas. Nam iuxta b. Augustini traditionem. Qui in aliud seculum distulit fructum conversionis: prius purgandus est igne purgationis.

Gregorius.

Aug⁹. li. de ar. li. 14. sen. dist. 21.

Ignis purgatorii grauitas

Hic ignis et si eternus non sit / miro modo tamen grauis est: excellit enim omnem penam quam vnquam aliquis passus est in hac vita. Nunquam in carne inuenta est tanta pena: licet mirabilia martyres passi sint tormenta: et multi nequiter quanta sepe sustinuerunt supplicia. de penitentia distin. vltima circa finem. et distin. ca. Qui in aliud seculum. et quarto sententiarum dist. xx. Et rursus Augustinus in de verbis Apostoli: sermone de igne purgatorii dicit: Ille ignis purgatorii durior erit quam quid potest in hoc seculo penarum videri: aut cogitari: aut sentiri. Discipulus. Memini nonnulla Maronem in sexto Eneide. de grauitate penarum purgatorii videruisse. Magister. Nec mirum si platonici / de hac re platonicoz sententiam descripsit. Nam postquam animas in corporibus quatuor passionibus affici commemorasset: que sunt metus / cupiditas / gaudium et tristitia: subiungit quantum in alio seculo passae sint: si immoderate exierint. et ait. 6. Eneid. Qui et supremo cum limine vita relinquit (id est cum nouissimo die vita relinquit corpus.) Non tamen omne malum miseris nec funditus omnes / Corporee excludunt pestes: penitusque necesse est. Multa diu concreta modis mollescere miris. Ergo exercentur penis: veterumque malorum supplicia expendunt: alie panduntur inanes Suspense ad ventos: alijs sub gurgite vasto Infectum eluitur scelus: aut exuritur igni. Discipulus. Plane Vergilius hic animas in aere / aqua et igne purgari exposuit. Sed dic queso qui tortores in hoc loco existunt. Magister. Incertum definire quis poterit? Opinantur autem non infame auctoritatis theologi: quia sola iusticia diuina purgandos igne mediante vti instrumento torquet: quia illuc ab angelis bonis deducantur: et fortasse mali sequantur: ut assistentes saltem penis eorum satientur / quos a veritatis tramite penitus desicere non potuerunt. Non autem equum videtur illos a demonibus torquentes dum viueret diuina adiuti gratia vicerunt. Discipulus. Assensio facillime: sed nunquam patienter ferunt purgandi tam acerbis penas? Magister.

Passiones animi quattuor. Vergilius.

Thomas Bonauentura.

Magister. Patienter. Hauerunt enim quia iuste hec patiuntur: et iusticiam diligunt: nec aliter se ad celestia gaudia peruenire posse sciunt / donec nouissimum quadratem reddant: aut suffragijs adiunguntur. Unde in persona talium animarum sanctus Job dicit: Misereamini mei / misereamini mei saltem vos amici mei: quia manus domini tetigit me. Sed bene surda aure hos clamores audimus: parentes filiorum / et filij parentum: nec attendimus quanto desiderio anhe-

Job. 19.

De potentijs anime intellectiue

lant ad consortia beatorum ascendere: ad quos certissima spe sperant se peruenire. De ipsis em̄ in lib. Sap. dicitur: Spes illorum immortalitate plena Sap. 3. 8 est. Sed de his hactenus: ad inferiora descendamus. Disce. I prete sequar.

De limbo puerorum: et si paruuli non baptisati sensus penam sustineant: et qualiter post resurrectionem permanebunt. Capitulum XLV Magister.

SAb purgatorio iuxta premiffam partitionem campi miserie/limbus est paruulorum. Quauis nonnulli inferiorem partem limbi partem pueris deputatam credant: Pueris inq̄ non omnibus/ sed sine baptisatis lauacro decedentibus ante vsum rationis. De illis et si ex ca: Augustinus nonne sacre scripture nihil certum haberi possit: Augustinus tamen nō pauca disseruit. In libro equidem de fide ad Petrum in declaratione fidei/ ait illos insolubili nexu in eterna damnatione retineri. Et paulo inferius. Qualitas male vite ab infidelitate incipit/ que ab originalis peccati reatu initium sumit in quo quisque vivere ita incipit vt ante finiat vitam q̄ ab eius obligatione soluatur: si vnus diei vel hore spacio anima illa vixit in corpore/ necesse est eā cum eodem corpore interminabilia gehēne sustinere supplicia: vbi diabolus cum angelis suis in eternum arsurus est etc. Et in eodem li. ca. 24. et est de cōsecratione dist. 4. c. Firmissime tene et nullatenus dubites: paruulos qui sine sacramento sancti baptisatis de hoc seculo transeunt: ignis eterni supplicio puniendos. Et in libello de origine anime ad sanctum Hieronymum: multis repetitisq̄ vicibus animas talium damnandas astruit: et similiter in alijs scriptis suis diuersis que longū esset cōmemorare. Discipulus. Dura nimis et crudelis hec videtur assertio: vt piissimus deus/ cuius misericordie non est numerus: eos tam crudeliter in eternum puniat ob solius originalis culpam quā nec propria voluntate contraxerunt: nec in potestate habuerunt regnes rationis sacri baptisatis sacramentū accipe/ vel respuere. Magi. Plurimi tecū sentiūt: et in hac pte sc̄m Aug. negant. Sed fortasse hoc quoq̄ nō parue p̄tinacie est crimē: tantū doctorē in ea pte simplr negare/ qua receptus est a sacris canonibus: dicto canone: Firmiter. et de hereticis ca. 3. et a multis sanctis et catholicis expositionibus sustinet: vt videre est in doctorib⁹ sup. 4. dist. 4. Qm̄ si quis alia diu Aug. opuscula nō pigre legerit/ inueniet/ quibus p̄dicta mitigare poterit. In Enchiridion q̄ppe ca. 92. sic ait: Nouissima sane Augustinus omniū pena erit eorū/ qui p̄ter peccatū qd̄ originale traxerūt/ nullū insup ad diderūt. Et libro de baptisate paruulorū: Recte potest dici (inquit) paruulos sine baptismo decedentes mitissimā omniū futuros sustinere penā. et est de p̄seca. dist. 4. ca. regenerante. Et amplius libro. 5. cōtra Iulianum. Ego itaq̄ non dico paruulos sine baptismo morientes tanta pena esse plectendos: vt eis melius esset non nasci: cum hec dominus de peccatore sceleratissimo Matth. 20. dixerit. que aut/ qualis et quāta/ definire nō possum: nō tñ audeo dicere q̄ eis vt nulle essent q̄ vt ibi essēt poti⁹ expediret. Ecce fili tibi⁹ testimonijs habes dictorū q̄ tibi crudelia visa sūt mitiorē intelligētā ab ip̄o auctore traditā. Aut verius/ q̄ puuli ignis eterni afflictionē nō sentiēt certā limitationē. Dis. An

- Augustinus** hoc vltimum argumentaris? **Magister.** Ex dictis eiusdem Doctoris: alit quippe sermone. 26. ad eremitas: Melius est omni esse carere q̄ in inferno torcere. Et sanctus Hieronymus sup̄ Hieremiā li. 4. Melius est nō esse q̄ viuere in supplicijs. Et sup̄ Ecclesiasten ca. 4. Melius est omnino nec sensum habere substantie q̄ infelicitate vel esse/vel viuere. Item rursum: Melius fuerat ei (scz iude) oīno non esse/ q̄ eternos cruciatos ppeti. Si igitur/ vt contra Julianū scribit: nō fuisset melius paruulis istis nō nasci/ q̄ in sua damnatiōe esse: manifeste cōcludit qz nō veniūt in inferno eterno igne cruciādi. **Disci.**
- Augustinus** Euidens argumentatio: miror autē cur sanctus Aug. in prioribus auctoritatibus terribilibus in verbis sonuerit q̄ sentire voluit. **Magister.** Fortasse vt pestiferam heresim Pelagij et Celestij in Carthaginē cōcilio (cui intererat diuus pater) damnatā a fidelium auribus longius pelleret. Hi equidem heretici hominē a seipso sine gratia posse iuste agere/ et paruulis baptisma necessarium nō esse: nec datum pdesse dogmatizauerāt: cū sine illo saluari possent. Contra quē errorē etiā in libello de origine anime ad sanctū Hieronymū ita scripsit: Quisquis dixerit q̄ in christo uiuificabunt etiā paruuli/ qui sine sacramento eius participatione de vita exeunt: hic profecto et contra apostoli cā predicationē venit: et totā condemnat ecclesiā. Et in libro de baptismo paruulorū: Fallit (inquit) et fallitur qui eos in damnatione p̄dicat nō futuros: dicente Apostolo: Per delictū vnus omnes homines in cōdēnatione. ad Romanos ca. 5. et de consecra. dist. 4. canone. Regenerāte. **Disci.** In quali igitur damnatione erunt/ si vt deductū est cū impijs igne eterno non ardebunt?
- Magister.** Nunquid audisti: quia dixit in auctoritate contra Julianū: Que autem/ qualis aut quanta erit pena illorum: definire non possumus. Dixit tamen ibidem: quia in tenebris manent. et est de consecratione distinctione quarta. canone Nulla. De tenebris vt nōnullis visum est: interiores/ non exteriores intelligende sunt: quia scilicet visione dei in eternum priuati sunt. de baptismo capitulo tertio: et libro secundo Sententiarum distinctione. xxxij.
- Paruulorū que pena.** Quantum autem illud sit (haud dubium quia magnum) diuus Augustinus terribilissimis verbis et sententijs explicare voluit. Verūmen vt ait sanctus **Bonauentura.** Bonauentura in quarto distinctione quarta. Volunt quidam q̄ paruuli de hac priuatione non dolebunt: sed diuino iudicio et misericordia faciente de statu quem habebunt/ contenti erunt. nouerunt enim (inquit idem Doctor libro secundo distinctione. xxxij. questione penultima et vltima) ad quid creati/ et ob quā causam illo priuati et q̄ miseri sint in inferno inferiore sub ipsius constituti: diuino tamē iudicio eorum cognitio et affectio ita equa lance librat: vt nec dolorem vel afflictionem exteriorem vel interiorem sentiant: et ita perpetuantur: vt nec tristitia deliciat/ nec leticia reficiat: vt nec proficiāt nec deficiant: sed semper vniformiter manent: nec esurient nec sitient: et quis corpora glorioza habituri non sint in resurrectione vltima: nihil tamen patiuntur/ protecti diuina virtute: etiam si in igne infernali volutarentur: hec Bonauentura. **Discipulus.** Ex his manifestum diuum Augustinum bene dixisse: quoniam melius est his paruulis sic esse/ q̄ omnino non esse. **Magister.** Etiam sili. Sed sine ad propositam methadum redeamus. nescio enim quomodo in materiam etiam apud theologos non plene digestam/ stilo habenas amplius q̄ equum fuerit laxauerim. **Discipulus.** His igitur in lacum inferiorem descendamus. **Magister.** q̄ celerrime.

De potentijs anime intellectiue

Infernū esse vnusq̄sq̄ lege sua edoctus credere habet: et q̄ sub terra sit sanctus Grego. affirmat. q̄ aut̄ in illo pena: quis cibus: quis potus sūmarie enumerat. Ca. XLVI. Ma.

Infērū esse reproboꝝ receptaculū/argumentis et scripturis stabilire q̄q̄ operosum nō sit: sulto tñ p̄terire libet: ne vltra q̄ oportet in calce epitomatis longius digrediamur: aut rem ab vniuersitate gentium creditā in dubiū reuocare/vel saltē frustra demonstrare videamur. Iudeus a pphētis edoctus/infernū credere necesse habet. Sarracenus ex Alchora: no Mahumeti instructus/infernū negare non pōt. Christianus multiplici euangelioꝝ testimonio fulcitus/infernū esse non in dubiū vertit: sed quō euadat summopere studet. Reliqua aut̄ gentilitas nescio si apertius testimonij de resurrectione vltima/et inferno/q̄ beati Job gentilis afferre possit. Dis. Saltem vbi infernus sit edoceas: Magi. Nunquid ego illic fui: vt sitū eius et locū edicere possim? Dis. Nec etiā in limbo aut purgatorio habitas: attamē quid de his catholici senserint clare differuisti: itidem de inferno attentes queso. Mag. Diuus Augustinus vicesimo libro de ciuit. dei cap. 16. ait: Ignis eternus/ cuiusmodi et in qua mundi vel rerū parte futurus sit: hominem scire arbitror neminē: nisi forte cui diuinus reuelauerit spiritus. Qd̄ ego q̄dem in beato Gregorio completū haud dubitauerim: quoniam infernū sub terra esse/ maxime in libro dialogoꝝ quarto asruit. Ali et Theodoricū regem in Sicilia insula in ollam Vulcani delectū/ fideli testimonio comprobabat. Et Hieronymus Jone. 2. super illo verbo. Proiecisti me in pfundū maris. Sicut cor est in medio animalis: sic infernus in medio terre esse perhibetur. Insuper terram fuisse apertā: et deglutisse Dathan et Abiron descendentes viuos in infernū scriptura cōmemorat. Dis. Plane de loco respondisti: de pena aut̄ quid dicis? Ma. Non mihi (Aergilius inquit) si lingue centum sint: orag centū: Ferrea vox/ omnes scelerū comprehendere formas: Omnia penarū percurrere nomina possem. Lanit enim regius propheta: Dominus pluet super peccatores laqueos: ignis/ sulfur/ spiritus procellarū pars calicis. i. passionis eorum. Dis. Si hec pars/ in toto quantū putas erit? Mag. Forte quod in capitulo. 40. Ecclesiasticus ait: Furor/ zelus/ tumultus fluctuatio et timor mortis/ iracundia p̄seuerans/ et contentio/ sanguis et romphea/ opprēssiones/ fames/ contritio et flagella: sup̄ iniquos creata sunt hec omnia: et super peccatores septuplum. Et alibi cap. 39. addit: Bestiarū dentes et scorpij et serpentes et romphea vindicans in exterminij impios. Alludit beatissimus Moses in persona irati domini Deuterobi. 32. dicens: Immittam in eos dentes bestiarum et deuorabunt eos aues moris amarissimi. Quid plura? cū beatus Job capitulo vicesimo quarto de impio dixerit: Omnis dolor irruet super eum. et rursus: Ad nimij calorem transiet ab aquis nimum. Si de cibo potuq̄ infernali querts/ audi legislatozem Moysen Deuteronomij tricesimo secundo. De vinea inquit Sodomorum vinea eorum: et de suburbanis Homorre. Dis. Ciuitates has sulfure et igne in fauillam redactas scriptura loquitur: et mare quod mortuū vocant/ sub Jordane testimonium perhibet. Magi. Sane quod sequit̄ ausculta. Quia corū vna fellis et

Infernus

Iudei.

Sarraceni

Christiani

Augustinus

Gregorius

Locus inferni

Hieronymus

Ps. 105

Rum. 16. c.

Aerg. 6. thes.

Ps. 10. b.

Gen. 19.

Deut. 32.

Hiere. 9.

horri amarissimi. Fel draconū vinum eorum: et venenū aspidum insanabile.
 Dominus quoque per Hieremiā ait: Ecce ego cibabo populum istam absyn-
 thio: et potū dabo eis aquam sellis. Frustra conor singula sermone explicare
 Sapientie. 5. cum iuxta Sapientis vocem/orbis terrarū pugnaturus sit contra insensas
 Ibidem. 2. c. tos: ut per que peccat quis/per hec torqueat. Hinc magnus Basilius: feces
 Basilius. omnium elementorū et leſuras virtutes in fine mundi/ab ipsis separandas:
 Gregorius. et ad cruciatū malorum in infernū mittendas astruit. Et diuus Gregorius:
 In inferno inquit erit frigus intolerabile: ignis inextinguibilis: vermis im-
 mortalis: fetor intolerabilis: tenebre palpabiles: flagelle cedentiū: horrida
 visio demonum. Confusio peccatorū: desperatio omnium bonorum. Erit etiā
 miseris mors sine morte: defectus sine defectu: quia mors ibi semper incipit/
 et deficere nescit.

Si aut quomodo anime exute ab igne cor-
 porali pati possunt: et qualiter sentētie sancto-
 rum de his intelligende sunt. Capitu-
 lum XLVII. Discipulus.

M Am igitur visus ad finē mundi/et corporū resurrectionē ab his cru-
 ciatibus immunes sunt reproborū anime? Magi. Nequaquā. quā-
 ista elementorū defecatio ad punitionis augmentū non ad initium
 futura est: sicut et corporū resurrectio. Dis. Quō exute anime a corporibus
 prememoratis cruciari interim quibunt: cū corpora in spiritū agere non pos-
 sint: uti ex his que octauo libello disseruimus claret? Magi. Abi auctor
 creaturarū operat ut vult/et iusticia exigit: qd natura habeat an possit/nō
 magnificandum est. Si em ex nihilo cuncta in esse pdirē iussit (Dixit enim et
 facta sunt) quid miraris/ſi preter solitū nature cursum spiritus per corpora
 punit? An forte ita creatis causis potentiā suam alligauit: ut sine his agere
 quicquid non possit? hoc eādem qdam vanissimi philosophorū senserunt. Dis.
 Tales libro octauo vbi de causis disputatū est/errasse cognoui. Ma. Pos-
 test igitur dñs omnīū preter causas secundas/aut consuetū earundem ordinē
 operari? Dis. Etiam. Mag. Non igitur impossibile videat si spiritū per
 corpus castigat. Disci. Non de possibilitate: sed de modo quero. Mag.
 Quis nouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit? Tu sic viuas/ut
 modum punitionis experientia non addiscas: quin illius contemplatione et
 metu moderatior effectus/eiusdem queas et cruciatūs effugere/et futuris bo-
 nis potiri. Sunt qui actionis passionisq; naturas iuxta humane philoso-
 phie traditionem attendentes ignē et cetera q scriptura enumerat nō realia/
 sed imaginaria existimant. Alij aut hec quidem omnia realia/ sed actionem
 imaginariā esse contendunt. Reliqui vero quorū auctoritatem catholici non
 spernunt: ignem inferni realem et corporalem esse scripserunt: et illo eodem
 igne spiritus incorporeos et sunt exute anime: et demones realiter cruciari
 fatentur. Nam diuus Gregorius in. 4. Dialogorū ignem infernalem corporo-
 reum dñcere non ambigit: et q animas exutas exurat hoc medio arguit. Si
 (inquit) diabolus eiusq; angeli cum sint incorporei/ corporeo igne cruciandi

Ps. 32. b.

Rom. 11. b.
 Qualitas pe-
 narum.
 Algazel

Gregorius

De potentijs anime intellective

sunt: quid mirū est si et anime anteq̃ recipiāt corpora possint igne corporeo cruciari? Si forte de antecedente dubitas: audi dñm in euangelio Matth. 23. ca. 23. v. 33. Ite maledicti in ignem eternū: qui paratus est diabolo et angelis ei⁹. Sententie illius beatus Gregorius causam assignans libro 9. moralium. c. 50. ait: Quāvis angelorū atq; hoīm natura sit longe dissimilis: una tñ pena impleat: quos vnus in crimine reatus ligat. Et venerabilis Hugo li. de sacramentis: parte. 16. ca. 3. argumento Gregorij assentens ait: Verissimil. auctoritate sacri eloquij et catholice veritatis testimonio pbat: corporali et materiali igne aīas etiā nunc ante susceptionē corporū cruciari. Quod aut̃ sanctus Hreg. scripsisse legit: q̃ spūs in eo ardent / q̃ se ardentē vident: dictis minime contrariat. Nam cū spiritus instrumentorū siue organorū diuersitatem nō habent: oīs sensus illis equalis est. ait Hugo vbi supra. vt videlicet sit illis videre qđ tangere: et tangere qđ dolere. An rursus Hreg. in dialogo Anima nō solum videndo / sed experiendo incendiū patit̃. Aug⁹. aut̃ Aurelius li. de ci. dei. 21. ca. 10. recitata opinione / que spiritibus aerea corpora assignat / in qbus ignis incendiū pariat / sublungit: Si aut̃ quisq; nulla habere demones corpora asseuerat: nō est de hac re / aut laborandum oposa inq̃sitione / aut contentiosa disputatione certandum. Cur enim nō dicamus quīs miris / tñ veris modis etiam spiritus incorporeos esse: et pena corporalis ignis affligit? spiritus hoīm etiā ipsi pfecto incorporei / et nunc potuerunt includi corporalibus mēbris: et tunc potuerūt corporū suorū vinculis insolubiliter alligari: Ad aut̃ idem doctor li. 12. super Gen. de infernali loco et tormentis disputat / in retractationū li. quō accipiendum sit manifestat.

Hugo

Gregorius
Augustinus

Quo ignis spiritū detinet: et ipse se detentū attente considerat. Insuper ignē infernalem et penam esse eternā probat: et opiniones sex enumerantur. Cap. XLVIII. Magi.

Ordinavit autem iusticia diuina elementū maxime afflictum vt superbum spiritum quasi carcere detineat: et ipse se detentū ibidē attente consideret: ab eo quidem quem odio implacabili odit. dicē te psalmista: Superbis eorū qui te oderunt ascendit semper. Illud aut̃ quantum afflictionis reprobis generet / ex seipso conicere homo facillime posset qui ab inimicissimo sibi aliquo ppetuis vinculis / q̃ nis sine alia molestia corporis deputatus esset. An nonnulli theologorū hanc esse spiritum et animarum ante resurrectionem gehennam tradiderunt. Discipulus. Cum autem idem sit ignis oīs detinens: eadem oīm pena est: qđ summe iusticie derogat. Mag. Idem quīs ignis omnes inuoluat / non tñ equaliter exurit: nec omnes eque intense se detentos considerant: diuina hoc ipsum opante iusticia. teste scri. ci. ca. 16. ptura Apocal. ca. 18. Quantū gloriificauit se et in delitijs fuit: tantū date illi. Apoca. 18. li tormentū et luctum. Astipulat̃ sanctus Hrego. lib. 9. moralium dicens: Si cut in domo patris mansiōes multe sunt p diuersitate virtutū: sic dānatos diuersis supplicijs gehenne ignibus subijcit disparitas criminis: q. i. gehēna quīs vna sit cunctis: non tñ cunctos vna eadēq; qualitate succendit. Itā dicente iustissimo legislatoze: p mensura peti erit et plagarū mod⁹. Ps. Nō erit igit̃ gehēna eterna quēadmodū euangelij cōminat / s; finita, quēadmodos

Quare ignis
pre ceteris af
fligat.

ps. 73.

Aug. li. 21. de

Aug. li. 21. de

Aug. li. 21. de

Aug. li. 21. de

Augustinus

Gregorius

Errores nota
biles.

Idem li. 4. di
alogorū

Vergilius. 6.
Eneidoz

Jacobi. 2. d.

Augustinus

diu delectatio et numerus peccatorum: aut aliā causam eternitatis penarū affi-
gnabis. *Ma. Prompte. Beatus Aug. ait li. 21. de ciui. c. 12. Homo factus est*
Et sanctus Gregorius dicit: Voluissent iniqui si potuissent sine fine viuere/
ut potuissent sine fine peccare. ostendens: qz in peccato semp viuere cupiunt/
qui nunq desinunt peccare dñi viuunt. Ad magnā igitur iusticiā iudicantis
ptinet vt nunq careant supplicio qui in hac vita nunq voluerūt carere pec-
cato. de pe. di. 1. para. voluissent. Perniciosissime igit errant: primo qui tam
dem nō solum hoīes omnes/ sed et demones misericordia dñi liberandos au-
tumant: quis post multa annorū curricula. vt Origeniste. Vinc et poeta ait
ut. 6. enei. facilis descensus auerni. Noctes atq dies patet atri ianua ditis:
Sed reuocare gradum superasq euadere ad auras/ Hoc opus hic labor est.
Errant secundo: q sanctoz precibus cunctos saluandos existimant. Errant
tertio: q saltem omnes baptizatos et eucharistie sacramento cōmunicatos ab
eternis cruciatibus sequestrare contendunt. Errant nihilomin⁹ quarto: qui
hanc sententiam ad eos retorquent/ qui dicta sacramenta in vera fide confes-
quantur: licet postea in heresim labant. Non minus deuiant a veritatis tras-
miter: qui solam chisti fidem vsq in mortis articulum seruata sufficere arbi-
trantur: cū iuxta apostolicā doctrinam: Fides sine operibus mortua sit. De-
num longi a regno dei absunt: qui facientibus opera misericordie quis als
maliciose egerint/ finalem salutē pmittunt. Tantoū errorū signenta et scri-
pturarum passus quibus innitunt: diuus Augustinus non tam abunde q do-
ctissime lib. de ciui. dei. 20. a capitulo declino septimo vsq in finem redargu-
it: et eternitatē gehennalis incendij luculentissime probauit.

**Corpora damnatorū sine cōsumptiōe eter-
naliter posse in infernalibus tormentis pma-
nerē: edocetur quibusdam mirabilibus nunc
in mūdo reptis. Et quō hic ignis sine lignis
semper esse possit. et si reprobis ad aliquid lu-
ceat: auctoritate sancti Gregorij determina-
tur. Capitulum vltimū. Disce.**

Sicris eloquijs/ et tante auctoritatis doctoribus facillime assentio
sed quomodo damnatorū corpora edaces gehenne flammās sine in-
cineratione et consumptione in sempiternū sustinere possint/ intel-
lectu difficile. Insuper et corporalem ignem qualis est infernalis sine corpo-
reis fomentis diutius posse consistere/ ex philosophia conuincitur impossi-
bile. Magister. Premonui paulo antehac obtutum mentis non ad mun-
dane imperfecte q philosophie traditionem: sed ad summe iusticie hic puni-
entis omnipotentiam conuertendum. que tanta insolita et mira fecit in mun-
do sensibili: vt horum consideratione/ nec de quo hestas omnino videat im-
possibile. Salamandra viuit in igne. nōnullum genus vermis in calidarum
aquarū scaturigine reperitur. Notissimi Sicilie montes qui tanta diu-

De potentijs anime intellective

turnitate temporis/atq; vetustate vsq; nunc et deinceps flāmis estuant atq; integri perseverant: satis idonei testes sunt (inquit Augustinus lib. 22. de ciuitate. ca. 4.) nō omne quod ardet absūmī. Premitto breuitatis causa alia nūlla/que tantus doctor contra incredulos in eodem libro cōmemorat. Beatus itē Gregorius li. 15. moralium. c. 50. testat: Hac per breui sententia que lib. Job ca. 20. scribitur/quod tu in dubiū vertis luculenter dissolui. vidē nempe: Desuorabit eū ignis qui nō succendet. Quia (inquit Gregorius) omnipotentis iusticia futurorū prescia: ab ipsa mundi origine gehenne ignē creauit/qui in penam reprobōrū esse semel inciperet: sed ardore suū etiā sine lignis nunq; finiret. Cum enim sit corporeus et in se missos reprobos corporaliter exurat: nec studio humano succendit: nec lignis nutrit: sed creatus semel durat inextinguibilis/et succensione nō indiget. et ardore nō caret. Aliud insuper mixtum in hoc igne dictus sanctus Gregorius papa libro. 9. moralium. c. 49. esse affirmat. Dis. Quod? Mag. Quia gehenne flāma reprobis nequaquā lucet ad consolationis gratiā: et tū lucet ad penā. nam sequaces quoq; suos secum in tormento reprobū/flammā illustrante visuri sunt: quorū amore deliquerunt: quatenus quī eorū vitam carnaliter contra precepta conditoris amauerunt: ipsorū quoq; eos interitus in augmento sue dānationis affligat. Dis. Iheu heu q̄ pauci attendunt/que scriptura et sancti viri de inferorū perpetuo cruciatu testantur. Mag. Ideo vt dñs ait: lata porta et spaciola via que ducit ad perditionē: et multi sunt qui intrant p̄ eā. Angusta autē porta et ardua via est que ducit ad vitā: et pauci sunt qui inueniunt eā. Dis. Docti fortasse tū qui beatorū gloriam/pariter et damnatorū immensam penā ex scripturis nouerunt. Mag. Nequaquā: non eū (scribit Paulus Romanis) auditores legis iusti sunt apud deū: sed factores legis iustificabunt. Et rursus sciētiam inflare testatus est. Inflati autem et tumidi angustam portā intrare minime possunt.

Augustinus

Gregorius
Job. 20.

Ignis gehennalis incurabilis effectus.

Matth. 7.

Ad Ro. 2. b.
1. Cor. 8. a.

Finis. XI. Libri.

Liber Duodecimus. De principijs philosophie moralis: q̄ sciētia ad acquisitionem virtutum et bene viuendum necessaria sit: et meriti magni.

Capitulum primum. Magister.

Alue fili. Dis. Et tu preceptor colendissime. Mag. Unde bec mesticia/quam et vultus et gressus tardior inte ostentant? Dis. Quia me a felicitatis culmine longius delectum inuenio. Mag. Quam ob causam? Dis. Faustum felicēq; me existima-
bam/ si qñ philosophie (cui? ad ethera vsq; laudes extollebas) principia/ rex q̄q; causas cognoscerem: verū longe aliter euenire ex his q̄ hec sterno vesperti duserimus intelligo. Artissimā nempe que ducit in campum glorie viā: latissimā vero q̄ ad campū miserte aditū prestat ipso veritatis ore cōprobasti. Rursus etiā sciētiam inflare apli voce ostendisti: et cū hac q̄: 1. Cor. 8.

Matth. 7.

1. Cor. 8.